

جاء الحق وزهق الباطل لالباطل كان زهوقا

أحمد لله والمنة له رسالته نافعة وترديد أنواع الصلاة والسلام

الاستغناء

بِوَارِقِ الْأَسْمَاءِ
فِي الْحَادِثِ مِنْ حَيْثُ السَّيِّئِ

مصنفه

جناب حضرت قاضی صاحب میر عالم دامت فیوضہ

در مطبع منشی فتح الدین کھور طبع شد

Supplied by
Mirza Law House
KATAWAH

57-

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE14180

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۹۹
۲۲۶

الحمد لله الذي جعلنا هذا أو ما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله والصلوة على
 الهادي المالحق خاتم النبيين محمد العربي الأمامي وعلى الدواحماء اجمعين وبعد
 برضا ربنا باب علم دين مخفي نماند که ملا فیض عالم ساکن در ویش کر نام قریر از ضلع هزاره است سالار
 تالیف کرده و دانش و جنیم الصراط بناده و اکثر ملک کل آن مخالف مسوخته شمریمه است مگر
 خاصه در حسن آن خاتمه بر جواز سماع و غناء آلات ملاهی کرده اگر چه در اول سالار که سماع صغیر
 کرده مگر از ضمن عبارات و قول محمد غزالی که آورده از ان عموما و جوب جواز و مستحب بودن او
 قرار داده و غلات را در در طه ملاک انداخته سماع و غناء و ملاهی را با قوال ضعیفه و شاذه لباس
 استحباب سنت پوشانیده و خرق اجماع نموده و باشد که غرض او تر دید فتوی مولانا صواته
 و علمای تبریزین علامه شیخ و یوسف زری و پشاه و غیره است چو ایشان بر جریت سماع و غناء آلات
 ملاهی عهد خود را بذل نموده و فرآن الله لا یضیع أجر المحسنین حاصل کردند و از حسد شد
 بر جواز بلکه استحباب و سنت و وجوب نماند که در رسیده اعلا ذنا الله من پس لازم اقتدا که
 تر دید بر خیالات او نوشته شود و لهذا این سید چان قاضی میر عالم سکن در پوری خاکباز
 علمای دین متین هر چه بقدر وسعت خود میدانت از کتاب و سنت و اقوال علمای حق و سید
 و مفسرین و مجتهدین آنکه از نقل کرده پیش نظر علمای سکنند و امید مغفرت باری دار و دهن
 توفیق دارد که علمای دین را معذور بلین توجه فرموده هر چه حق باشد بگویند و الله الهادی الموفق

CHECKED 1996-97

و نام این رساله بوارق الاسماع فی الحاد من کل السماع بناده شد
 و ترتیب این رساله در فصل اول در نقل استدلال مؤلف فصل دوم
 در تردید استدلال مؤلف از احادیث فصل سوم در اثبات حرمت سماع از آیات و اقوال
 فصل چهارم در تردید اجتهاد نفس مؤلف فصل پنجم در تردید استدلال مؤلف از اقوال
 فقهاء فصل ششم در تردید استدلال مؤلف از اقوال صوفیه و نیز بخدمت صرفا
 علم عرض است که مؤلف در رساله خود نقل از کتاب بوارق الاسماع فی تکفیر من حجیم التیام
 آورده و این بنده بمقابل او همون نام را به تبدیل لفظی محل استعمال کرده مگر درین عیبی نیاید
 زیرا که در جیز نام کتاب از مصنفات محمد غزالی هم است و مؤلف که از تقلیدان محمد غزالی
 است تیرگان نام رساله خود هم بنام او مقرر کرده لهذا ضرورت افتاد که من هم بمقابل او پر از
 بالفاظ و فصل اول خاتمه کتاب در بیان سماع صوفیه خصوصا سماع سادات چشتیه
 که در عمده ترین اوقات مثل ایام اعراس شلیخ کبری و غیره که استماع غنامی فرمایند
 بشرط شریعیه مجوز و جائز است با حادیث صحیح و روایات فقهاء اقوال و افعال صوفیه
 صافیان با حادیث پس بخاری ابن ماجه روایت کرده اند عن بیع بنت معوذ بن غفر
 رضی الله تعالی عنها قال جاء النبی صلی الله علیه وسلم فدخل فجلس علی فراشی
 کجلسک منی فجعلت جریات لنا یضربون بالدف و یندن من قتل من ابائ
 یوم بد راذا قالت احدین و فینا نبی یعلم ما فی غد فقل دعی هذه وقولی
 ما کنتم تقولین و نیز در صحیحین است که ان ابابکر دخل علی عائشه و عندها جاریتان
 تدفنان و تغنیان و النبی صلی الله علیه وسلم متغش بشوبه فانتصراهما ابوبکر
 فکشف النبی صلی الله علیه وسلم عن وجهه و قال دعهما یا ابابکر فاهما ایام
 عید و فی روایت و کل قوم عید و هذا عیدنا و مثل انیمت آنکه روایت کرده اند از حضرت
 عائشه رضیه الله عنها قالت دخل علی رسول الله صلی الله علیه وسلم و عنده جاریتان
 تغنیان بغناء یعات الحدیث و نیز روایت کرده است ابو داود و از عمر بن شعیب عن
 عمره رحمه که کاب عزت در حضور اقدیر نماز شده عرض نمود که یا رسول الله من نذر کرده بودم

له صاحب قال
 جار النبی صلی الله علیه وسلم
 شایسته صواب
 جویات است

که وقتیکه حضور از جنگ بسلامت بیایند من در حضور عالی رف زخم و شکار خوانم فرمودند
 اوف نذر کمال از حضور اقدس حکم صادر است که لا ایفاء الا نذر فی معصیت الله تعالی
 رواه مسلم و ابن ماجه از حضرت انس روایت کرده که چون حضور اقدس و مهاجره
 در مدینه طیبیه بمحله بنی النجار قیام پذیرفت آنجا یک جماعت جواری غنما با شمار ووف
 می نمودند و می گفتند شتر من جو از بنی النجار یا حبذا محمد من جارب
 حضور اقدس میفرمودند الله یعلم انی لا احبکم و نیز یزیدی از عائشه صدیقہ روایت
 کرده که یکوقت در مدینه بود که بحضور جناب سرور عالم زنان و دختران و کودکان غنما
 میکردند باین شعار **طلع البدر علینا من ثنایات الوداع** و وجب الشکر
 علینا ما دعی الله داع یا ایها المبعوث الینا جئت بالامر المطاع و سخاری از عائشه
 صدیقہ نقل کرده که قالت امرت الی رجل من الانصار فقال نبی الله صلی الله علیه و سلم
 لهما کان معکم لهو فان الاضمار یحببهن الله و فیترندی از عائشه صدیقہ روایت
 کرده که قالت قال رسول الله صلی الله علیه و سلم اعلموا هذا النکاح واجعلوه
 فی المساجد و اضربوا علیه بالدفوف و فیترابن حبان و غیره از عائشه صدیقہ نقل
 روایت کرده اند که قالت کانت عنده جاریته من الانصار و وجهها فقال رسول الله
 صلی الله علیه و سلم یا عائشه الا تعنین فان هذا لخی من الانصار یحبون الغنم
 و فیترابن ماجه و غیره از ابن عباس روایت کرده اند که قال سمعت عائشه ذات
 قرابت لها من الانصار فجاءه رسول الله صلی الله علیه و سلم فقال اهدیکم الفنا
 قالوا نعم قال ارسلتم معها من تغنن قالت لا فقال رسول الله صلی الله علیه و سلم
 ان الاضمار قوم فیهم غزل فلو بعثتم معها بقول انیتا کم لیتنا کم فجاءنا و حیا کم و لولا
 الخطه السمر لم تسمعن عنکم ان ان احادیث اند که بحضور جناب یا با بارت
 شان معمول به باشد اند و در بعضی ایشان بعضی از خلفا را شنیدیم و اکثر از اصحاب نیز
 حاضر بودند و آن احادیث نمائند اصحاب ثابت اند بسیار از اینجا یک گفتار کرده میشود
 نظر الی این چنین عربیها عساف نسأله از عام ۲ هجری و در آنکه که قال رسول الله

صلی الله علیه و سلم
 و فیترابن حبان
 و فیترابن حبان

صلی الله علیه و سلم
 و فیترابن حبان
 و فیترابن حبان

صلی الله علیه و سلم
 و فیترابن حبان
 و فیترابن حبان

قرطه بركعب والی مسعود الانصاری فی عرس واذ اجاز تغنین فقلت انما
صاحب رسول الله صلى الله عليه وسلم من اهل بدر یفعل هذا عندكم فقلا
اجلس ان شئت فاسمع معنا وان شئت اذهب قد خصنا فی الله وعند
العرس واما افعال فقهاء پس علامه خطاوی در حاشیه در مختار در باب جاریه فاسد
آورده که قال القانی عن ظهیر الدین اسحق الوالوخی رجل استاجر جلا لیضرب
له الطبل ان كان لله ولا یجوز له معصية وان كان للغير والعرض والقافلة یجوز
لانه طاعة انتی ومنتخب اللغات آورده که طبل نقاره که می نوازند و آن را یکطرف
پرست می باشد و گاهی دو طرف نیز می گیرند اطلال در طبول جمع التتبه دور که یم اللغات
آورده که طبل عربی طبول هندی التتبه دور صراح آورده که طبل دهل انتی دور که یم اللغات
گفته که دهل عربی طبول هندی پس از تعلیل الوالوخی که لانه طاعة معلوم گردید که برای طبل
اگر غنا کنند جائز است و ملاهی که جمع ملاه که هم آه است یعنی آه یهود پس از آن هم
یهود است که اگر غنا برای فسق و فجور کنند نه برای طاعات پس آلات غنا
در آن حالت ملاهی خواهند گردید نه در حالیکه آلات عبادت شوند بلکه درین حالت
نام شان معابد خواهد بود و حجة الاسلام حضرت امام محمد غزالی رحمه الله علیه در کتاب
خود بوارق الالاماع فی تفسیر من حیث یرم سماع آورده که فی انکار سماع الغناء و سماع
ضرب الدف و الاصوات المحسنة مخالفة السنة و مخالفة السنة اختفا عنهما
کفر و الاغراض عنها و الانتها عنها فسق و یرد فی مسلم و البخاری عن الربیع بن
معوذ بن عفره قالت جاء النبی صلی الله علیه وسلم و جلس علی فراشی و عند
جوبیر بن یسار بان بالدف و یندبن من قبل من ابائی یوم بدر فقالتا حدیثا و فینا
بنی یعلم ما فی غد فقال صلی الله علیه وسلم دعی هذا و فقی ما کنت تقولین
فذا الحدیث دال علی انه صلی الله علیه وسلم سمع صوت الدف و الغناء و شعر
من الجوبیرین من غیر حاجة فسماع الغناء و اصوات الدف من الرجل یکون
الاصوات الا لا کف و قد امد الله علیه سلم الحور تیه بالغناء شعر الدف

حيث قال قولي ما كنت تقولين والامر للوجوب اذا تجرد عن القرائن
 كقوله تعالى اقيموا الصلوة وللتدب للقرينة كقوله فكان ابوهم ان علمتم فيهم
 خيرا ولا باخا للتقريب ايضا كقوله تعالى واذا حللتم فاصطادوا وههنا
 يحتمل الوجوب لانه صلى الله عليه وسلم امرهما مشافهة فلا يجوز مخالفة
 لانه صلى الله عليه وسلم امرهما باعادة ما كانت تقولن الا وهو صلى الله عليه
 وسلم يصغي الى معانيه فاذا طلع عليه الصلوة والسلام شيئا من غيره
 حالة اضاعته الى الجواب جليلي ذكره لقوله تعالى يا ايها الذين امنوا استجبوا لله
 وللرسول لما يحيدكم وروى ايضا البخاري ومسلم عن عائشة رضي الله عنها
 دخل عليها ابو بكر وعندهما جويرتان يقربان مما تقاولت بدلا نضار يوم
 بعثت والنبى صلى الله عليه وسلم مغشى بثوب فانقهرهما ابو بكر فكشف النبي
 صلى الله عليه وسلم وقال دعهما يا ابا بكر فانهما ايام عيد فهذا الحديث بصريحه
 دل على جواز سماع الدف والقضاء وصواهما والرد على منكرهما وفيه بيان
 لزجر المنكر ودفعه عن الانكار لانه عليه السلام منى عن الانكار عليهن وقال تعالى
 لقد كان لكم في رسول الله اسوة حسنة فمن قال ان سماع القضاء حرام وضرب
 الدف حرام وحضورهما حرام فانه قال ان النبي صلى الله عليه وسلم
 سمع حراما ومنع الناهي عن الحرام ومن اعتقد ذلك كفر بالانفاق
 فان قيل يجوز هذا في يوم العيد لا في غيره لانه قيد جواز في يوم عيد قلنا
 اتفاق على ان خصوص السبيل يمنع عموم الحكم اذا كان في حادثة
 وفي هذا الحديث اشارة الى ان كل حالة يكون فيها فرج القلوب وطيبة
 الخواطر في ايام العبادة وغيرها مما جاز فيها السماع بالدف والقضاء ولا اشعار
 وفي مسند احمد ان الحبشة كانوا يرددون بين يدي النبي ويرقصون ويقولون
 محمد عبد صالح قال صلى الله عليه وسلم ما يقولون قال يقولون محمد عبد صالح
 وهذا الحديث مداهل حجاز الرقص وحجاز سماع صوت الدف والقضاء فمن

قال ان الرقص حرام وسماع صوت الدف والغناء حرام كان ذلك اعترافا
منه ان النبي صلى الله عليه وسلم حضر الحرام واقر غيره على الحرام ومن
اختلف ذلك في ظنه كفر بالاتفاق وان قال المنكر هذا كان جائزا في
حق النبي صلى الله عليه وسلم فلم قلتم انه جائز في حقنا قلنا لا انه صلى الله
عليه وسلم شارع ولا يجوز للشارع ان يكتسب امر فيه حكم شرعي لقوله تعالى
ان الذين يبيعون ما انزلنا من البينات والهكومات من بعد ما بَيَّنَّا
لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ اولئك يلعنهم الله ويلعنهم اللعنون وقوله تعالى
واذ اخذ الله ميثاق الذين اوتوا الكتاب لتبينه ولا تكتفون الا بية
فلو كان فعل الرقص وحضور السماع وضرب الدف حراما كان واجبا عليه
صلى الله عليه وسلم بحكم هذه الآية ان تبينه لغيره ولو جاز له دون لغيره
وجب عليه بيانه كما ورد في الخبر ان النبي صلى الله عليه وسلم نهى
الوصال ثم فعل فلما سئل قال لست كما حدكم انا بيت عند ربي
يطعني ويسقيني وما حضر الرقص وسماع الغناء والدف ولم ينه احدا
عن ذلك دل على جوازه مطلقا وان قال المنكر ان الرقص لعب للعب
حرام لانه عليه الصلوة والسلام قال الدود مني ولا انا من الدود والدود
اللعب قلنا هذا الحديث مخصوص باللعب المحرم كالنرد والقمار وغير ذلك
لانه ورد في البخاري عن عائشة رضي الله عنها ان النبي صلى الله عليه وسلم
كان واقفا على باب بيتي والحبيشة يلعبون بهم في المسجد وانا انظر اليه
لعبهم واذا جاز اللعب في المسجد بحضرة النبي صلى الله عليه وسلم ففي غيره
بطريق الاولي يجوز ومن قال ان اللعب مطلقا حرام كان ذلك اعترافا
منه ان النبي صلى الله عليه وسلم نظر الى الحرام واقر الحرام على حاله ومن اختلف
في ظنه ذلك كفر بالاتفاق فان قال المنكر وفي الخبر لا لعب الا في ثلث
الرمي والفرس وملاعبة الرجل مع اهله قلنا هذا حصر الحاصل لا هتافهم وذلك

لا يدل على تحريم ما سواه كما قال إنما أنت منذر فقد حصر حاله عليه السلام
 في الأنداء ففي ذلك إشارة إلى أن الأنداء يختص به فقط لا نه خاتمة النبيين
 ذلك لا يفيد الحصر في الأنداء لا نه عليه السلام مبشر مبلغ وغير ذلك
 ونظيره ما يقال لا فتى إلا على ولا سيف إلا ذو الفقار يعني اللعب الكامل
 والعصاة ليس إلا هذه الثلاثة وقد أتت أمية أنصاري في حضرة النبي صلى الله
 عليه وسلم وقالت اني نذرت ان اضرب بين يديك الدف فقال صلى الله عليه وسلم
 ان كنت نذرت فاضرب بين يدي يد وغنت شهر طلع البدر
 عليا اثنيات الوداع وجب المشكر علينا ما دعى الله داع فقد سمع
 صلى الله عليه وسلم قول المرأة بالصوت والغناء وضرب الدف فن قال ان
 حضور الرقص حرام فكما نه قل ان النبي صلى الله عليه وسلم نه نعل الحرام
 ومن اختلج فظنه ذلك كفر بالانفاق ولا خلاف في النذر لا ينعقد في المحرم
 فحينئذ دلها ذكرنا من الاخبار والآثار على اباحة الغناء وسماع ضرب الدف
 والرقص وما يقو كد جواز الرقص ما ذكر في مستند احمد بن حنبل عن علي نه قال
 اتيت النبي ص انا وجعفر وزيد فقال لزيد انت مولاي فحجل وقال الجعفر انت
 اشبهت خلقي وخلقي فحجل ثم قال انت مني فحجلت والحجل رقص خاص والعام
 جزء الخاص فاذا جاز رفع من الرقص جاز مطلقه واستدل المنكرون بقوله تعالى
 وما كان صلواتهم عند البيت الا مكاء وتصديتة المكاء الصغير والتصديتة
 ضرب احدى الراحتين على الاخرى يخرج منها صوت قلنا هذا الاستدلال
 فاسد فانه تعالى منعه من المكاء والتصديتة عند البيت ولا يلزم منه
 نهى في حاله حرامه منعه في مقامات تغاير ذلك المحرم واستدلوا ايضا
 بقوله تعالى من الناس من يشتري لهو الحديث هو الغناء قلنا معنى قوله الحديث
 انه يجوز سماع الحديث الحق سواء كان قرأنا او شعر او غير ذلك وقد ذكرت
 احاديث صحيحة على جواز سماع الدف والغناء والشعر وقد ورد ان الشعر الحكيم

فذل على هذا النص على ان هو الحديث يختص بسماع المضل الملهى عن الحق
والعبادة ما يعبد العبد عن الله والممكن لك فهو باق على الاباحة فمن
قال ان السماع حرام فقد حرم في الشرع ما لم يرد النص به اذ لم يرد في
كتاب الله ولا في سنة رسول الله صلى الله عليه وسلم نص بتحريم السماع
والرقص ومن حرم في الشرع ما ليس فيه فترى على الله تعالى وكفر بالاجماع
وايضاً ان سماع العوام ورقصهم يشبه سماع الحبشة ورقصهم بين يدي
رسول الله صلى الله عليه وسلم ولا خلاف في اباحة ذلك فسماع العوام ورقصهم
كذلك وايضاً ان حركاتهم في السماع تشبه تفرجاً لهم في البساتين ولا خلافاً
في اباحة ذلك وكذلك حركاتهم في السماع وورد في الخبر من تشبه بقوم فهو منهم
واصحاب الحق المحض بعض الصحابة والولياء الله كالجناد وغيره تحركوا
في السماع كما هو منقول عنهم وان تحرك عامي في السماع تشبههم باهم طلباً
من بركاتهم كان منهم وقد ورد في الخبر هو لا تقوم له يشقى لهم جليهم
وايضاً يلزم منكر الرقص والسماع وضرب الدف والغناء بحاربه الله تعالى
ومحاربة الله تعالى كفر بالاتفاق وذلك انه ورد في خبر الصحيح من عادي الى
وليا فقد بارزني في المحاربة ولا خلاف بين الامة المحمدية من وجدان الاولياء
في المحمدية واتفق اهل جميع الاقطار على صحة ولاية الجناد والسبل ومعرفة
الكرخي وعبد الله بن شقيق وغيرهم من هو مذكور في رسالة القشيرية في
تذكرة الاولياء وغير ذلك وقد صحت عنهم وسيرهم انهم تعادوا في السماع
ورقصوا ما سوى الله عن قلوبهم فمن حرم السماع مطلقاً فانه قال ان هؤلاء
الاولياء قلوبهم حراماً ومن نسبهم الى مباشرة فعل الحرام عداً لهم حقلاً واعتقاداً
ومن عداهم باثر الحق ومن بارز الحق تعالى كفر بالاجماع وبما ينضب من الله
وما داه جهنم وبئس المصير فاذا ثبت ما ذكرناه من التقريرات والدلائل
والاحاث ان السماع مباح مطلقاً وان منكره اما كافر او فاسق فهو كذا يستحق

للمريدین وجوب کمال و لیاة الله تعالى فی النسبة الی مقاماتهم اذ هم
 المحرمون عَمَّا سِوَى الله تعالى کما قال فی حقهم یریدون وجه انتہی
 ملتقطا و در مخطاوی حاشیه در مختار آورده که من الفقهاء من لم يمنع
 الرقص حیث وجد لذة الشوق تغلب علیہ الوجود و استدلوا بما وقع
 لجعفر ذی الجناحین لما قال له النبی صلی الله علیه و سلم شبهت خلقی
 و خلقی فجعل ای مثنی علی رجل واحد فی روایة رقص من لذة هذا الخطای لم یکن
 علیہ لبني صلی الله علیه و سلم رقصه و جعل ذلك اصلا لجواز رقص
 الصوفیة عند ما یجدون من لذة الوجود فی مجلس الذکر و السماع
 و فی التاثر خانیة ما یدل علی جواز التغلوب الذی حرکاته محرکات
 المرئش و هذا افقی البلقینی و برهان الدین الانبسی و بمثلہ احباب بعض
 الحنفیة و المالکیة و محل ذلك اذا خلصت النسبة و کانوا صادقیین فی الوجود
 مغلوبین فی القیام و الحریکة عند شد الھیام و الشئ ینصف بالحلل
 تارة و بالحرام اخری و لا اختلاف المقاصد ابو مسعود طحطا انتہی و مولوے
 همیل صاحب در صراط مستقیم از موقوفات سید احمد صاحب نوشته که باید
 دانست که اجتماع غنایی مزامیر و اختلاط امار و بدون شهوة اگر چه از منوعات شرعیہ
 نیست اما اجتناب از مثال این امور بامور باطنی تقوی و صلاح است و سبب
 همین که از اکابر سالکان راه حق مثل انبیاء و صحابه چیزے از مثال این امور تأثر نیست
 بلکه آنچه از کلام پدایة التیام ایشان بزرگای اهل فطانتہ پدید میگردد نوعی اجتناب
 و شرمی بکرامت این امور است چنانچه بر محضر الہمدیث پوشیده نیست اما عدم
 تصریح آنجناب تحریر مثال این امور پس بنا بر حکمت غامضهست بیان آنکه این
 امور بر هیچ مقصدی از مفاسد شرعیہ بالفعل مشتمل نیست با وجودیکه بسبب کمال غیبت
 نفس بسور آنها و شدت تمہد آنها و طوائف انام اجتناب از آن در انام و سوار
 می نمودند اگر نمی صریح از مثال این امور در شرع وارد می شد قطع نظر از ظهور مفاسد

و مضرت آن از تکاب معصیتی شرعیة مجرب و اقدام برین امور لازم می آید و اکثر است در حقه
 بشقاوت عصیان گرفتار می شد بنا بر اعلیه بر شهر بکر استیصال این گفتا کرده شد پس
 طالب حق را باید که با مثال این امور تمقار و نورزد و آن را در سویدای قلب خود جانبد و در
 طلب آن بهیجان و سرگردان نگردد و اتفاقاً بصمیم قلب بسوی آن نه نماید آری اگر بطریق
 امور اتفاقیه امثال این امور پیش آیند مجامع با نثار آن امور ضرورت و تعرض
 بحال فاعلان آن جائز نه تا شد فی الدین و تحریم حلال لازم نیاید انتهى لمخصا
 و در مکتوبات محمدیه در مکتوبات و دیست و هشتم و نهم جلد اول آورده اند که
 سماع و وجه جماع را نافع است که بتقلب احوال متصف اندا نه به بعد از چند سطور
 مینویسد که قسمی از استیسان اند که سماع با وجود تمار و وقت ایشان را نیز نافع است
 بعد از چند سطور نوشته اند که با وجود برودت میل عروج دارند درین صورت سماع ایشان
 را سودمند است و حرارت بخش هر زمان بهر سماع ایشان عروج بمنازل قرب میسر
 میشود آه و مولوی اسمعیل از ملفوظات خلیفه سید احمد صاحب در صراط مستقیم در
 جمله مویاریت عشق الهی آورده که از جمله مویاریت آن استماع الحان خوش و اصوات
 و گلش و قصص شوق آمیز و اشعار عشق انگیز است انتهى و شاه عبدالعزیز صاحب
 در وسیلة النجاة بیضی جوابات سوالات عشر و پادشاه بخارا آورده اند که جواب سوال
 ثامن آنکه قال السرخسی فی البدایع و النسماء فی اوقات السور تکبید للسور
 مباح ان کان ذلک للسور مباحاً کالغناء فی ایام العید و فی العرس
 و فی وقت محبئی الغائب و قد الوالیمه و العقیقه و عند الولادة و الختانه و
 حفظ القرآن انتهى و محمد والدین فیروز آبادی صاحب قاموس در سفر السعاده آورده
 که در باب ذم سماع غنا حدیثی و آورنده کذا فی ترجمه الشیخ الدهلوی و در دستور القضاء
 آورده که مضافاً کالسماع فقد ذکر حلی سبعین صدیقاً انتهى و آنچه ابن حزم
 طاهری مزامیر و ملاهی را علی الاعلان مباح گفته امام نووی در مقدمه شرح مسلم نوشته
 لم یجب ابو محمد این اظهار را انتهى و بعد از دو سطر آورده و هذا لخطاء من ابن حزم

این خرم اگر چه بسبب عدم و همدان دلیل حرمت مباح گفت مگر ملاحظی که بعضی
 صحیح مزایر را شنوند ممنوع اند بالاتفاق اهل حق در قصص صوفیه و طبل و نای و نواز
 سماع غنا این قوم که برای غرض صحیح میشوند جایز است در ملامی داخل نیست علامه
 علی نقاری در شرح عین العلم فرموده و اما ما عندنا ذلك فليس في معناه كالطبل
 والقصيب سوى ما اعتقده اهل الشرب فانه اذا ارتفع عنه المشاكهة
 تبقى على اصل الاباحة انتهى و ايضا قال فيد قال النوى اجازت الصحابة
 غناء العرب الذي فيه اشاد و ترنهم و الحناء و غلوة بحضوره صلى الله عليه
 و مثله ليس بجوام حتى عند المالكين بحرمه الغناء انتهى و نيز ايضا اكد المتغنى
 حبه تعالى بذكره و التامل في امره فانه مندوب از كمال المتغنى به السرور
 و الفرح فيما يباح فيه كالعيد و العرس و العزادة و الحمان و حفظ القرآن
 و كذا عند اجتماع الاخوان في بعد الزمان للطعام و السلام و كذا عند
 قدوم بعض اصحاب من السفر فهو ما قور عن السلف و الخلف بل عن النبي
 صلى الله عليه وسلم انتهى و ايضا فيد و اما ما نقل ابو طالب الكشي اجازة السماع
 مطلقا عن جماعة من الصحابة و التابعين كعبد الله بن جعفر و ابن الزبير و
 معاوية و غيرهم فاما محمول على سماع ليس فيه شئ من المزامير الملامی
 كسماع القرآن و اشعار العرب و لولو و الحان و اما على انه مذهبهم المختار هبهم
 فان المسئلة خلافيه في الملامی ايضا لا جماعية انتهى و محدث دهلوی حضرت
 شيخ عبد الحق رحم در كتاب قمع الاسماع باختلاف اقوال المشايخ و احوالهم في السماع
 آورده اند كه شيخ ابو خد الدين در ملازمت شيخ شهاب الدين قدس سره آمدند و سماع طلبیدند
 شيخ اورا بان اجازت داد و خود مشغول بنماز شد و قتی قوالی بخندست شيخ شهاب الدين گریه
 قدس سره آورد و گفت بخندست شيخ شهاب الدين بدم و قصیده نزد او خواندم و شيخ
 از ان فوق گرفت و حال كرد شيخ بهار الدين در حجره درآمد و چراغ را كشته قوال را
 خواندند و سخن آن آن قصیده امر كردند و حال نمودند و ذوق گرفتند بعضی مردم این حکایت

غریب شمارند حال آنکه هیچ غریبت ندارد و اگر مصیبه مشتمل بر ذکر احوال محبت و رفقا
محبان که باعث برشوق و محبت و حضور دل و رفع خواطر و قوت باعثه حقانیه گردد
بشنوند و ذوق گیرند چه نقصان دارد و بعد از آنکه معلوم شد که اصل حسن الصوفیه علی
الاطلاق حرام و مکروه نیست بالاتر از این حکایتی است که در تکرار نوشته اند که جماعت
صوفیه در خدمت حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه حاضر بودند قوال شعری انشاد
کرد آنحضرت را حال شد و بطیران درآمدند و از آنجا هم بطریق طیران در خانقاه خود
حاضر شدند و نیز می آید که شیخ عزالدین عبد السلام که از اکابر آئمه مذهب شافعی معتقدان
ایشان است بسی بزرگ عالمی قدرست در اول حال براه میمانست و انکار مشرب
و رویشان میرفت و چون حضرت شیخ ابوالحسن شاذلی قدس سره از زیارت حضرت
سید عالم فرما باز آمدند نزد شیخ عزالدین رفتند و گفتند رسول الله ص بر ک السلام شیخ
عزالدین را بشنیدن این کلام حالی در گرفت و از خود در رفت پس از آن با مشایخ صوفیه براه
اعتقاد و اتقیا و میرفت بحدی که در مجلس سماع ایشان نیز حاضر می شدند حکایت صحیح است
و ثقات آن را روایت کرده اند شیخ الاسلام عبد الله الضماری قدس سره گفته که
خود التون مصری و شبلی و حرار و نوری و دراج همه در سماع رفته اند و بقیه سید
که کبرای حشیه سماع می شنیدند و لکن با احتیاط و شرط و آداب و بیشتر اوقات در
خلوت می شنیدند و گویند در عهد دولت قطب الواصلین خواجہ قطب الدین اختیار کا
قدس سره در رویشان روزه طی میگردید و ریاضت میگردید پس از آن در موسم سماع
مشایخ عزیزان سماع می شنید و مشهور است که رحلت خواجہ هم در ضعف و بیماری
که در مجلس سماع حادث شده بود چنانچه امیر حسن و بهوی نیز در غزل خود اشارتی باین قصه
کرده است جان برین یکدلیت داده است آن بزرگ + آرمی این گونہ زکان
دیگر است + گشتگان خنجر تسلیم را بهر زمان از غیب جان دیگرست + قاضی حمید الدین
ناگوری را در سماع غلو تمام بود و حضرت شیخ فرید الدین شکر گنج قدس سره مد باب سماع
و اختلاف مردم فرموده اند سبحان الله کی سوخت و خاکستر شد دیگری هنوز در فست

و در زمان سلطان المشایخ این کار رواج دیگر یافت انتهى کلام الشیخ بر اگر زیاد تحقیق
 این مسئله مطلوب باشد تا کتاب ماصباح المظالم عند قبر عبد السلام که جوابات سؤالات
 سنی و اکثر عبد الوهاب غیر مقلد اند به بنید اگر از ان تسلی نگردد تا کتاب لغز عشاق را تهیجا
 مطالعه فرموده دل را جمیع بخشند شهر لقا سمعت لونا دیت حیا و لکن
 لا حیة لمن تنادی و لونا را فخت لها اضاعت و لکن انت تنفخ فی الرما د و الحمد لله
 اولا و اخر و الصلوة علی سید الانبیاء و اله ظاهر او باطنا لا یلجا من الله لا الیه
 فصل دوم در ترویج و دلائل مولف از احادیث فوق السماع صوفیه بشرط شرعی
 جائز است اقول نزد جمهور سنت و جماعت سماع صوفیه جائز نیست و مولف که لفظ
 سماع صوفیه پیشته به خصوصیت ذکر کرده دلیل خصوصیت را بیان کردن بزرگ مولف
 بود که ذکر و در احکام شرعیه برای جمیع مکلفین باشد پس اگر سماع و غنا حلال است
 تا برای جمیع نوع انسان جائز است که برای حضرت حشمتیه قوله اما احادیث الی آخر
 حدیث این مایه تمسک ندارد کم اقول از احادیث که مولف آورده جواز سماع صوفیه
 ثابت نمی شود بلکه حرمت او پیدا است چنانچه ظاهر خواهد شد و مولف که در اینجا احادیث
 آورده است بعضی آنها ضعیف اند حالانکه مولف نوشته که از احادیث صحیحین ثابت است
 و آن احادیث که ضعیف اند تفصیل آنها این است اول حدیث ابی داود که از عمر بن
 شعیب است در نذر اگر چه در ساله مولف عمر بن شعیب تحریر است بی و او لکن
 در اصل عمر و بن شعیب مع الواو است و این حدیث از عمر و بن شعیب عن ابیه
 عن جده است و چنانکه عمر و بن شعیب عن ابیه عن جده وایت کند ضعیف است و
 قابل حجت نباشد کما نقل الذهبی فی المیزان قبل لا یوافق دعه و عن ابیه عن جده
 حجة قال لا ولا ضعف حجة و قال ابو ذر حة انما انکروا علیه کثرة رواية
 عن ابیه عن جده قال و قال عبد الملاک المیمونی سمعت احمد بن حنبل یقول
 عمر و بن شعیب له اشياء مناکیر و قال علی قال یحیی بن القطان حدیث عمر و
 بن شعیب عندنا واه و قال ابن المصنف شیه ماروی عمر و بن شعیب عن ابیه

سه
 در رساله
 مولف
 تحریفات
 و تحقیقات
 بسیار است
 این قدر
 نوشته اند
 نزد اکثر
 علماء

عز جک فهو ضعیف انتہی و حافظ در فتح الباری نوشته و اختلاف علی حدیث
 بن شعیب پس این حدیث قابل حجت نیست دوم حدیث ابن ماجہ کہ از انس آورد
 در ان ہشام بن عمار است و نیز ثمامہ بن عبد اللہ و این ہر دو ضعیف اند کہ ان نقل فی
 المیزان فی حق الہشام قال ابوداؤد حدث باربعۃ حدیث لا اصل لها و قال
 ابوجاۃ صدوق قد تغیر کما لقنہ تلقن و قال المذہبی ذکر احمد فقال
 ہشام طیارش ضعیف و سالت ابا عبد اللہ فقال علمہ طیارشا و قال جمہی ان
 صلوا خلفہ فلیعیدوا الصلوات و نسبت ثمامہ بن عبد اللہ در میزان نوشته کہ
 ابن عدی بر ضعیف او اشارہ کردہ پس این حدیث ابن ماجہ ہم قابل حجت نیست
 از سبب ضعف و آنکہ حدیث سوم را مولف بحوالہ بیہقی از عائشہ صدیقہ نقل کردہ
 حافظ نوشته کہ منقطع و بعض است پس این ہم قابل استدلال نیست و واضح ماند کہ
 مولف بر حدیث ابن ماجہ نوشته کہ چون حضور اقدس روز مہاجریت در مدینہ طیبہ مجلہ
 نبی النجار قیام پذیرفت این صحیح نیست چرا کہ در حدیث ابن ماجہ لفظ قیام پذیرفت
 نیست بلکہ در حدیث است کہ مر بعض المدینۃ و در حالت قیام خواہش شنید
 غنا چیزی دیگر است و وقت مرد شنیدن چیزی دیگر و نیز مولف کہ بر حدیث بیہقی
 نوشته کہ این روایت از عائشہ صدیقہ است این ہم صحیح نیست در اصل این حدیث
 از عبید اللہ سر عائشہ است و این عائشہ دیگر است و نیز برین حدیث نوشته کہ
 وقتی بود و باشد کہ مراد مولف از عموم است مگر این وقت خاص بود کہ روز تشریف آورد
 در مدینہ بود کما هو مضمون حدیث ابن ماجہ المذکور و چونکہ این ہر دو حدیث در یک
 موقفہ اند و بخاری کہ روایت او اقام واضح است روایت کردہ کہ حتی جعل الاماء
 یقلن قدم رسول اللہ ص و در بخاری ذکر غنا و دف بران موقع نیست پس چنانکہ
 روایت بخاری مخالف ابن ماجہ و بیہقی موجود است پس بقاعدہ متفقہا بلحدیث
 روایت ابن ماجہ و بیہقی قابل اعتبار نیستند و نیز آن روز و اول روز مقدم مدینہ بود و
 احکام مدینہ کما حقہ و ثمامہ جاری و صادر نبود و نہ شیخ عبد الحق در مارج النبوت

نوشته که خوانندگان شمار دختران بودند و مردان و جوانان را به نسبت دختران
 نسبتی نیست و اگر بالفرض این حدیث صحیح بود تا هم ازین کمی حجت بر جواز سماع
 حاصل نمی آید و حدیث چهارم ترمذی که اعلیٰ فاهذا النکاح از سبب عیسی بن میمون
 که در سن او این حدیث است ضعیف است که از قال الحافظ والشوکانی و المترمذی
 و ما در این حدیث دوم حدیث ابن ماجه و ابن جبان که در قصه نکاح جاریه مولف آورده
 اگر چه در بعض روایات آنها ضعف است مگر مضمون آنها که جواز لهو و عرس است مطابق
 احادیث صحیح است و آن حدیث که در صحیحین آمده است از اول حدیث که بخاری روایت
 کرده قالت الربیع بنت معوذ بن عفراء جاء النبی صلی الله علیه وسلم فدخل علی
 حذیفه بن علی فجلس علی فراشی فجلسک منی فجلست جویریات لنا یضربن
 بالدف و یندن من قتل ابائی یوم بدرا قالت احد یهن و فینا بنی یعلم ما فی
 خدی فقال دعی هذه و قولى بالذی تقولین و روم حدیث بر روایت بخاری
 عن عائشة انها زفت امرة الی رجل من الانصار فقال بنی الله م یا عائشة
 ما کان معکم لهو فان الانصار یحییهم الله و در رساله مولف که اما کان تحریر
 شاید خطی کاتب است سوم حدیث که بخاری و مسلم هر دو روایت کرده اند و بخاری
 در دو جا ذکر کرده اول در باب الحراب و الدرق یوم یعید عن عائشة قالت دخل
 علی رسول الله صلی الله علیه وسلم و عندی جاریتان تغنیان بغناء بعات
 فاضطجعت علی الفراش و حول وجهه و جاء ابوبکر فانهضنی و قال من ماری
 الشیطان عند رسول ص فاقبل علیه رسول الله ص فقال دعهما فلما غفل
 غمزتهما فخرجهما و کان یوم عید یلعب فیه السودان بالدرق و
 الحراب فاما سألت رسول الله ص و اما قال تشتهین تنظرین قلت نعم
 فاقامنی و راءه خدی علی خذ و هو یقول دوکم یا بنی ارفد حتی اذا
 مللت قال حسبک قلت نعم قال فاذهبی و روم در باب سنة العیدین
 لایل الاسلام عن عائشة قالت دخل ابوبکر و عندی جاریتان جواد الا نسا

تغنیان ممتا تقاوت الانصار یوم بعث قالت ولیستایمغیتین فقال ابو بکر
 ابن امیر الشیطان فی بدیت رسول الله صلی الله علیه وسلم وذلک یوم عید
 فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم یا ابوبکر ازلک یوم عید و هذا
 عیدنا و فی روایت لمسلم و رسول الله صلی الله علیه وسلم یسبحی بتوبه و انکمه در رساله مؤلف فقط
 تدفغان است و درین باب بخاری و مسلم ذکر کرده لیکن از احادیث مذکوره اوعا
 مؤلف یعنی جواز سماع صوفیه ثابت نمیشود زیرا که این احادیث مخصوصه بر مورد
 خواند چنانچه در حدیث ربیع و عائشه رضه ذکر و غنارست آن غنار مثل
 غنار صوفیه نبود و بموجب اقوال اکابر محدثین ازین هر دو حدیث چند امور مستنبط
 که مخالف ادعای مؤلف اند اول ازین هر دو حدیث اباحت ضرب و خواندن
 شعار مخصوص بر نکاح است برای اظهار نکاح و دلائل این تفصیل فی لاند (۱)
 بخاری حدیث ربیع رضه در باب ضرب لدف فی النکاح و الولیمه و حدیث عائشه
 در باب النسوة التي یهدین امرؤة الی زوجها آورده که از عقد باب آن معلوم
 می شود که این هر دو حدیث متعلق بر نکاح اند و حکم عموم ندارند (۲) حافظ بر
 حدیث ربیع بر شروع باب نوشته که ان ضرب لدف یشیع فی النکاح عند العقد
 و عند الدخول مثلاً و عند الولیمه کک و ایضاً قال قال المهلب فی هذا الحدیث
 اعلان النکاح بالدف و بالغناء للباحت (۳) و نیز حافظ در شرح حدیث عائشه
 چند احادیث و اکثر که دال بر خصوصیت اند نقل کرده اخرج النساء من طریق
 عامر بن سعد عن قرظ بن کعب و ابی مسعود الانصاریین قالان انما دخلنا
 عند العرب و صحی الحاکم و للطبرانی من حدیث السائب بن یزید عن النبی
 قبل ان یرخص فی هذا قال نعم انکاح لا سفاح اشهد و النکاح و فی حدیث
 عبد الله بن زبیر عند احمد و صحی ابن حبان و الحاکم اعلنوا النکاح و لا
 و الترمذی و النساء من حدیث محمد بن حاطب فی ما بین الحلال و الحرام
 الضرب لدف (۴) قال القسطنطینی علی حدیث الربیع رضه فی هذا الحدیث

جواز ضرب الذف فی النکاح (۵) شیخ عبدالحق نوشته ضرب ذف
 مباح است در بعض احوال مثل عید و قدوم و نکاح و حرام است در غیر آن (۶)
 قال المکرانی علی حدیث عائشة رضی الله عنها قلت فی رخصته للهو قلت لا ینحظر
 ان یکون ذلک مجرد استحباب فان قلت السیاق مشعر بتجویز ذلک وقال
 تعالی ومن الناس من یشتري للهو الحدیث اه قلت ذلک عام و لهذا یخص
 له انتهی و دوم در حدیث بریج رضی الله عنه لفظ یند بن است و نیز آنکه حضرت فرمود -
 دعی نذر و قریب بالذی کنت تقولین ازین دو لفظ محذین دو امر استنباط
 کرده اند اول اینکه این شمار بطور مرثی برودند نه بود دوم اینکه ذکر آن حضرت م در
 موقع هو مناسب نیست کما قال الحافظ و سیاق القصة لیشر بانما الوهم
 حلی الصانی له ینها و غالب جن الصانی جدا لله و بر امر دوم شیخ عبدالحق
 نوشته و بعضی گویند که شمع آن حضرت م بجبهت آن بود که ذکر شریف وی در انما هو
 مناسب نباشد و کذا قال ابن التین انما انها لان مدحه حق و المطلوب فی النکاح
 اللهو و در تفصیل حدیث جاریتین خواهد آمد که ازین قسم شمار که شعر بر رقعه شنبه
 ترغیب بر جهاد بود پس این شمار هم مخصوص اند و اشعار حسن جمال باری مخالف
 اینها اند که مفصلا ذکر این در حدیث جاریتین خواهد آمد سوم که ذف هم مخصوص بود
 و دیگر آلات را اجازتی نیست که ذکر این هم در حدیث جاریتین مفصل خواهد آمد چهارم
 ضرب ذف اباحت هم مخصوص بزهناست کما قال الحافظ و استدلوا بقوله
 و اضربوا علی ذلک لا یخص بالنساء لکنه ضعیف و الا حادیث العقوبة
 فیها الا ذنوب ذلک للنساء فلا یلتحق بهن الرجال لعموم النهی عن التشبه
 انتقی و شامی که از علماء مذہب حنفی است و کتاب و مت اول است و کتاب خود
 شامی در باب رد الشبهات نوشته که جواز ضرب الذف فیه خاص بالنساء
 لما فی البحر من المعراج بعد ذکره انما مباح فی النکاح و ما فی معناه من
 حادث سرور قال وهو مکروه للرجال علی حال التشبه بالنساء و در حدیث

جاریستین فصل ذکر خواهد آمد که این احادیث مخصوص برپرو و خود اند و قضا و قیضه
و وقتیکه مخصوص بحال خود اند تا بهی که درین احادیث مذکورست از مردان نبود بلکه از
زنهار بود و پس خاص زنهار ماند و در مجلس صوفیه زنهار غنائی گشت پس قول مخالف
که برای صوفیه جاریست ازین احادیث تأیید نیابد و اگر مخالف از حدیث جاریست
استدلال کرده مخالف سیاق حدیث است زیرا که این حدیث هم مخصوص است و
سماع صوفیه ازین حدیث ثابت نمی شود بلکه حرام فهمیده شده بدین تشریح امر را
آنکه بهی که درین حدیث مذکورست مخصوص بر عید بود و درین دعا که مخصوص بر عید بود
چند وجوئات ظاهر اند (۱) سیاق حدیث مخصوص بر عیدست چنانچه از قول قطب
و غیره این تخصیص ثابتست مثلاً بخاری که باب بسته حدیث اول بدین الفاظ
باب مقرر کرده باب الحراب و المدق یوم العید و بر حدیث ثانی باب بسته العید بدین
لاهل الاسلام است ازین یشکی باب و الفاظش ظاهرست که مراد بخاری ازین است که
این مخصوص بیوم عیدست (۲) و قال الحافظ و القسطلانی ان مراد البخاری
الاستدلال علی ان العید یعقب فی عن الانبساط ما لا یعقب فی غیره (۳)
و ایضاً قال الحافظ قوله لكل قوم عیداً کالنیروز و الهمهرجان و فی النسائی
و ابن حبان باسناد صحیح عن انس قدم النبی صلی الله علیه و سلم المدینة و هم
یومان یلعبون فیهما فقال قد بلکم الله تعالی بهما خیراً منهما یوم
والاضحی و وقتیکه حضرت البرکة اعتراض کرد بر عائشه رض و حضرت ابی زید راد
یران قطب نوشته که لكل قوم عید و هذا عیدنا ففیه تعلیل الامر بیکما
و ایضاً حج خلاف ما ظنه الصدیق من انهما فعلاً ذلك بغیر علمه و چگونه
دخل فوجیه مغطی بشوبه فظنه ناماً فتوجه الیه الانکسار علی انبت
من هذه الوجه مستصحباً لما تقر عن من منع التناء و الله و فبا در
الی انکار ذلك قیاماً عن النبی صلی الله علیه و سلم بذات مستند الوما ظنهم
فاوضح له النبی م الحال و عرف الحكم مقرراً ببيان الحكمة بانه یوم عید

و یوم سرور و شادی فلا یکر فید مثل هذا کما لا ینکر فی الاحرار انتقمی
 چونکہ حضرت صعلت اجازت بزبان مبارک خود فرمودند کہ بہ سبب عید اجازت داده
 شدہ پس نسکی باقی نیست کہ اصل این ناجائز بود مگر بہ سبب ص یعنی عید اجازت داده
 برای این روز عیدین قدری سرور جائز است و ازین بخوبی مستنبط است کہ بغیر عید جائز نیست
 (۵) و هکذا قال شاه ولی اللہ الحدیث الدہلوی فی ترجمہ و هو هذا قولہ باب
 العیدین اہ ہہنا معنی ہکذا الاستئذان یعنی باب استئذان العیدین لاہل الاسلام
 و ما یباح لاجلہما مما یحظر فی سائر الايام انتہی (۶) و شیخ عبد الحق نوشتہ کہ
 اباحت و رخصت در بعض احوال مثل ایام عید و مانند آن است بایودن او حرام و نماز
 الشیطان در غیر این اوقات انتہی (۷) و در سراج و ما ج شرح مسلم نوشتہ کہ ان ضرب
 العرب مباح فی یوم السرور المظاہر و هو العید و الحتان و العرس انتہی آخر و ہم کہ
 وف زنگان و اشعار خوانندگان نا بالغہ بودند و این مزار قول قسطلانی بر شرح حدیث
 و ما علی قاری در مرقا و قطب الدین خان در شرح مشکوٰۃ و شیخ عبد الحق در شرح
 سفر السعادت ثابت است آخر و ہم اینکہ غنا و وف ہم مخصوص است و نیز کہ حضرت و حضرت
 ابو بکر و حضرت عائشہ تم متوجہ باہنانشدند و این فعل مستحسن قرار نہادند (۸) قال العینی
 ان خذاء الجاریتین لم یکن الا فی وصف الحب و الشکاعۃ و ما یجر فی القتال
 فلذلک رخص فیہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم (۹) و ہکذا قال الحافظ و لوقا
 و زاد الحافظ علی قولہ یوم بغاث قال بعضهم لبعض من فخر و ہجاء (۱۰) قطب المیزان
 خان صاحب حدیث و ہوس نوشتہ کہ اگر کیاں شعر پڑہنیاں تحین کا و مہین و صف لڑائی اور
 شجاعت کی تحسین کہ او سکے کرنے میں مدد تھی امروزین کی اور رغبت و لاتی تھی لوگون
 چہا و کفار پر (۱۱) و نسبت وف قال الحافظ الدف ہضم الدال علی الاشہار و قد
 تفتیہ و یقال لہ ایضاً الکوبال بکسر الکا ف و هو الذی لا جلاجل فیہ ولا یلزم
 من اباحتہ الضرب بالدف فی العرس و یحوی اباحتہ غیر ہن الا لات کالعود و غیرہ
 و در شرح مسلم سراج و ما ج نوشتہ کہ دف العرب کما ذکر و در حدیث است کہ حول و جھ

و مطلقاً پس می‌شود به ازین ظاهرست که حضرت صلی الله علیه و سلم خود از سماع کلام عمر رضی
فرمودند و ازین قول حضرت ابوبکر ع که من و اشرار شیطان فی بیت رسول الله چنانکه در پیش
است ازین صریح و مالت است بر نیکی حضرت صلی الله علیه و سلم این فعل را لائق خود
نداشتند و حضرت صدیق حرام می‌نماید چنانچه حافظ برین قول نوشته خبیثه
اعراض عن ذلك لكون مقامه يقتضى ان يرتفع عن الاصغاء الى ذلك لكون عدم
انكاره دال على تسويغ مثل ذلك على وجه الذي اقره اذ لا تقتصر على الباطل و
الاصلي التنزه عن اللعب واللهو فبقية على ما ورد فيه النص وقفاً و كيفية تقريرا
للمخالفة الاصل انتهى. هکذا قال القسطلانی و در تفسیر القاری شرح بخاری که شرح
حنفی مذکور است نوشته که شجاع و زکند و راهب و لعب از آنچه تخصیص یافته از وقت و
کیفیت آن و قال النعوی علی قوله فی بیت رسول الله صلی الله علیه و سلم
لان مواضع الصالحين و اهل الفضل تنزه عن الهوى واللغو و نحو ازین قول
و از لفظ حدیث که محل و جهت ثابت است که حضرت صلی الله علیه و سلم اعراض فرمودند
و نیز در حدیث ذکر نیست که حضرت صلی الله علیه و سلم ابوبکر را ترغیب شکنودن دادند
بلکه خلاف آن فهمیده شود چنانچه قول عائشه ع که در حدیث است که فلما خفل غنماهما
فخرجتا - ازین تقریر است که حضرت صدیق را پسندید و برای همین حضرت عائشه رضی
اینها را ایند که رند و بهرین طور از قول حافظ هم فهمیده شود (۱) قال قوله فلما
فيه دلالة على انهما مع ترخيص النبي صلی الله علیه و سلم في ذلك داعية خاطرة
ابيهما (۲) و شیخ عبد الحق نوشته که آن حضرت صلی الله علیه و سلم خود بشنیدن آن
مقید نشد و ابوبکر را نیز بر آن ترغیب نه نمود بلکه متاعل زد و بر خصمی درین باب اشارتی
فرمود و اگر بنظر تأمل و یدیه شود حضرت عائشه رضی هم این را عزیمت نه داشتند و نه دست
پدر خود فرمودند پس ازین حدیث جواز سماع صوفیه مستنبط نمی‌شود بلکه حرام فهمیده شود
و برین نکته اندکای بر حدیثین چنانچه حافظ گفته (۱) و استدلال جماعة من الصوفية
بحدیث الباب علی اباحة الغناء و سماع غیر الله و مع الله و کیفی فی ذلك تصدیق

عائمت بقولها وليستا بمغنيين فنفت عنهما من طريق المعنى ما ائتمنت لهما باللفظ
 لان الغناء يطلق على رفع الصوت وعلى الترخيم الذي يسميه العرب النصب بفتح
 النون وسكون المهملة وعلى الحمله ولا يسمى فاعله مغنياً وانما يسمى بذلك من
 يشد بمطيط وتكسير وتجهيم وتشويق بما فيه تعريض بالافواحن او تصاريف
 قال القرطبي واما ما ابتدعه الصوفيت في ذلك فمن قبل ما لا يختلف في تحريمه
 لكن النفوس الشهوانية خلبت على كثير من ينسب الى الخير حتى لقد ظهرت
 من كثير منهم فعالات المجانين والصبيان حتى رقصوا بحركات متطابقة و
 تقطيعات متلاحقة وانتهى التقاقر بقوم منهم الى ان جعلوها من باب القرب
 وصالح الاعمال وان ذلك يثمر سئى الاحوال وهذا على التحقيق من آثار الزندقة
 وقول اهل المخوفة والله المستعان انتهى (٢) قال العيني وفي مجمع البحار قال
 الطيبي وما احدثه المتصوفة من السماع بالالات فلا خلاف في تحريمه حتى
 ظهر على كثير منهم افعال المجانين في رقصون بحركات متطابقة وتقطيعات
 متلاحقة ودعوا ان تلك الامور من البروشمسيات الاحوال وهذا زندقه
 انتهى (٣) قال النووي واجتمه المجوزون بهذا الحديث واجاب الاخرين
 بان هذا لغناء انما كان في الشجاعة والقتل والحدوق في القتال ونحو ذلك
 مما لا مفسدة فيه بخلاف الغناء المتمثل على تجهيم النفوس على الشر و
 يحملها على البطالة والقبح وقال القاضى انما كان غناهما بما هو من اشغال
 الحرب والمفاخرة بالشجاعة والظهور والغلبة وهذا لا يهيج الجوارى على
 شره لانشادهما لذلك من الغناء المختلف فيه وانما هو رفع الصوت
 بالانشاد ولذلك قالت ليستا بمغنيين انتهى (٤) وشيخ عبد الحق نوشته
 في بعض مرقم حديث جابر بن رابر ان ثابت اباحت آرمه وانصاف انست كه لول
 آن ذمست زير كه ابو بكر كه سبق واقدم صحابست و معرفت احكام اين غدار فرمود
 مومر مور شيطان گفت در آنحضرت نگفت كه اين مومر شيطان نيت و حرام نيت

بلکه گفت که شمع کهن که امر در عید است و در روز عید از لپو و سرور این قدر جانز باشد
 پس نهایت آنچه تخریب است ثابت شود و رخصت و اباحت آن در بعض احوال مثل
 عید و مانند آن با بودن او حرام و مزار شیطانی در غیر این اوقات و این معنی نزد بعض
 اهل است از حدیث که لایحقی انتهى **قول** و آن احادیثی است که از صحابه ثابت
 بسیار اند اینجا یک گفتا که در شود نسائی از عامر بن سعد **اقول** این دعوی مؤلف
 که از صحابه ثابت بسیار اند تعدی است چرا که بنابر منکاح و عید و متعلقات جهاد که
 حدیث یا اثر با اباحت خنثا ثابت نشده و تعجب است که مؤلف ازین اثر است لال بر
 اباحت و جواز مسلح صوفیه چنان بیداری کند حال آنکه این اثر مخالف از دعوی مؤلف
 مخصوص بود بر حالت منکاح است و هر چه ازین مفهوم میشود و او این است که حرمت و
 حرمت سماع است و لیکن در عرس اباحت دارد و اگر مؤلف از عرس مندرجه اثر عرس
 صوفیه فهمیده است تا غلط است زیرا که عرس که در اثر آمده مراد از منکاح و متعلقات است
 نه که عرس مبتدعه صوفیه **قول** و مجدالدین فیروز آبادی در سفر السعادت نوشته که
 در باب سماع و غنا حدیثی وارد نشده **اقول** بر روش و حالت مؤلف در هر کلام
 تعجبی پیدا آید که از نادان و اقفی خود جزئی کند که بر جان خود شرافت چنانچه در شرح باب
 سماع مؤلف نوشته است که از احادیث و اقوال فقهاء و صوفیه جواز سماع صوفیه ثابت
 خواهد کرد که بر شهادت دعوی خود چند حدیث آورده و باقی دوامینی اقوال فقهاء
 و اقوال و افعال صوفیه که آوردن بود در و غلط کرده و مطلب در ظلمت انداخته بهمیز
 قدر نوشته که اما اقوال فقهاء و بعد از آن اقوال صوفیه و فقهاء هر یک مذهب غلط کرده
 تمیز نکرده که کدام قول فقیه است و کدام قول صوفی است و در آن اقوال مخلوط این قول
 مجدالدین را هم شامل کرده حال آنکه مجدالدین نه صوفی بود و نه فقیه بلکه محدث بود
 و لطفی مزید برین ماجرا پیدا آید که مؤلف در وصیت نامه خود نوشته که از اقوال ابن جریر
 و ابن تیمیه و ابن قیم و غیره اجتناب باید کرد و این کتاب سفر السعادت خلاصه زاد المعاد
 ابن قیم است و نسبت مجدالدین را بن قیم و ابن قیم را بن تیمیه میرسد پس مؤلف سزاوار

جمع کتاب
 در کتابخانه
 مسجد جامع
 تهران
 ۱۳۰۴

قول این را در استلال خود آورده مگر شاید که مؤلف از نادان قافی کرده و چونکه قول او متعلق بعلم حدیث بود زیرا که او نوشته که حدیثی وارد نشده و خود او از محدثین است لهذا مناسب همین بود که ذکر قول او در ذیل ذکر احادیث کرده شود و برای همین در بخار ذکر میکنم باید دانست که این حرم ظاهری و دیگر اصحاب الظواهر را همین مذهب است که او عموماً سماع و غنا و مزامیر را در اباحت دارند و بعضی از محدثین و فقها غیر مذهب حنفی چنانچه محمد غزالی از شافعی و غیره پیروی اصحاب الظواهر کردند و همچنین صاحب سفر السعادت درین مسئله پیروی این حرم کرده و در آیات و احادیث بسیار بر ذم سماع و غنا و مزامیر موجودند چنانچه این اسم را در فصل سوم مفصل بیان خواهیم کرد انشاء الله تعالی فصل سوم در اثبات حرمت و ذم غنا و سماع و مزامیر بر دو حصه حصه اول از آیات قرآن مجید در حصه دوم از احادیث صحیح و حسن حصه اول آیات قرآن مجید که بر ذم سماع و غنا و مزامیر اند **أَخُوذُ يَا اللَّهُ مِنَ الشَّيْطَانِ الْمَجْنُونِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** اول آیه کریمه که در سوره بنی اسرائیل وارد است **وَاسْتَغْفِرْ مِنْكَ مَا تَسْتَغْفِرُ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ** (۱) در تفسیر حسینی نوشته که صوت شیطان غنا و مزامیر است (۲) در تفسیر احمدی نوشته ذکر فی الفتاوی الحکامیه والعوارف قال مجاهد لما تدل على حرمة التغنى وذلك لان قوله **تَغْنَى** واستغفر خطاب لا بلبل عليه اللعنة ومعناه وحرك من استطعت من بني آدم بصوتك وهو صوت الغنا والمزامير والدَّفْ وغير ذلك (۳) در تفسیر دیگر نوشته بصوتك اي بالوسوسة والغناء والمزامير (۴) در تفسیر فتح النجفیه نوشته بصوتك هو الغناء والمزامير (۵) در تفسیر عزیزی در زیر آیه من تبع هداى نوشته که خدا پاک ابلیس علیه اللعنة را گفته که موزن تو مزامیر و ربط است و آواز تو آواز جرس است و ماقظ در فتح الباری هم این قصه را آورده این تفسیر که مذکور شدند در مذهب حنفی اند و علاوه اذین از دیگر تفسیر هم مطابق اقوال مذکوره بالا ثابت است (۶) در معالم نوشته بصوتك قال مجاهد بالغناء والمزامير (۷) در تفسیر دیگر نوشته

بصوتك صوت الشيطان دعامة المعصية الله تعالى وقيل اراد بصوتك
 الغناء واللهى واللعب (م) در تفسیر کلید جلال الدین سیوطی نوشته قال ابن
 عباس صوتی که در دعای داع دعای المعصية الله وقال مجاهد صوته الغناء
 والمزامیر وقال الحسن البصري اخراج ذلك ابن ابي حاتم هكذا في تفسيره مع البیان
 وابن جلال الدین سیوطی همون است که مؤلف در وصیت نامه خود نوشته که در علم
 تفسیر پیروی او کردن بایده دوهر آیه کریمه که در سوره لقمان است ومن الناس
 من يشتري لهو الحديث (۱) در تفسیر حسینیه نوشته که این آیت در شان اینها
 است که جاریه مغنیه خریدند و مردمان را باستمع اصوات والحان ایشان از
 شنودن حق باز داشتند (۲) شاه عبدالقادر صاحب نوشته که ایک کافر تھا
 جسکو دیکھتا کہ دل نرم ہوا اور سلمانی کی طرف جھکا اپنے گہرے جاتا اور شراب پلاتا
 اور راکٹ ناچ دکھاتا کہ اسل نہی کی مجلس سے ایمان کا اثر مٹ جاتا (م) در تفسیر
 احمدی نوشته ففعل من الايات الدالة على حرمة الآية المذكورة وانها نزلت
 في النضرين الحارث اشترى كتب الاحاجم وكان يحدث بها قريشا وقيل كان
 يشتري الفتيات المغنيات ويجهزهن على معاشرته من اراد الاسلام وانما
 قلنا انها تدل على حرمة الغناء لان الله قد ذم من يشتغل بلهو الحديث
 ووعده بالعذاب المبين وهو الحديث وان كان ظاهرة عاما في كل
 ما يلهي عما يعني الا انه قد ذكر في الفتاوى الحامية وكذا في العوارف
 وغيره ان ابن عباس وابن مسعود رضي الله عنهما كانا يحلفان بالله انما قد سمعنا عن
 رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الملاحدين الغنى ويوافقه الرواية الثانية من
 النزول فيكون ذلك لعل على حرمة (م) در تفسیر مدارك نوشته لهو الحديث
 السمي بلا ساطير التي لا اصل له والغناء وسكان ابن عباس وابن مسعود
 يحلفان انه الغناء وقيل الغناء مفسدة للقلب المال مستوحاة للرب وعن

احد هما على هذا الكتاب والاخر على هذا الكتاب فلا يزالان يضربانه بايديهما
 حتى يحسبون هو الذي يسكت بهمين قدر احوال از تفاسير مذموب مخفی نقل کرده
 شده و ما وراي اين مفسران و گيريم مولد اينها اند (۵) در بياض وى نوشته قیل
 نزلت فى النظر بن الحارث اشترى كتب الاعاجم وقيل كان يشتري القيان
 ويجهل عن علم معاشره من راد الاسلام ومنعه عنه (۶) و تفسير جامع البيان
 نوشته لهو الحديث من يوجب الغناء وبخاره و لما مير على حديث الحق
 او اشترى المغنيات ويرغب فى سماعها اى ذات لهو الحديث او نزلت
 فى من اشترى كتب اخبار سلاطين العجماء (۷) و تفسير اكمل نوشته
 لهو الحديث قال ابن عباس الغناء وقال عطاء الغناء والباطل وقال
 عبد الكريم الغناء والشعر اخرجهما ابن كى حاكمه واخرج عز بن امانه
 الباهلى عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يخل بيع المغنيات ولا شراءهن
 ولا التجارة فيهن واكل اثناهن حرام وفيهن انزل الله ومن الناس
 من يشتري لهو الحديث اه ابن تفسير اكمل از جلال الدين سيوطى است كه يوف
 اور استعمله عليه خود قرار داده كما ذكر (۸) و بر حاشيه جامع البيان نقل عن الفتح
 لهو الحديث قال القرطبي ان اول ما قيل فى هذا الباب هو تفسير لهو الحديث
 بالغناء قال وهو قول الصحابة والتابعين وعن ابن عباس وابن مسعود قال
 هو الغناء واشباهه اخرجه البخارى فى الادب المفرد وعن ابن مسعود قال
 هو والله الغناء وفى لفظ قال هو الغناء والله الذى كماله الا هو يريد ثلث
 مرات قال الطبرى اجمع علماء الامصار على كراهة الغناء والمنع منه
 واما خارق الجماعة ابراهيم بن سعد فعبد الله الغنوى اگرچه در نزول آيه
 مذكوره اين قول هم است كه كتب اخبار سلاطين عجم آورده و گيرى اين دليل نيت
 بغير قول مفسرين و در باره اينكه مراد از لهو الحديث غناست احوال مفسرين هم اند
 كما ذكر و احاديث و آثار هم موجود اند و فقهاء حنفى هم معمول خود ساخته اند پس قوت

این قول درست خصوصاً این معبود و این عباس که بلیل القدر صحابی اند بحکف گفته اند
 چنانچه بعضی ائمه در اقوال مفسرین مذکور شدند و بعضی در احادیث ذکر خواهند یافت و اقوال
 فقهاء در ذیل اقوال فقهاء بیان خواهند شد انشاء الله تعالی سوره آیه کریمه که در
 آخر سوره نجم است و آنکه سَمْعُكَ (۱) در تفسیر حسینی نوشته است سَمْعُكَ
 ای باری کنگرگان یا یعنی کنگرگان که کفار در وقت قرأت قرآن سرود گفتند تا
 مردم را از سماع آن باز دارند (۲) در مدارک نوشته است سَمْعُكَ ای هاذل
 اولاهون فکما نواذلسمع القرآن عارضوه بالغناء یشتغلون الناس عن
 اسماعه (۳) در یحیای نویسته است سَمْعُكَ ای لاهون او مستکبرون
 او معنون یشتغلون الناس عن اسماعه عن السمود و هو الغناء (۴) در عالم
 نوشته است سَمْعُكَ ای لاهون غافلون و السمود الغفلة عن الشيء و الله هو هذا
 روایت الوالی و العفونی عن ابن عباس و قال عکرمه هو الغناء بلغه
 اهل الیمن و کانوا اذا سمعوا القرآن تغنوا و لعبوا به (۵) در جامع البیان
 نوشته است سَمْعُكَ ای لاهون او مستکبرون او معنون یشتغلون الناس
 عنه (۶) در تفسیر احمدی نوشته که هذه الآیات الثلاثه دالته علی حرمة
 السماع مطلقاً حصه و هم در احادیث که بر زم غناء و سماع و شریع و اروا و
 (۱) روی البخاری فی جامع عزای عامه ابی مالک الاشجری و الله
 ما کذبنی سمع النبی صلی الله علیه سلم یقول لیکن من امتی اقوام یستحلون
 الخمر و الحمر و المعازف و ینزلون اقوام الجنب علم یروح علیهم
 بسا رحت لهم یا تبهم لحاجه فبقولون ارجع الینا خدا فیبیتهم الله
 و یضع العلم و یمسح اخرین قردة و خنازیر الی یوم القیامه قال الحافظ المعانی
 الآت المملوه و نقل القرطبی عن الجوهری المعازف الغناء و الذی فی
 صحاحه انما الآت اللهو و قبل اصوات المملوه و فی حواشی الدمیاطی
 المعازف المدفوف و غیرهما مما یضرب به و یطلق علی الغناء عزف و علی کل

لعب عزف (۲) زمیعی نقل کرده و تخریج برای ^ععن جابر بن عبد الله قال
 اخذ النبي صلى الله عليه وسلم بيد عبد الرحمن بن عوف فانطلق به الى ابنه
 ابراهيم فوجده يجود بنفسه فاحذاه النبي صلى الله عليه وسلم فوضعه في
 حجره وكنى فقال له عبد الرحمن انك كنى يا رسول الله ۲ وقد نهيت عن
 البراء قال اني لما نه عن البراء وكنى نهيت عن صوتين احقيقين فاجري
 صوت عند نخمة ولهو وضامير شيطان وصوت عند مصيبة خشن
 وجوه وشق جوب ورنه شيطان انتهى وقال حديث حسن انتهى وكذلك
 رواه ابن ابي شيبة واسحق بن راهويه وعبد بن حميد وابوداود الطيالسي
 عن جابر والبيهقي من طريق ابي عوانته واخرج الزوار وابو يعلى عن النضر بن
 اسماعيل ورواه الحاكم انتهى ملخصا وسيطى ابن ازمنجاره ضياء مقدسى آورده
 والقرايم صحت کرده وصاحب براي هم آورده بر حرمت غنار (۳) عن ابي هريرة
 قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا اتخذ القود ولا الامانة مغنا والزكاة
 مغزما وتعلم غير الدين وطاع الرجل امته وعق امه وادنى صدقيه واقصى
 ابائه وظهرت الاصول في المساجد وساد القبيلة فاستقمهم وكان زعيم
 القوم اذلهم واكرم الرجل مخافة شره وظهرت القينات والمعازف مشرب
 الخمر ولعن اخر هذه الامة ولها فلير تقبوا عند ذلك ريحا حمل وزلزلة
 وخسفا وصحفا وقد فاوايات تتابع كنظام بال قطع سلكه فتتابع بعض بعضا
 رواه الترمذى وقال هذا حديث غريب حسن (۴) عن ابي امامة عن رسول الله
 صلى الله عليه وسلم لا تتبعوا القينات ولا تستروهن ولا تقبلنهن ولا خير لهن
 فيمن وثمنهن حرام وفي مثل هذا نزلت هذه الآية ومن الناس من يشتري
 لهلى الحديث انه وفي الباب عن عمر بن الخطاب رواه الترمذى وقال انما نعرفه
 مثل هذا من هذا الوجه وقد تكلم بعض اهل العلم في علي بن يزيد اگرچه
 علي بن يزيد ضعیف است مگر مضمون حدیث ثابت است زیرا که شواهد دارد

اخر جابر بن صاعد سعيدي بن منصور والواحدى واحدا لا ان احدا لم يذكر
 نزول الآية ورواه الحميدي في مسنده ولقظ لا يحل ثمن المغنية ولا
 بيعها ولا شراءها ولا الاستماع اليها وروى ابن الغيلان عن علي بن ابي بصير^{عليه السلام}
 قال بعثت بكسر المزمار وقال صلى الله عليه وسلم كسب المغني والمغنية حرام
 وروى الطبراني من حديث عمر بن قيس عن المغنية سمعت وغناءها حرام وعن ابن
 مسعود عند ابن ابي شيبة باسناد صحيح انه قال في قوله تعالى ومن الناس من يشتري
 لهوا الحديث قال هو الله الغناء واخرجه الحاكم والبيهقي وصححه واخرجه البيهقي
 عن ابن عباس بلقظ هو الغناء واشباهه واز ابن عباس وابن مسعود بخاري هم رواة
 مفرد ورويت كره (هـ) عن سلام بن مسكين عن شيخه شهدا با وائل في ولجة
 فجعلوا يلعبون ويتلعبون ويفنون فحل ابو ائل جويته وقال سمعت رسول الله
 صلى الله عليه وسلم يقول ان الغناء يثبت المقات في القلب رواه ابو داود في حديث
 شيخه استكرام او كرهته نشده مكرزين بسبب ضعفه يدايني شود زير اگر طرقي انجست
 چندانه که از ابن سبب رجه حسن غيره وارده چنانچه رواه البيهقي مرفوعا ومقطوعا عن ابن
 مسعود واخرجه ابن عدي من حديث البهريه وعند ابن مسعود في المصليب
 وعن جابر عند البيهقي وعن انس عند الديلمي وشيخ عبد الحق في شرح سفر السموات
 نوشته که سيوطي وجميع الجوامع از ابن مسعود آورده ودر تفاصير سنه وشعب الايمان
 هم اين حديث را آورده اند وشيخ عبد الحق اين حديث را حسن النسبه وبعول فقها حنفی
 هم شده چنانچه در فتاوى نسفي حواله اين موجود است (و) عن جاهد قال كنت مع
 ابن عمر فسمع صوت طبل فادخل اصبغ في اذنيه ثم نجي حتى فعل ذلك ثلاث
 مرات ثم قال هكذا فعل رسول الله صلى الله عليه وسلم رواه ابن ماجه وسمعهم
 چنانچه ابو داود واحمد هم روايت کرده اند وجمال الدين سيوطي در مرقاة المصعود گفته است
 حسن وشرانه در كشف النعمه وصاحب جامع الاصول هم اين را آورده (ح) عن ابن عباس
 ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ان الله حرم الخمر والميسر والكوبة والاعبياد

۵۴
 جابر

۵۵
 جابر

وكل مسكر حرام رواه احمد وابوداؤد والكويتي الطبري قاله سفيان عن علي بن
 يزيد بن عمار بن الاعراب (٨) عن ابي امامة عن النبي صلى الله عليه وسلم
 قال تبئت طائفة من امتي على اكل وشرب ولهو ولعب ثم يصيحون قدرة
 وخنازير وتبعث على احياء من احيائهم ويحرقونفسهم كما نفس من قبلكم
 باستعمالهم الخمر فضرهم بالدف واتخاذهم القنيات رواه احمد (٩) عن
 عامر بن عقبة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ارمواوا ركبا فان ترموا فهو خير
 من ان تركبوا فان كسفتي ببلطوب بنوادم فهو باطل الا ثلثا من عين قوسه
 وتاديب قوسه وما رعبه اهله فانهم الحق رواه الخمسة (١٠) اخبرنا
 عن موسى بن ميسرة عن سعيد بن ابي هند عن ابي موسى الاشعري عن رسول الله
 صلى الله عليه وسلم قال من لعب بالزرذقة فقد عصي الله ورسوله رواه محمد بن موسى
 وقال محمد بن لاخير باللعب كلها من الزرد والشرط نج وغير ذلك (١١) ابو حنيفة
 عن مسلم بن عمران عن سعيد بن جبير عن ابن عباس عن النبي صلى الله عليه وسلم
 انه قال ان الله قد كره لكم الخمر والميسر والمزمار والاكوبة اين حديث ابن
 جابر بن زبير في آتية (١٢) نقل عبد الوهاب الشعراني في كشف الغمة كان
 حلي يقول سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما هممت بشئ مما كان
 اهل الجاهلية يفعلونه الا امرت بكنة ليلة اسمر كما تسمي الفتيان في مكة
 فسمعت في دار صوت غناء ودقوف ومن امير فقلت ما هذا قالوا فلان تزوج
 فلهوت بذلك الغناء والصوت ففعلتني عيني ففهمت فما ايقظني الا حرقش
 فوجدت فسمعت مثل ذلك ففعلتني عيني ايضا ففهمت فوالله ما حملت سوا حق
 اكرمتني الله بنبوته قال الله اعلمكم وسميتم بنو عبد العزيز صاحب تفسير سورة
 والصحاحي آتية (١٣) عن صفوان بن ابيهم قال كما عند رسول الله صلى الله عليه
 فجاة محمد بن قرق فقال يا رسول الله ان الله قد كرم على الشقوة فما اراني مرزا الا
 من دني بكي فاذا نال في الغناء في غير فاختة فقال رسول الله لا اذن لك

لا
 مشنول
 شرم

ولا كرامة ولا نعمة حين كذبت اي حد والله لقد رزقك الله طيباً
حلالاً فاخترت ما حرم الله عليك من رزقك مكان ما احل الله عز وجل لك
من حلاله ولو كنت تقدمت اليك لفعلت بك وفعلت قم حتى وثبت الي الله
اما انك ان فعلت بعد التقدمة اليك فميتك ضرباً وجيعاً وحلقت راسك
مثله ونفيتك من اهالك ورحلت سلبك هتبت لفتيان اهل المدينة فقام
عمر بن الخطاب من الشر والخزي ما لا يعلم الا الله فلما اتي قال النبي صلى الله عليه
وهو لاء العصاة من ذوات منهم بغير توبة خسر عز وجل يوم القيمة كما كان
الدنيا مخنثاً عربياً لا يستتر من الناس بغيره كلما قام صريح رواه ابن ماجه
والطبراني وشيخ عبد الحق في نسخة تكرر في قصة بعد نزول آية ومن الناس من يشري
لهو الحديث شده كذا سبب آية هو غنا سبب شد ومنه لا يجر شد وبراء اجازت
نزد حضرت صلى الله عليه وسلم ودر نيل الاوطار احاديث ذيل موجود اند (۱۴) اخراج
ابو يعقوب بن اسحق النيسابوري من حديث النيران ابو بصير صلى الله عليه وسلم
قال من فقد القينة يسمع صوته في اذنيه الا انك (۱۵) اخراج ايضا من حديث
ابن مسعود ان النبي صلى الله عليه وسلم سمع رجلاً يتعنى من الليل فقال لا صلوات
لا صلوات (۱۶) اخراج ايضا من حديث ابى هريرة عن ان النبي صلى الله عليه
قال استمعوا الملاهي معصية والكملوا عليها فسقوا فلما ذكها كفر (۱۷) اخراج
القاسم بن سلام عن علي بن النبي صلى الله عليه وسلم عن عن ضرب الدنو والبطا
وصوة الزمارة وقال الشوكاني فاقول احوال الاحاديث ان تكون من قسم الخبيثة
وشيخ عبد الحق في شرح سفر السماوات وروايت ديكر آروده (۱۸) عن البراءة
قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ان الله عز وجل يعثي هدى ورحمة للعلماء
واهرب في بحق المعازف والمزامير والاوتان والصليل امر الجاهلية رواه ابو داود
الطيالسي وروى احمد بن منيع مثله (۱۹) روى بن ابي عمير عن ابن عباس عن جعفر
حرم الميتة والميسر الكوبة يعني الطبل وشيخ عبد الحق بن ابي عمير عن جعفر بن

ابن حجر عسقلاني

(۲۰) عن عبد الله بن دينار قال خرجت مع عبد الله بن عمر إلى السوق فمضت
على جارية صغيرة تغني فقال الشيطان لو ترك أحد الترك هذه (۲۱) عن علي بن
بن محمد بن أبي بصير قال سمعت عمر بن عبد المطلب قال سمعت انس بن مالك
يقول قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لست من دذ ولا الذم مني بشي يعني ليس
الباطل مني بشي (۲۲) عن البراء بن عازب قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
افشوا السلام تسلموا ولا شرة ثم قال ابو معاوية لا شرا لعبت (۲۳) عن حماد بن عمار
اخبرته ان بنات اخوها كُنَّت رضى الله عنهن قليل لعائشة الاندعوا لهن من يلهيهن
قالت يلهيها رسول الله صلى الله عليه وسلم فأتاهن فغرت به عائشة في البيت فأتته يتغنى بملوك
راسه طرما وكان ذا شعر كثير فقال لى شيطان اخوجه اخوجه آين هر چاره
احاديث را بخاري در ادب المفرد آورده **فصل چهارم در تروید اجتهاد**
مؤلف بر احادیث حالا غور باید کرد که آیات و احادیث که مذکور شد بر مرتب مطلق بخفا
وسماع و تروید صراحت و لالت کنند و بقدر کفایت در اینجا احادیث نقل کرده شد و در
ماورای این زیاده هم اند و احادیثی که مؤلف آورده از ایشان ضرب و غنای هم یافته
شود پس در احادیث و آیات معارضه بیاشد اندرین حالت که معارضه پیدا آید قاعده
اصول حنفی که مقرر است اولین است که اگر معارضه مابین آیت و خبر واحد من المحبث افتد
تا مقدم آیت است و اگر معارضه مابین احادیث مرفوعه افتد تا طرف اقوال صحابه فسخ
که از قول صحابه و تترجم که ام را رسد و اگر در آن هم معارضه افتد تا طرف قیاس فسخ است
و قیاس از مجتهد باشد و اگر غیر آن باشد بر الاصول اتی تقریر کاشی علی اصله و انبهار
ماکان علی ماکان و قاعده محدثین این است که شئی ماکن هر دو را به محل خود معمول داشته شود
پس خیال باید کرد که آیات در مذمت سماع و غیره وارد اند که ذکر پس بموجب قاعده صول
حنفی احادیثیکه در جواز سماع اند معارضه آیت قابل استلال نیستند و همین سنه
در هب انما لنا الا عظم ابو حنیفه هم ویرای همین مفسر تفسیر احمدی مطلق سماع را حرام

حنفی دارد چنانچه در وصیت نامه خود نوشته تا اورا نرسد که ازین احادیث جزا را
 اختیار کند و اگر مذہب حنفی نداشت تا هم خود را یکی ترکا و پیوند و بیا مقصد مذہبی از آن
 دیگر باشد و یا پیرو محدثین شود و بر هر طریق که رود تا در تفتیکه مولف قول مجتہدی
 یا تبحری فی الحدیث پیش نماند که فلان کس ازین احادیث سماع صوفیہ را مستنباط
 کرده مولف را نرسد که با جہاد خود سماع صوفیہ ازینہا پیدا کند بدین شرط کہ از ہر کس کہ
 سند آرد تا خود را از مقتدین او قرار دہد چہا کہ آن محدثین کہ در جہ تطبیق دارند ہوں
 تطبیق دادند کہ در ذیل ہر یک حدیث نوشتہ شدہ و سماع صوفیہ را ابن حجر و صنی
 عبارتہ حرام قرار دادہ اند و رد کردہ اند و این ہر دو کس مولف در وصیت نامہ خود خطیب
 قرار دادہ و اگر مولف از ہر یک علیحدہ مطبوعی دارد و بمرضی خود می پذیرد تا یک امر دیگر
 بروی لازم آید و او اینست کہ استلال از احادیث یا عبارتہ باشد کہ این امر ازین احادیث
 یافتہ نمی شود زیرا کہ عبارتہ ذکر سماع صوفیہ نیست و یا از دلالت و اشارتہ واقفصار نفس شہد
 کہ اینکار مجتہد یا تبحری فی الحدیثست و مولف از دلالت و اشارت واقفصار برای خود
 استنباط کردن را لائق نیست تا کہ شکست مشک گردا می مریہ را مالہا بااید
 درین موضع چہرہ و اگر بزعم خود دعوی این دارد تا بر و امری دیگر لازم آید کہ اگر سماع
 و قرآن و غیرہ صوفیہ را بر لہوی کہ در احادیثست قیاس کند تا در قیاس کردن اتحاد
 علت مابین یقینین مقیاس علیہ لازمست و در اینجا علت را اتحاد نیست بلکہ تباہنست
 و جائیکہ اتحاد علت نباشد قیاس فاسدست مثلاً در حدیث ربیع و عائشہ رحمہما کہ ذکر اہوست
 و براثر احادیث و اقوال محدثین بظہرت کہ برای اعلان نکاحست و اعلان نکاح بر آ
 این ضرورتست کہ جماع کہ مال نکاحست در محلیست کہ در آن محل اجتماع محل و حرمتست
 و از اعلان نکاح اظہار کردہ شود کہ حرمت رد شد و محل پیدا شدہ است و این امر در سماع
 صوفیہ نیست چرا کہ محل اجتماع محل و حرمت نیست و از سماع صوفیہ فائدہ اعلان دینی
 مرتب نشود بلکہ در مذہب صوفیہ اظہار حال صوفی حرامست کہ ازین تباہن ظاہرست
 ہیچندہ در یوم عید برای مقابلہ عید کفار انبساط را وصت دادہ شدہ چہا کہ در اعلان عاود

ابو و ایام عید کفار بودند و نیز اینکه از مجمل و انبساط شوکت اسلام پیدا میشود و در عز
 و سماع صوفیه این حاصل نیست چنانچه در عیدین روزه حرام است و در عرس مشایخ حرام است
 و در عیدین تنگبارت و تخمیه و صدقه فطر خاص مقرر است که در دیگر ایام نیست و در تنبیه
 حضرت صلی الله علیه و سلم بزبان مبارک خود مخصوص کردند که نه اعیان و این لفظ بقرآن
 عید کفار فرمودند و لکن فقم عید و هذا عیدنا ازین سخن بی نظایر میشود که این خاص
 بعید است و نیز دیگر حدیث و اقوال محدثین مؤید این اند چنانکه مذکور شد و این را
 بیچک نسبت بر سماع صوفیه نیست چه اگر ایام اعراس که حضرت صوفیه مقرر کرده
 ثبوت آن نیست چنانچه مولوی اسحاق صاحب در مائمه مسائل ذکر کرده و نوشته که
 ثبوت مقرر کردن یوم عرس از ان حضرت صلی الله علیه و سلم و خلفا را شدین و المذاهب
 زبیده پس جاییکه یوم عرس پیدا کرده جدید است و از باب عید و نکاح که ما ثور اند
 چه نسبت است فصل پنجم مشتمل بر حصه اول برتر دید استلال مؤلف
 از مذهب حنفی حصه دوم در باره بیان اقوال مجتهدین حنفی بر حجت مطلق سماع
 حصه سوم برتر دید استلال مؤلف که از فقهای غیر مذهب حنفی گرفته حصه اول
 قوله اما اقوال فقهای اقول لفظ فقها بوجوب اصطلاح اهل علم بر کسانی که قدرت
 اجتهدا دارند مستعمل شود و مؤلف که اقوال نقل کرده بغیر سنی و غزالی باقی از فقهای
 نیستند و نیز مؤلف اجمال که از نقص پیدا است اختیار کرده و تفصیل نکرده که از
 فقهای کدام مذهب میگیرد و در نقل اقوال از موقوفات صوفیه و علمای مقلدین به پنج
 تن ملاحظه کرده که تمیز حاصل نمیشود که کدام قول صوفی است و کدام از دیگر مردمان این نوحی
 که مذهب حنفی دارند و مؤلف ظاهر خود را هم از مقلدین مذهب حنفی بیان می کند
 پس جبال جمله اقوال را از مذهب حنفی دانسته معمول مذهب نموده قوله علامه طحاوی
 آه اقول مؤلف سه قول را از علمایان مذهب حنفی نقل کرده یکی قول طحاوی و یکی
 بدو جا ذکر کرده اول در بیان اقوال فقهای دوم پس از قول غزالی بر تائید قول غزالی
 بر ابا حنبله قصص صوفیه و هم قول شاه عبدالعزیز و هم قول غزالی که قول طحاوی و ابا

رقص آورده ذکر آن در تیج ذکر قول غوالی کرده خواهد شد و آنکه قول طحاوی در شروع
 بحث احوال فقهاء یا قول شاه عبدالعزیز صاحب یا علی قاری مؤلف باشد لال
 جواز سماع صوفیه آورده لهذا اول ذکر این امر اول کرده شود و اسد السنن اگر
 مطلب مؤلف این باشد که ازین احوال علماء مذہب حنفی اثبات جواز سماع صوفیه بر
 مذہب حنفی میکنند تا خیالیست باطل و جنبیست عاقل چرا که در مذہب حنفی بکسی
 جواز سماع صوفیه ثابت نمیشود بلکه در مذہب حنفی مطلق سماع و غناء و مزامیر حرام و
 داخل در ذنوبست و این احوال پیش کرده مؤلف قابل استدلال نیستند بدلائل
 ذیل (۱) در قول طحاوی بجهالة قول للقانی عن ظہیر الدین سحاق الوالوجی اینست
 که اگر کسی را اجازت نواخت طبل برای عرس و غزاداده شود جائزست لانه
 طاعة وان كان لله ولا يجوز لانه محصية اگر قطع نظر ازین که در مذہب حنفی
 این فتویٰ جاز نیست بر صلیه این قول دیده شود تا هم مفید و حکم مؤلف نیست که در مذہب حنفی
 نوشته است که سماع صوفیه جائزست و در اینجا ذکر مزامیر و آلات ملایمی نگرده و درین
 نوشت طبل سماعست نواخت طبل چیز دیگرست و سماع چیزی دیگر و درین
 قول ذکر سماع نیست پس گواه مطابق دعوی نیست (۲) و اگر مؤلف از لفظ طحاوی
 سماع صوفیه را هم در طاعت شمرده سماع را قیاساً جائز کند تا سر درست که مؤلف سماع
 صوفیه را بر یکی ازین سلسله چیز یعنی غزو و عرس و قافله قیاس کند چرا که عبارتہ ذکر
 سماع فتویٰ نیست اگر بر عرس کند تا صبح نماند چنانچه پیشتر در ذکر بحث احادیث
 گذشت نیست که سماع صوفیه را نسبت به طحاوی عین عرس نیست اگر بر قافله کند تا
 درست نیست بدین وجه که بموجب قول و لوالجی برای عرس و غزو جائزست و
 ضرورت در قافله در بعضی ملک نواخت طبل نماند بطوریکه در ترکستان و خراسان
 و سایر مسافران قطع الطریق نقصان جان و مال مردمان میرساند و نیز که از سبب
 ریگ راه هم گم میشود برای این مسافران بطور قافله می روند و از آواز طبل هدایت بر
 قطع الطریق و سارقان می افتد که از آنها به سبب آواز طبل امر حاصل آید و در راهی که

بسبب ریگ گم کردن پس اندگان بر آواز طبل میزنند و جای که این ضرورت نباشد دواخت
 طبل از طاعت نیست مثلاً در هند که حالامردمان بریل یا پرشک که میروند در اینجا دواخت
 طبل از طاعت نمی شود و در سماع صوفیه این ضرورت نیست پس اتحاد علت بدست نمی آید
 و وقتی که اتحاد علت در مقیاس و مقیاس علیه حاصل نشد تا قیاس فاسد است و اگر ریغ و کنت با هم
 قیاس درست نمی افتد چرا که در ریغ و آواز طبل شجاعان و شمشیر زنان را تحریض بر جنگ است
 و در سماع صوفیه این حاصل نیست گاهی صوفی شمشیر زده و قره قوالان از نامردان روزگار
 مشهور اند **ع** خلق الله المحبوب رجالا و دجالا لقصعة و ثریدا و اگر تفکر و مجاهد
 صوفی را بر قتال قیاس کرده شود چنانچه بعضی میکنند تا این امر از انصاف بعید است که سینه را
 پیش شمشیر و تیغ و تفنگ سپردن و جان عزیز را براه مولی تصدیق کردن و پیش روی
 دشمنی محیب که در دست او شمشیر باشد رفتن کاری دیگر است و بر صلی شسته کار کردن
 امری دیگر است و برای تحریض و ترغیب بر جهاد و قتال مخصوصی قرآنی و سنتی به توانست
 در مجاهده صوفی بغیر از قتال بعضی صوفیه که نام جنگ را شاید شنیده باشند چیزی نیست
 و در جهاد برای قتال خنوع هم جایز نیست مگر برای صوفی جائز نیست (م) مؤلف خبر
 قول طوطای نویسنده که آلات طاهری بحالت عبادت معابد خواهند شد و از سیاق
 کلام و نظایر است که برای صوفی معابد خواهند بود این قول مؤلف از خیال نفس خود و نه از
 نص است بلکه بر ضد نص است آیا مؤلف نفهمیده که در حدیث جابرین که روایت حضرت علی
 شریفی بود و حضرت هم موجود بودند و اجازت هم دادند که حضرت صدیق نام آن بزرگوار
 گرفته و حضرت صلی الله علیه و سلم منع نفرمودند چنانچه ذکر این مفصل در بحث احادیث در قول
 شیخ عبدالحق درج است و نیز در حدیث صحیح آمده است که روایت حضرت صلی الله علیه و سلم
 و فرزند و شعر خوانی بود و حضرت صلی الله علیه و سلم بزبان مبارک خود او را شیطان فرمودند
 پس جاییکه روایت حضرت صلی الله علیه و سلم به صورت بنام شیطان موسوم شدند حالا مؤلف
 از صحابه و حضرت بلند در خمت یار کرده نام آنها به معابد نهاده و لا حول و لا قوة الا بالله
 (م) نگه مؤلف قول شاه عبدالعزیز صاحب تبت لال آورده از آن هم فائده بدعوای

نمونه
 و حدیث
 تشکله
 نافع
 سطور
 ۱۳

مؤلف نمی رسد چنانکه از قول شاه عبدالعزیز صاحب باحث غمار و سماع برای عید و
عرس و مجبئی غائب و ولیمه و عقیقه و ولادت و خنانت و حفظ قرآن است و ذکر سماع صوفیه
عبارت نیست و با هم نکاح و عید و ولیمه و عقیقه و ولادت و خنانت فی الجملة نسبتی است و سماع
صوفیه را هدی از اینها نسبتی نیست خصوصاً در امور سجده شاه عبدالعزیز صاحب انبهار حال
مطلوب است و در سماع صوفیه این علت موجود نیست که انبهار حال صوفی منع است و سبب
عدم تماجد علت قیاس صوفیه بر آنها جائز نیست و دوم آنکه در قول شاه عبدالعزیز صاحب
این هم درست که اگر سر و سماع باشد اندر صورت اول برین فکر باید کرد که در مواقع مذکوره
شاه عبدالعزیز صاحب قید سر و شرعی درج است و در سماع صوفیه یا ایام عرس آنها
مشروعیت ثابت نیست ازین هم سماع صوفیه در ایام عرس و غیره بران قیاس شده است
و شاه عبدالعزیز صاحب عموم سماع را از خط شیطان نوشته اند چنانچه در تفسیر آیات
بخصوص قول شاه عبدالعزیز صاحب درج است (۵) آنکه مؤلف قول علی قاری
آورده از و هم هند مال حاصل نمی شود زیرا که عبارت دران لفظ صوفیه درج نیست و غیر
اجتماع الاخوان فی بعد الزمان و حبه تعالی بذکره و التامل فی امره باقی امور غیر عقیقه و ولیمه
که علی قاری نیارده مطابق قول شاه عبدالعزیز صاحب اند و قیاس سماع صوفیه بران
امور نمی شود کما ذکر و اقوال علی قاری که مؤلف نقل کرده تصدیق طلب است زیرا که لفظ
حواله شرح عین العلم داده و در شرح عین العلم علی قاری که نوشته آن این است قاجکی
القاضی ابو الطیب الطبری من ابی حنیفه و مالک و الشافعی و السقیان و حنبله
من العلماء لم الفاظاً استدلل بها علی انهم اراة و تحریمه و قال الشافعی فی
کتاب ادب القضاء ان الغناء له و مکروه یشبه الباطل و مر استکثر منه
فهو سفیه تر من شهادته و اما مالک فقد نهی عن الغناء و هو مذهب سائر
اهل المدينة الا برهیدین سعد و حده و اما ابو حنیفه فانه کان یکره
ذلک و یجعل سماع الغناء من الذنوب و کذا سائر اهل الکوفه و سفیان الثوری
و حماد و ابراهیم النخعی و الشعبي و غیرهم انه یکره لای الطبری و یونیده

ما ورد من الاحادیث فی ذم المغنیة وللطبری من حدیث عائشة رضی الله عنهما
 المغنیة وبيعها وتعلمها وبقوید ما رواه ابو داود عن نافع كنت
 مع ابن عمر الحدیث درینجا حدیث که در ضمن مجلس احادیث مرجع است آورده و باز اثر
 ابن سعد را که در ضمن مبره مرجع شده آورده گفته که عن ابن سعد موتوفاً و مرفوعاً و در
 رساله غنا و تراجم مؤلفه خود علی قاری نوشته که قال العلامة البزدری فی فتاواه
 ان القول بالرقص الذي يفعله الصوفية في زماننا حرام لا يجوز المقصد والجلوس اليه
 ولا يظن في مشايخ السلف انهم فعلوا مثل ما فعل اهل زماننا وان سماع
 الغناء والضرب بالدف والتصفيق والرقص و تمزيق الثياب الذي يفعله المنتصِفون
 وغيرهم لا يعرف لمثل هذا في الشَّع جواز وهو محظور مشاعاً و هو من الملاهي
 التي توجب القبح في العبدالة ونقل الامام القزطبي رحمه الله ان اول من احدث الرقص
 و المتعالي جلاله و له السلام من اهل زماننا اتخذ لهم عجلاب لاله خوار قاموا برقصون و حلج
 انهم و راكية مؤلف عبارت علی قاری آورده قبل و بعد از نوشته و این تحریف مؤلف
 است و نه مطلب علی قاری بر جواز سماع عموم نیست و اصل قول علی قاری در سماع همون
 که درینجا نقل کرده شد (۶) بعد ازین این هم تامل باید کرد که شاه عبدالعزیز صاحب صوفی
 بود و در سلسله چشتی غالب نسبتی داشت و نیز طائفه صوفیه در عهد شاه عبدالعزیز صاحب
 و علی قاری و مخطوطی موجود بود و اگر سماع و غنا او نشان اسباح بود می تواند جواز او
 صراحت فتویٰ ندادند و اینکار را برای مؤلف باقی گذاشتند (۷) در سلسله الامتداد
 اتفاق بهم نیست یکی باید دیگری مخالف است مثلاً در قول عبدالعزیز صاحب باختار عمید
 و عرس و ولیمه و مجبى غائب و عقیقه و ولادت و ختانت و حفظ قرآن است و در قول
 صلی قاری که مؤلف نقل کرده انجان صحیحاً و ولیمه و عقیقه نیست و در زیاده اند اجتماع الاموال
 فی بعد الزمان للطعام و الکلام و حبه تعالیٰ بکره و التامل فی امره و در قول شاه عبدالعزیز صاحب
 ملاهی مذکور نیست و در قول علی قاری و مخطوطی طویل و غیره هم مرجع است که ازین امر
 و دعوی مؤلف هیچ خلاف شهادت ثابت تصور نمی شود و اگر قطع نظر ازینهم کرده شود

تأييد قول شاه عبد العزيز صاحب وعلی قاری فی خبرها بغیر تأیید اقوال دیگر فقهاء و من حیث
 قابل تمسک بن نمی توانند (۸) قال فی الشارح و النافع الکبیر لا بد للمفتی ان یعلم
 حال من یفتی بقوله ولا یکفیه معرفته باسمه و نسب بل لا بد من معرفته فی
 الروایة و درجه فی البرایة و طبقته من طبقات الفقهاء لیکون علی بصیرة فی
 التفریق بین القائلین المختلفین و قدرة کافیة فی الترجیح بین القولین المتعارضین
 الا و طبقه المجتهدین فی الشارح کالاتمة الاربعة و من سلك مسلکهم فی تاسیس
 قواعد الاصول و به یتمازون عن غیرهم الثانیة طبقه المجتهدین فی المذهب
 کابیوسف و عجل و سایر اصحاب الی حذیقة القادرین علی استخراج الاحکام
 من الادلة علی مقتضی القواعد الی قررها استاذهم ابو حنیفة فی الاحکام
 وان خالفوه فی بعض احکام الفروع لکن یقلدونه فی قواعد الاصول و به یتمازون
 عن المعارضین فی المذهب کالشافعی و غیره الخالفین له فی الاحکام غیر مقتضیه
 فی الاصول الثالثة طبقه المجتهدین فی المسائل الی لا ینص فیها عن صاحب المذهب
 کالخصاف و ابی جعفر الطحاوی و ابی الحسن الکسری و شمس الائمة الشریفی
 و فخر الاسلام البزدوی و فخر الدین قاضی خاں و امثالهم و قال فی النافع
 الکبیر کصاحب الذخیره و المحیط البرهانی و صاحب لنصاب خلاصة الفتاوی
 فانهم لا یقلدون علی شئ من الخلافه لا فی الاصول ولا فی الفروع لکنهم
 یستنبطون الاحکام فی المسائل الی لا ینص فیها علی حسب الاصول و القولین
 و المربعة طبقه اصحاب التخییم من المقلدین کالرازی و اخراجه فانهم لا یقلدون
 علی الاجتهاد اذ اصلا لکنهم لاحاطتهم بالاصول و ضبطهم لما خذ یقلدون
 علی تفصیل قول مجمل ذی وجهین و حکم مبهم محتمل لامرین منقول عن صاحب
 المذهب و احدهما من اصحاب برهیم و نظیرهم فی الاصول و المقایسة علی امثاله
 و ظائره من الفروع الخامسة طبقه اصحاب الترجیح من المقلدین کابی الحسن القدوری
 و صاحب الهدایة و امثالهما و شانه تفصیل بعض الروایات علی بعض کقوله هذا

اولی و هذا اصح روايته وهذا وفق للناس والسادسة طبقة المقلدين القادرين
على التمييز بين الاقوى والفقوى والضعيف و ظاهر المذهب والرواية النادرة
كما صاحب ملتون المعتمدة من المتأخرين مثل صاحب الكنز وصاحب المختار
وصاحب الوقاية وصاحب الجمع وشأنهم ان لا ينقلوا الاهوال المردودة
والروایات الضعيفة والسادسة طبقة المقلدين الذين لا يقدران على ما ذكر
ولا يفرقون الذنث والسمين انتهى حالا باید وید که طحاوی وشاه عبدالعزیز صاحب
و علی قاری از کدام طبقه اند و ظاهر است که از طبقه پنجم اند در مذهب حنفی و قول و شان
بنحیر حواله از فقهی که از طبقات مذکوره باشد قابل عمل در مذهب حنفی نیست و در قول
علی قاری حواله فقهی نیست پس قول او قابل اعتبار نیست در مذهب حنفی و طحاوی
حواله للفقانی داده و للفقانی حواله و لوالجی داده و للفقانی هو عبد السلام بن ابراهیم بن
ابراهیم للفقانی است و او مصری است و مذهب مالکی دارد اول غور باید کرد که از و لوالجی
روایت را اگر فقهی حنفی نقل کرد تا البته قابل خیال می بود و نه مالکی و نیز معلوم نیست
که و لوالجی از کدام طبقه است و تا وقتیکه او را در طبقه از طبقات مذکوره داخل نکرده شود
بر قول او خصوصاً بجا تکیه احوال امام مذهب و فقها بر خلاف این اند فتوی صحیح
نیست و نه طحاوی فتوی داده بلکه حکایتی قول در نقل کرده است البته در قول شاه
عبدالعزیز صاحب حواله خرسی داده شده و خرسی از طبقه ثلثه است مگر درین قول
هم صفائی نیست بدین تفصیل که عینی در باب روا الشهادت بر حاشیه هدایه نوشته
ان التغنی للناس مکروه باتفاق المشائخ والتغنی لسماع الغیر مکروه عند عامة
المشائخ و هذا للناس من اباح ذلك في العرس والوليمة كما ابهر ضرب الدف
فيهما وان كان فيه دفع له و اما التغنی لنفسه فقيل لا يکوه و به اخذ السرخسی
وقيل جميع ذلك مکروه و به اخذ شيخ الاسلام خا هرزاده اگر بر قول عینی
دید شود تا تننی للناس نزد کل مشائخ بالاتفاق مکروه است و سرخسی هم از مشائخ
است زیرا که از مشائخ مراد فقها و طبقات مذکوره اند و از الناس مراد غیر مشائخ اند

برای همین جایی لفظ مشایخ و جای ناس نوشته و سرخی از ناس شدن نمی تواند
 و اگر فرستے منے بود تا لفظ مشایخ و ناس جدا جدا ذکر نمی کرد و شاه عبدالعزیز صاحب کم
 و سعید و عرس عقیقه و ولادت و ختان و مجبی غائب حفظ قرآن ذکر کردند و نیز بواقع
 اجتماع مردمان بهر چه باشد اندر نیز صورت اختلاف واقع است بقول عینی و تقنی الناس
 سرخی بر حرمت است و لذا قال و اما التغنی لنفسه فقیل لایکوه و بد اخذ الشری
 و یقول شاه عبدالعزیز صاحب تقنی الناس بواقع مذکوره سرخی بر اباحت است و در
 مذہب حنفی لاریب ترجیح عینی است تا اینکه قول امام و دیگر فقہاء مخالف است
 شاه عبدالعزیز صاحب بر مطلق حرمت اند چنانچه انیس بیان خواهد شد و ازین قول
 عینی تردید قول و لایحی و لا علی قاری ہم پدید است زیرا کہ ذکر قافله و غیره عینی ذکر نکرد
 بلکه ولیمہ و عرس مخصوص نوشتہ (۹) بالفرض اگر سرخی مجوز سماع ہجہ قول شاه عبدالعزیز
 صاحب در غیر واقع باشد تا ہم قول معمول بر مذہب حنفی شدن نمی تواند و نہ از قول
 بعض الناس و عرس و ولیمہ یا بنفسہ و از قول لٹا علی قاری یا شاه عبدالعزیز صاحب
 اباحت سماع بکدامی موقع مباح شدن می تواند بموجب قاعدہ مذہب آن است
 قال شاه ولی الله فی العقد الجید و مطابقہ ذکر فی النافع الکبیر اعلی القاعدۃ
 عند محقق الفقہاء ان المسائل علی اربعہ اقسام (۱) قسم تقرر فی ظاہر الکتاب
 و حکمہ ان یقبلونہ فی کل حال و افقت الاصول و خالف (۲) قسم هو
 روایت شاذۃ عن علی حنیفہ و صاحبہ و حکمہ ان یقبلونہ الا اذا وافقت
 الاصول (۳) قسم هو تخریج المتأخرین اتفق علیہ جمہور الاصحاب
 و حکمہ ان یفتون بہ علی کل حال (۴) قسم هو تخریج منهم لم یتفق
 علیہ جمہور الاصحاب و حکمہ ان یعرض المفتی علی الاصول والنظائر
 منکلام السلف فان وجده موافقا لها اخذ به والا ترکہ و یرین جاز عندنا
 کہ ظاہر روایت بر مطلق حرمت است کہ از پس بیان خواهد شد و روایت شاذہ از امام و
 صاحبین ہم نیست و لذا قال العینی کما ذکر و من الناس من یزعم ان سماعنا لایکوه

صاحب برین اتفاق کرده اند چنانچه شیخ الاسلام نکاح کرده و قول خراسی مخالف
 سلف است لهذا قابل ترک است (۱۰) و نیز یک دیگر قاعده خراسی مذکور است و آن
 اینست قال فالدر المختار واسم المفتی ان ما اتفق علیه اصحابنا فی الروایة
 الظاهرة یفتی به قطعاً و اختلف فیما اختلفوا فيه ولا یصح کما فی الساجیه
 و غیرها انه یفتی بقول الام على الاطلاق ثم یقول الثانی ثم یقول الثالث ثم
 ذکروا الحسن بن زیاد - وقال الشافعی قوله واسم المفتی اسم العلامة التي تدل المفتی
 علی ما یفتی به قال فیلم القدیر وقد استقرت ای الاصول و یوزن علی ان المفتی
 هو المجتهد فاما غیر المجتهد ممن یحفظ اقوال المجتهد فلیس مفتی و الواجب
 علیه اذا استئل ان یدکر قول المجتهد کالامام علی وجه الحکامة و يعرف
 ان ما یمکن فی زمانه من فتوی المحدثین لیس بفتوی بل هو نقل کلام
 المفتی لیاخذ به المستفتی و طریق نقله لذلك عن المجتهد احداً من اهل ان
 یمکن له سند فیراویاخذ من کتاب معروف تداولته الا یدری نحو کتاب
 محمد بن الحسن و نحوها لانه بمنزلة النسخ المتواتر او المشهور و نیز شامی
 کتب فیمل را الزوازل و واقعات قابل اعتماد قرار داده - فوازل فقهه ابی اللیث بن محمد
 مجموع فوازل و واقعاتنا طبقی - واقعات صدر الشمید - محیط خراسی -
 صنفی خراسی - وقال الا ان فی بعض النواذر - و نیز کتب متون العرب
 معتبر علیها نوشته و گفته ان ما فی المتون مقدم علی المتأرجح و ما فی الشروح
 مقدم علی الفتاوی پس این فتوی مؤلف که مخالف قول امام و فقهاء مذکور و ظاهر
 روایت و متون است و نیز ان کتاب زوازل و واقعات معتبر نیست و کتب محموله مؤلف
 از ظاهر الروایت و واقعات و زوازل معتبره و متون معتبره و نه آن کسان که مؤلف قول
 او نشان را نقل کرده اند مصتبان مجتهدین اند بنیر خراسی قول خراسی صرف از بدائع است
 و این کتاب از کتب معتبره نیست پس فتوی مؤلف بدعوا سماع و فرائد و قصص صوفیه

خلاف مذہب حنفی است خصوصاً که مؤلف خود قابل فتوی دادن نیست و فتوی اہم مخالف
 است از مذہب حنفی پس چہ سان بر عمل کردن موافق مذہب حنفی خواهد شد و نیز مؤلف کہ
 قول ملا علی قاری از شرح عین العلم نقل کرده این شرح غیر معروف است بلکہ در طب
 الاثنا عشر کہ در آن تفصیل تالیفات ملا علی قاری کرده شدہ در این نام این شرح یاد شدہ
 و همچنین رسالہ رسیدہ انتحاجات کہ ہر دو از مذہب حنفی نزد فقہار شمار شدہ اند و بہر حال
 ہم اگر بہت تا فتاوی غیر معروف است و قال فی فتح القدر و المشاھی و التامع البکیر
 لا یجوز الافتاء بما فی الکتب الغربیة حصہ دوم در بیان اقوال مجتہدین
 مذہب حنفی بر حرمت مطلق سماع (۱) در دو مختار نوشتہ منہم من اجازۃ فی الکتاب
 کما بان ضرب الدف فیہ و منہم من اباح مطلقاً و منہم من کرہہ مطلقاً و فی
 البحر و المذہب حرمتہ مطلقاً فانقطع الاختلاف بل ظاہر الہدایۃ انہ
 کبیرۃ و لو لنفسہ و اقرہ المصنف انتہی و شامی برین قول در مختار تعاقب کردہ
 و کتبہ قولہ فانقطع الاختلاف فیہ کلام ذکر تہ فی حاشیہ علی البحر و قد
 رد المسامحانی علی صاحب البحر مکرر این قول شامی تردید قول در مختار نمی شود
 زیرا کہ تا یہ حرمت مطلق از دیگر اقوال ہم حاصل است چنانچہ خواہی بفہید (۲) جامع الصغیر
 نوشتہ رجل دعی الی طعام فوجد هناك لیباً و غنماً فلا باس بان یقع و یا کل
 و قال ابو حنیفہ ابتلیت بھذا مآثی این جامع الصغیر از کتب ظاہر الروایت است
 و کلہ لا باس بتقابلہ سند و بآید چنانچہ در شامی ذکر این مفصل در جہت و در این در
 قول ثالث بیاید (۳) صدر الشہید شارح جامع الصغیر نوشتہ قولہ فلا باس بان یقع
 التناول من الولیۃ سنت و اللعب بدعتہ فلا یجوز ترکہ لما اقترنت بہ البدعتہ
 کما لصلح علی علی الخازنۃ واجبتہ و ان حضر تھا الناحیۃ لهذا اذا کان اللعاب و الغناء
 فی المنزل و اما اذا کان علی المائدۃ فلا ینبغي ان یقع و اذا علم قبل الحضور
 لا یجفی فی الوجہین این صدر الشہید مشہور و معروف است و کتابش و اتعات
 مصنف این قابل عتہا دست چنانچہ بالانہ کور شدہ و از عبارت جامع الصغیر و شرش معلوم

می شود که در ولیمه هم جائز است و در قنیکه در ولیمه جائز نیست پس شک نیست که نزد فقها
 مذہب حنفی حرمت مطلق است (۴۷) در تفسیر احمدی که متداول علماء مذہب حنفی و کتاب
 معتبر است و مفسر و مصنف نور الانوار و غیره کتاب اصول و فروع حنفی مذہب است و ثابت
 از روایت الناس بیشتر می آید و حدیث آیه نوشته اما قول بالحنفیت ابتلیت دال علی حرمته مطلقا
 لان الایمان انما یکون بالمحرم و هكذا اتفق علی حرمته مطلقا اکثر من المجتہدین
 حتی بلغ عدلهم الی خمس و اثنین و سبعین مجتہدا و علما و الشریعة الغراء اکثرهم
 كانوا متفقین علی مطلق الحکم و متعلق این قول برایہ برقی تلخیص از احادیث و روایت
 (۴۸) در مظاہر الحق شرح مشکوٰۃ نوشته کردہ جو بعضی نے اعیاد و اعمال میں میں سماع مختار
 کو جائز و مختار کہا ہے تو یہی خلاف مظاہر الروایت کرے کیونکہ بموجب ظاہر الروایت
 مذہب حنفی کے مطلق راک حرام ہے (۴۹) و فی الذخیرۃ ان التقنی مع جمیع انواع
 حرام عند علماءنا بقولہ تقا و من الناس من یشتری لہو الحدیث الہ و صاحب فریہ
 از طبقہ سوم فقہا است (۵۰) در فتاویٰ صیرفیہ نوشته سئل الخلوای عن سہوا تم
 بالصوفیہ و اختصوا بنوع لیس و اشتغلوا باللہو و الرفص و ادعوا لانفسہم المنزلۃ
 فقال افتر و اعلى الله کذباً ام بہ جنتہ فلیس الخدی صلی اللہ علیہ وسلم من لدن و لا الذر
 منه و تھی النبی صلی اللہ علیہ وسلم عن لیس الشہرین فلیسوا علی شیء الاسماء ما یزول
 قبل ہم ان كانوا راغبین عن الطریق المستقیمہ هل ینفون من البلاد و یقطع فتنہم
 عن العاصیہ فقال ما طاعتہ الاذی ینبغ فی الصیانتہ و امثل فی الدیانۃ یقل عن نواذیر
 کنا فی البسوط خلوائی و بران الدین ہر و از طبقہ سوم فقہاء اند و بسوط کتاب معتبر
 مذہب حنفی است (۵۱) و ذکر فی الجامع الصغیر للقاضی خان فان الضرر بالتغیب
 و التقنی حرام لانہ لہو و لعب آیرن ضیخان ہم از طبقہ ثالثہ است و فی الخلاصۃ
 قرأ الکشاف اذا کان فیہما ذکر النفس و الخمر و التقنی یکو لانہ قوا حق و صاحب
 ہم از طبقہ ثالثہ است (۵۲) در احادیث حدیث السنن و کذا کہ اذا لم یجد و اما ما لا اعظم
 کہ روایت شدہ از ان ہم ثابت است کہ قول ہر دو صاحب بر حرمت مطلق است۔

(۱۰) در قدوری و کفر و مختصر و متن در مختار و باب اجاره فاسده نوشته و لا تقهر
 الاجارة بعسب الیس والنفع والقضاء والمزامیر و سائر الملاحی و در باب والشهادات
 نوشته و لا تقبل شهادة نائحة و مغنیة و من یلعب بالیتور و من یغفل للناس
 و صاحب قدوری از طبقه خامسه فقهارست و مولفین ^{بره} متون از طبقه سادسه اند و که
 تفصیل فقهار نوشته شده که صاحب قدور از اصحاب ترجیح است و صاحبان متون
 التزام کرده اند که اقوال مروده و ضعیفه نخواهند آورد و نزد یک فقهار مذہب حنفی
 این التزام مسلم است پس بر چه در تصانیف شان است و در ترجیح است بر مقابل و از
 متون و قدوری مطلق حرمت ظاهر است زیرا که چیزی قید ولیمه و عرس نکرده اند
 و دلیل عمده برین ظاهر است که اجرت تعلیم نزد متقدمین حرام بود و اگر مشایخ متاخرین
 بر اباحت آن فتوی دادند برای همین قید حکم مطلق را صاحبان متون و قدور
 مقید نوشتند و گفتند که والفتوی فی یومنا هذا علی جوازہ و اگر در غناء و سماع
 هم روایت صحیح می بود یا از مشایخ متاخرین فتوی جواز در عرس و ولیمه می بود و قدور
 مقید میکردند و چون نگردند پس ثابت شد که این قید اباحت در عرس و ولیمه از مشایخ
 حاصل نشده (۱۱) و نیز شروع متداوله و مقدره که بر متون اند همچو هدایه که صاحب
 از طبقه خامسه فقهار یعنی از اصحاب ترجیح است و شر حقایق و در مختار و بعض
 محشیان همچو عینی که از مذہب حنفی این قدر صریح است که طعن نقض هم بر او شده
 و چندی که کتب اینهای متداوله اند امین علماء مذہب حنفی آنها هم قید بر مطلق قائم
 نکرده اند چنانچه در باب اجاره فاسده صاحب هدایه بر عبارت قدور نوشته
 لانه استیجار علی المعصیة والمعصیة لا تستحق بالعقد و در نجار عینی نوشته
 فله سائر الملاحی کالمزار و لطل و غیرهما قوله لا تستحق بالعقد قال شیخ ^{سلطانی} الامام
 السیسیابی لا یجوز الاجارة علی شیء من الغناء والنفع والمزامیر و الطبل او شی
 من اللہو و لا علی الهداء و قرأة الشعر و غیره و لا اجر فی ذلک و هذا کله
 نقل فی حقیقة و ابی یوسف و محمد لانه معصیة و لہو و لعب و در شر حقایق

بر عبارت و قایم این نوشته و الاصل عندنا انه لا يجوز الاجارة على المعاصي
 و عیلي نوشته لو استحق عليه المعصية لكان ذلك مضافا الى الشاع من حيث
 انه شرع عقدا موجبا لمعصية الله تعالى عن ذلك علواً كبيراً و در باب
 رد الشهادت در دایره بر عبارت تدور می نوشته قوله لا تقبل شهادته نائحة
 ولا مغنية لانهما تركبان حرما فانه عليه السلام فممن الصوابين الاحمدين
 النائحة والمغنية وقوله ولا تمنعني للناس لان يجمع الناس على ارتكاب كبيرة
 (١٢) در دایره بر باب الاكل والشرب نوشته من دعى الى طعام او ولية فوجد
 لعباً او غناء فلا باس بان يقعد وياكل وقال ابو حنيفة ابتليت بهذا مرة
 فصبرت وهذا لان اجابة الدعوة سنة فلا يتركها لما اقرنت بمصلحة غيرة
 كصلوة الجنازة واجبة الاقامة وان حضرتها نائحة فان قد رعى المنع
 منهم وان لم يقدر يصبر وهذا اذا لم يكن مقتدياً فان كان مقتدياً ولم يقدر
 على منهم يخرج ولا يقعد لان في ذلك شين الدين وفتح باب المعصية على المسلمين
 والمحكم عن ابو حنيفة في الكتاب كان قبل ان يصير مقتدياً ولو كان ذلك
 على المائدة لا ينبغي ان يقعد ان لم يكن مقتدياً بقوله تعالى فلا تقعدن بعد الاكلى
 مع القوم الظالمين وهذا كله بعد الحضور ولو علم قبل الحضور لا يحضر سواء كان
 مقتدياً او لم يكن لانه لم يلزمه حق الدعوة بخلاف اذا هجم عليه لانه قد لزمه
 ودلت المسئلة على ان الملاحى كلها حرام حتى التقى بضرب القصب وكذا قال
 ابو حنيفة ابتليت لان الابتلاء انما يكون بالحكم وحينئذى بر حاشية اين نوشته
 قوله ولو علم قبل الحضور اه وبه قالت الثلاثة مراراً مثلاً امام صاحب دایره
 و امام محمدت قوله ان الملاحى كلها حرام لان محمداً اطلق عليه اسم اللعب
 والغناء بقوله فوجد ثم اللعب والغناء واللعب وهو اللهو حرام بالنص
 قوله حتى التقى بضرب القصب وروى صدر الشهيد في كتاب الكراهية
 من الوقعات عن رسول الله صلى الله عليه وسلم انه قال استماع الملاحى معصية

و الجلس عليها فسق والتلذذ بها من الكفر واما قال ذلك على وجه التبريد
 ودر مختار در كتاب الخطر والاباحت نوشته وفي البرازيتا استماع حضور الملا
 كضرب قضيبه خرم (۱۳) و نیز مطابق عبارت پايه نوشته ست در فتاوى
 سراجيه كه معتبر فتاوى است كه در در مختار وغيره حواله افزيمى باشد در باب الامر
 بالبحر رفت نوشته استماع الملاهي و الجلس عليها فسق و الواجب ان يجتهد
 ما امكن حتى لا يسمع وكسر الملاهي مباح و دارى به يسمع صوت الفناء
 و المزامير و المعازف يدخل عليهم بغير اذ نفهم لان المنع عن ذلك فنهى
 (۱۳) ميرسيد شريف در شرح خلاصه كيداني در محرمات نوشته الكفر
 بالاسلام اول في المتفوق كاستماع في زماننا (۱۵) وفي السراجيه وقال
 عهد اللعب و الفناء لا يخضر بالمزمار لان الضرب و القصب و النقيع حرام
 (۱۶) في التوضيح شرح المنظومه و الانكح التي تعتقد في مجلس الملاهي و المعازف
 تكون نفعها فيهم اربع جهين احد هما يفسقون لانهم الذي حضر الملاهي و المعازف
 و امرهم بذلك و اعطى المغنين على ذلك الاجرة و الثاني صاروا فسقة
 لاستماعهم ذلك فلم يبق العلى و ليا و كالحاضرون شهوة اعنده فلا ينفقه
 عند الشافعي فيحترز عن ذلك (۱۷) و شرح سرور المحزون نوشته وفي
 البرازية الحسن حرام بلا خلاف و ذكر البركات في شرح النافع ان التفتي حرام
 في جميع الاديان و التفتي لنا سحرام بالاجماع قطعا و لذلك سماه حسا الذخيرة
 و الهداية كبيرة فاذا كان مستماع التفتي كبيرة و المغنى مرتكب لهذه الكبيرة
 فتحسين تحليل الحرام القطعي و هو كفر هكذا في الميسوط و نوادر اليرهاقي (۱۸) در
 وقت خواجه نظام الدين قدس سره در مجلسي ناظره شده و در محضر علماء بابت حرمت
 سماع و غناء فتوى شده كه نقل از زبانه مسائل مولوي محمد حساق دهلوي كرده شود
 و هنوز اسوال چه ميمنه نيد انمه ملت و دين و كره كسان مفضلات احكام شريعت
 حصل الله امالهم و كثر في النجافين امثالهم و رانچي سماع در ديشان اهل و زكار كه

۲

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

در مختار

شتمت بر جمعیت بیان و جو امان و قد الان و را قصان باده کش و کج و کج و غیره
 این مجموعه بود و لعب همیش باشد یا نه جواب علماء بالا اتفاق دادند باشد باشد باشد
 و الله اعلم سوال هر که این چنین سماع را حلال دارد و بگوید که این سماع طاعت است
 و موصل الی الحق و مقرب الی حضرت الله و سبب مکاشفات حقائق و دقائق عینی
 و وصله و رفع درجات عقی و یست و جماعتی ویرا تصدیق میکنند و متابعت نمایند
 قولاً و فعلاً و قول و فعل ویرا استحقان می کنند و ناهای این تنکرات را بجا میکنند
 و استقبال میکنند این جماعت بجلال و الاستن این چنین فعل و متابعت و تصدیق و استحقان
 و اصرار کا فر شوند یا نه بیان نمایند تا ثواب حاصل شود جواب علماء دادند شوند شوند شوند

کتبه مولانا غنی الدین حلوانی احمد بن یوسف ضیاء الدین	کتبه محمد بن احمد قاضی الاثم کبیر الدین والله اعلم	کتبه ابو بکر بن علی بن عثمان قاضی امام جلال الدین و الله اعلم
کتبه عبد العزیز بن مولانا فخر الدین الدمشقی و الله اعلم	کتبه عبد العزیز الزداد قاضی امام جلال الدین و الله اعلم	کتبه محمد بن عبد الرحمن بن عبد الله اخطب الخطباء و الله اعلم
کتبه شرف یحیی و الله اعلم ابو الفاضل محمد بن محمد بن یحیی قاضی برهان الدین بزار و الله اعلم	کتبه علی بن محمد عطاء ملک امام زین الدین المقتدی و الله اعلم	کتبه محمد بن محمد بن یوسف الحاشانی قاضی بزاز و الله اعلم
کتبه علی بن علی الغزنوی والله اعلم	کتبه محمد بن احمد الحلوانی قاضی والله اعلم	کتبه ابو بکر بن یوسف السعید الامام سراج الدین السعید و الله اعلم
کتبه عبد الرحمن بن احمد بن عبد الرحمن بن محمد امام ضیاء الدین عبد الوهاب سفری و الله اعلم	کتبه محمد بن الحسن السعید بن یحیی عبد الرحمن بن محمد بن محمد قاضی سمری و الله اعلم	کتبه ابو طاهر بن ابی بکر الحسین الامام عز الدین عتیب دهلوی والله اعلم

(١٩) حكى عن أبي نصر الدين الدبوسي عن القاضي ظهير الدين الخوارزمي عن
 من سمع الغناء من المغني ومن غير المغني ويرى شيئاً من الحرام فيجس ذلك
 باعتقاد أو غير اعتقاد يصير مرتد في الحال بناءً على أنه ابطال حكم الشريعة
 ومن ابطال حكم الشريعة لا يكون مؤمناً عند كل مجتهد ولا يقبل الله طاعته
 واحبط كل حسنة وبانت له امرته فان تاب لا يجب القتل ولا يضرب
 عنه بقوله من بدل دينه فاقتلوه فان قتله قاتل قبل عوض الاسلام عليه
 ولا شيء عليه به اخذ المتأخرون وعليه الفتوى من مختار نوادر البرهاني (٢٠) وفي
 المضمرات وفي النافع اعلم ان التنجس حرام في جميع الاديان وقال في الزيادة
 اذا وصي بماله ومعصيته عندنا وعند اهل الكتاب وذكر ميتة اليوم المظنون
 والمغنيات خمسة سوم در تزويد استدلال مؤلف از فقهاء و غير مذاهب يعني از مذاهب
 غير مذاهب حنفي ومؤلف در اول از غير مذاهب حنفي آورده كي قول محمد غزالي دوم روي
 فتاوى دستور القضاة مكر اول در بخا بايد دانست كه علاوه اقوال محدثين را قوال
 فقهاء مذاهب حنفي كه ذكر كرده اند و غير ائمه ثلاثه و غير ثقات هم سماع و غله و آلات
 آنرا جائز نداشته اند (١) چنانچه شوكانى در نيل الاوطار نوشته قال اختلف في
 الغناء مع الآلات الملاهي و غيرها مذهب الجمهور الى التحريم و ذهب
 اهل المدينة و من وافق من علماء الظاهر و جماعة من الصوفية الى الترخيص
 وقال ابن حزم و وافق على ذلك ابو بكر بن العربي لم يصح في التحريم شيء
 و كذلك قال الغزالي (٢) و در نويسى شرح مسلم نوشته و اختلف العلماء في
 الغناء فاباح جماعة من اهل الحجاز و هي رواية عن مالك و حرمه ابو حنيفة
 و اهل العراق و مذهب الشافعي كراهته و هو المشهور في مذهب مالك
 (٣) محمد غزالي در اجابار نوشته حكى القاضي ابو طيب الطبري عن الشافعي
 و مالك و ابو حنيفة و سفيان و جماعة من العلماء الفاظاً يستدل بها على انه
 راواختصمه و اما له حجة فانه كان يكره ذلك و يجمع سماع الغناء

من الذنوب وکک سائر اهل الکوفة و سفیان الثوری و حماد و ابراهیم
 و الشعبی و غیرهم (۴) شاه ولی الله در عقد الحید نوشته قال الا و اعمی یجتنب
 او یترک من قول اهل الحجاز خمس استماع الملاحی و المنقذ و اتمان النساء فی
 ادبار همن و الصرف و الجمع بین الصلواتین بغیر عذر و آنکه محمد غزالی از قاضی
 ابر الطیب نقل کرده تفصیل این در قول ملا علی قاری گذشته است (۵) قال الحافظ
 فی الفقه و استدلال بجواز الحناء علی جواز غناء الرکبان المسمی بالنصب
 و هو ضرب من التشید بصوت فیه تمطیط و افراط قوم فاستدلوا به علی جواز
 الغناء مطلقا بالارکبان التی یشتمل علیه الموسیقی و فیه نظر و قال الماوردی
 اختلف فیه فایا حرم قوم مطلقا و منعه قوم مطلقا و کرهه الشافعی و مالک و
 اصحاب القولین و نقل عن ابن حنیفة له المنع و کذا اکثر الحنابلة و نقل ابن طاهر
 فی کتاب السماع الجواز عن اکثر من الصحابة لکن لم یشبه من ذلك شیئ
 الا فی النصب لحسان و لا یأید و لا قال ابن عبد البر الغناء المصنوع فافیه
 تمطیط و افساد لوزن الشعر طلبا للضرب و خروجا من مذاهب العرب انما
 وردت الرخصة فی الضرب الاول دون الحان العجم ازین اقوال ثابت است
 که ائمه اربع و کل جمهور سنت و جماعت بر حرمت اند و مؤلف که قول محمد غزالی بر اجماع
 آورده در قول شوکانی گذشته است که محمد غزالی تبعیت ابن حزم ظاهر می کرده مگر
 مؤلف قول محمد غزالی را در اقوال فقها بدین لفظ که حجة الاسلام محمد غزالی رحمه الله آورده
 ازین سوسه و ام ایید اعمی شود که محمد غزالی که حجة الاسلام است قول و بسیار معتبر است پس
 ضرورت افتاد که اول از حال محمد غزالی چیزی نوشته شود و آن این است که محمد غزالی
 در امور فلسفی درک مزید داشت و در فقه شافعی از معتبر فقها بود مگر در علم حدیث کمال
 نداشت و بذهب حنفی قسمة بهر شت و غالباً غلو او در علم فلسفه بود و هو ابو حامد محمد
 بن محمد طوسی الشافعی در بیست او در تاج الکمل نوشته قال ابن تیمیة بضاعة الله
 فی الیوم و شت فیه الله الذاکه صا اء الله صه عات و کتبه و اکثر فیهما من مقاه

الفلاسفة حتى قال صاحبہ ابو بکر بن العربی مع شدة تعظیمہ لہ شیخنا
 ابو حامد دخل فی بطن الفلسفة ثم اخرج منها قنطرة ودرمقات بصور
 شرح ابی داود و نوشته در باب المراضع التي نهي عن البول فيها قال ولي الدين
 ما قيل انه صلى الله عليه وسلم كان يبيع لحية كل يوم مرتين - قلت لم تفق
 على هذا باسناد ولم ارم ذكره الا الغزالي في الاحياء ولا يخفى ما فيه من
 الاحاديث التي لا اصل لها و در نيل الاوطار نوشته است و الجويني و اركان
 من اكابر العلماء فليس علماء الحديث وكلك الغزالي والقاضي حسين
 وانما هم من الفقهاء الذين لا يميزون بين الموضوع وغيره كما يعرف ذلك
 من نسبة النسبة بعلم السنة واطلع على مؤلفات هؤلاء - و در مظاهر حق شرح
 مشکوٰۃ بر حديث علي در ذكر نبيه شعبان نوشته بکھا ہے علی بن ابراہیم نے نہ فریب
 کھا وے کوئی ساتھ ذکر کرنے صاحب توثیق و احیاء کے - و این ہر دو کتاب
 از تصنیف غزالی است و در تحاف النبلاء نوشته شک نیست در انچه امام غزالی امام بود
 و رفقة و کلام و مناظرہ و مجادلہ و فلسفہ و جملة علوم معقول و عنایت ابو یعلیٰ حدیث در
 سید و وسط آن کم بود و لهذا احادیث ضعیفہ و اخبار و اہمیہ کاذبہ بکے موضوعہ نیز در
 تصانیف ابوسیدار یافتہ می شوند و چون فوض در تصوف کرد و سخن از باطن برانند
 بعض مواضع موافقات او با فلاسفہ و آرای ایشان صورت بست و کما علی قاری در
 شرح فقہ اکبر نوشته و من اعلم الناس بعلم الکلام و الفلاسفة الغزالي و انما في
 الخرافة الى الوقف والحيرة في المسائل الكلامية ثم اعرض عن ذلك الطريق
 و اقبل على احاديث رسول الله صلى الله عليه وسلم فوات و البخاري على صدره -
 ازین قول ظاہر است کہ در اخیر عمر برا حدیث توجہ کرد و وقت بشارت بی حدیث
 بود کہ در اول و اوسط ازین بی بھرہ بود پس مؤلف کہ اقوال او با استدلال آوردہ بود
 مؤلف است ثبوت اینکه بعد و توف بر علم حدیث تصنیف بوارق کردہ و در فوائد
 نوشته قال لا تنافي في بحث حروف المعاني ثم الغزالي شيع في المتحولات

فی اشیاء من غیر حجت علی دعواه و لا دلیل علی ما خیل فلولاً الطائفة الصواب
 آوردن آن و رد آن را بر دهنه لا یرد علی وجه یتوب دوحه عمماً فعل ید و لمسانه
 والله ان کما النعقدة غایتاً لا اعتقاد لاجل ما جمع فی احیائه من کلمات المشائخ
 بالنظر الی الظاهر ثم لما و انما من طعن علی الکبار بلا اقامة برهان حاصل
 بنا ما حاصل ین بموجب تحریرات مذکوره بالا ثابت شد که محمد غزالی را بر جمهور نیست
 و جماعت ترجیحی نیست لهذا قول و مخالف جمهور نیست و جماعت قابل استدلال
 نیستند و قطع نظر از ین محمد غزالی در اثبات سماع صرف خیالات خود را پیش کرده که
 مخالف انصوص اند و مطالب انصوص اختلاف کبار قرون ثلثه بیان کرده و دعوی خود را بظهور
 سپرده گاهی سماع غنا و لاهی اسنت و گاهی واجب و گاهی مستحب و گاهی سماع گفته چنانچه
 در شروع عبارت که مؤلف تفکر کرده نوشته که فی النکار سماع الغنا و سماع ضرب الدف
 و الاصوات الحسنه مخالفه السنه و مخالفه السنه و اعتقاد تحریکها کفر و الاغتراب
 و الاکتفاء عنها منقح پس نتیجه تفسیر اینست که انکار سماع الغنا و سماع الدف کفر و الاغتراب
 و الاکتفاء منها منقح و انکار سماع این قدر توفیق در جرئت تا از ضارب دف و منی که کسی بگوید
 که د آن کفرست چه اگر آن بجا عالم و عابد و حامل شمت است و در جرئت و عزت او که کسی
 فرق کرد فاسق است زیرا که اصل شی از عروض بالاترست و سماع عروض است و اصل نماز
 و منی است و در آنجا که ان و میراثیان سادی علماء بلکه بلند از قضیه محمد غزالی یافته میشود
 و در اثبات این سنت محمد غزالی چند احادیث پیش کرده از جمله اول حدیث بیج و هم است
 و در قول محمد غزالی نوشته است و ورد فی مسند البخاری و در ین مخالفه فاشیه است چرا که
 مسلم حدیث بیج را روایت نکرده و این لفظ یا سهو کاتب است یا از محمد غزالی یا از مؤلف
 غلطی شده اگر چه در ین حدیث بشرطیکه معمول باشد و همین است قرار و محدثین که معمول
 دانند برخلاف فقهاء مذہب حنفی مگر محدثین هم از ین حدیث سنت سماع مقررند داشته اند
 بلکه از ین حدیث صرف بر مواقع عرض کیفیت و وقتاً سماع و ضرب دف و لاهوراً مخصوص مقرر
 کرده اند چنانچه تفصیل مطالب این حدیث در فصل دوم تحریر شده و این بقیه سماع

در خصت نوشته اند که سنت یا واجب و محمد غزالی که ازین حدیث سنت و موجب
 پیدا میکند دلائل او این اند (۱) فیهذا الحدیث دال علی انه صلعم مع صوت الدف والقناء
 والشعر من الجھیریتین من غیر حاجۃ فسمع القناء واصوات الدف من التجل بکون
 جائزاً بطریق الاولی - آقول سماع القناء وضرب الدف فیهذا الموضع کان لا اعلان
 الذکاج واین امر داخل در حاجت بود خواه ضروری نبود مگر محض بی حاجت نبود و حضرت
 صلی اللہ علیہ وسلم گفتند در آن موقع برای عرس بود زیرا که امام را بر عرس رفتن سنت
 کما قال المصنف فیهذا الحدیث اعلان الذکاج و فیهذا قبال الامام الی العرس و دیگر
 احادیث بسیار اند که بر دعوت و لیمه رفتن ضروری باشد پس نقطه غیر حاجت آوردن
 خلاف واقع است (۲) کیف وقد امر صلی اللہ علیہ وسلم الجویرۃ بالقناء شعرا و
 ضرب الدف حیث قال قولی ما کنت تقولین و الا لم لو جوب اذا تجرد عن القرائن
 او اللذنب للقرنۃ و الا لا باخۃ للتقریر و ہما یحتمل الوجوب لانه صلعم امرهما
 بالمشافۃ فلا یجوز فحالیۃ لانه صلعم امرها باعادة ما کانت تقوله او لا وهو صلعم
 یصلح الی معانیہ فاذا طلب علیہ الصلوۃ والسلام شیئاً مرغیۃ حالت اصغائہ
 الی الجواب وجب علیہ ذکرہ لقولہ تعالیٰ یا ایہا الذین امنوا استجبوا للہ و للرسول
 الایہ - آقول امر مطلق مجرور از قرائن آن باشد که دلیل مخالف او نباشد و دلائل بر حجت
 غناء و سماع و ملاهی از آیات قرآن مجید و احادیث نبوی مکرر فصل سوم مذکور شدند موجودند
 پس این امر خالی از قرائن نیست و نہ برای مذنب است بلکه برای اباحت است زیرا کہ انصوح
 صریح دال موجود اند کہ ہمین قدر اہو کہ در حدیث مذکور است برای عرس داخل در خصت
 چنانچہ احادیث و آثار عامر بن سعد و سائب بن زہیر و عبد اللہ بن الزبیر و محمد بن حاطب
 کہ در فصل دوم فیل حدیث بیع مذکور شدند ملاحظہ باید کرد و جایکہ از شارع ہم صریح حکم
 بلفظ انحصت صادر شدہ و لفظ رخصت بمقابلہ عزیمت بموجب قاعدہ اصول واقع شود
 پس عزیمت در حجت مانده و این رخصت فعل در رخصت الفعل مع بقا الحرات
 بمنزلة العفۃ است لہذا کہ در این لزوم نیست بلکه اباحت است و این فعل غزالی غیر مرقوم

امر برای موجب است مخالف نصوص صرف خیال خودست و اینکه غزالی گفته که آنکه
 صلی الله علیه و سلم امرها مشافهه این هم متفق علیه است بلکه کافی گفت که
 انه امرها باحادثة ما كانت تقولها ولا وهو بصغری المعانیة صحیح نیست
 زیرا که حضرت صلی الله علیه و سلم اصفا نمود و آن شعر را پسند فرمودند و بر اعاده او حکم
 فرمودند از سیاق حدیث ظاهر نمی شود بلکه سیاق حدیث برین است که حضرت صلی الله
 علیه و سلم اتفاقا به عیب رس پیش شدند و جاریه شعار معمولی را گذشت بر مدح حضرت
 صلی الله علیه و سلم شروع شدند و گفتند که فیدنا نبی بعد ما فی غدا که حضرت صلی الله علیه و سلم
 ازین لفظ یا از مدح خود علی اختلاف القولین كما ذكره فی الفصل الثانی او را پسند فرمودند که
 این را بگذار و هر چه پیشتر می گفتی بران باش و ازین پیدائی شود که حضرت صلی الله علیه و سلم
 را حاجت بر اعاده بود و نه اصفا حضرت م بر معانی او بود برای اینکه او اشعارند می گفتند
 و حضرت م را بر معانی او چه حاجت افتاده بودند و در حدیث لفظ اصفا را لی معانی است
 بلکه حضرت م را ازین چنین امر با وجود در خصت هم اعراض بود چنانچه در حدیث جایتین
 در فصل دوم گذشت و باز بعد ازین هم بیان خواهد شد و غزالی که طلب اعاده و صفاء
 معاینه پیدا کرده مخالف داب علم حدیث کرده و در قواعد اصول حدیث چیزیست
 از جانب خود شامل کردن داخل در عیب ثقیل است و محتمل است که برای همین مطلب
 در لفظ حدیث هم تفاوتی را جای داده چنانچه در حدیث قولی بالذی کنت تقولین است
 و در تحریر محمد غزالی ما کنت لقولین است که در لفظ الذی و ما فرقی ظاهر است و اگر بر قول
 محمد غزالی عمل کرده شود تا سلع مختار و آواذ و از عورت اجنبیه هم واجب است
 چرا که مشافه حضرت صلی الله علیه و سلم همچنین شده بود و اگر جواب داده شود که نص در
 حرمت نظر بر اجنبیه وارد است تا بمشروع جواب در اینجا هم موجود است چرا که نص بر حر
 سماع هم وارد است و از اینجا که محمد غزالی وجوب پیدا کرده تا قضیه او که بر سنیت بود باطل
 و معطل ماند و در حدیث جایتین است که متفق علیه است و ذکر مفصل او در فصل پنجم
 در بحث که ان لم یخص به عید بود و محمد غزالی از ان عموم پیدا میکند بخریر فیل -

قوله فلهذا الحديث بصراحته دل علی جواز سماع الدف والغناء وصورهما والرد
 علم منکرهما و فیه بیان لزوم النکر و دفعه عن الانکار لانه علی السلام نمی عن
 الانکار علیهم السلام اقول این خیال محمد غزالی که حدیث بصراحته دلالت بر عموم جواز
 دف و غناء و صورهما یعنی دیگر تلاهی میکند و در هر حالت جایز است صحیح نیست زیرا که این
 حدیث مخصوص بهیم عید است و سماع قسم خاص است چنانچه تشریح این در فصل دوم
 و مرجع است و از آن تفصیل جواب این بخوبی حاصل است و اینکه محمد غزالی نوشت که
 فی الحدیث رد علی منکرهما و زجر للمنکر درین تعدی و گستاخی است زیرا که منکر حضرت
 صدیق ابو بکر نه بود و حضرت چیزی بر وزجر ذکر و نه قول او را رد کرد و بیکه تقریر بر قول
 او مسلم داشت که مزار شیطان این فعل را بحال داشت و علت بیان فرمودند که از
 برای عید اجازت داده شده و جایکه حضرت صلی الله علیه و سلم خود و جرحه است بیان
 فرمودند که اکل قوم عید و هلا عیدنا و نیز از حدیث انس خصوصیت این تنه باط
 بعید مقرر شد چنانچه این حدیث هم در فصل دوم مذکور شد در خیال خیال محمد غزالی که
 از نفس این حدیث که در آن وجه علت بیان شده است که اکل قوم عید و هلا
 عیدنا مخصوص شده و از حدیث نسائی مخالف است و ازین حدیث خیال محمد غزالی که
 بر عموم است پیداست و این قول محمد غزالی که فی قال ان سماع الغناء حرام و ضرب
 الحرام و حضورهما حرام فکان قال ان النبی صلی الله علیه و سلم سمع حراماً
 و منع الناس من الحرام و من اعتقد ذلك کفر یا لا نقاق و نتیجه این قضیه این است که
 من قال سماع الغناء حرام و ضرب الدف حرام و حضورهما حرام فقد کفرا
 باطل است زیرا که شارع ضابطه و مجاز است که جای حرام کند و جای رخصت دهد و در اینجا
 شارع هم زبان مبارک خود مخصوص فرموده و هر قدر که مخصوص فرموده از قضیه منقطع
 و فلسفی ابطال و حاصل است که از حکم کفر فاسد خطر است فلسفی را چشم حق بین
 سخت نابینا بود و هر چه بکین باشد و یا بوی علی سینا بود و چرا که مسلمان نمی گوید که
 حضرت محمد حرام کرد بلکه جواب داد که حضرت در اینجا رخصت داد و اگر خود را بوی بگوید

و عالیشان اعراض کردند چنانچه از نفس حدیث ثابت است کما ذکره فی الفصل
 الثانی پس جایکه حضرت صلی الله علیه وسلم و ابوبکره اعراض فرمودند و حضرت عائشه
 تا باقی را چه درجه است و اگر محمد غزالی را محاوره در علم حدیث می بود تا بشکل منطقی کلام
 را از شارع زیاده نمی کرد و مگر معذوری شاید همین است که محاورتی نداشت و امره الی الهی
 و اینکه محمد غزالی نوشته که خصوص السبب لا یمنع عموم الحکم این در اینجا صادق
 آید که نص مخالف نباشد و جایکه نص مخصوص کند تا جای کلام نباشد و خود محمد غزالی بطلب
 خود ازین خیال که خصوص سبب لا یمنع عموم الحکم مخالفت کرده چنانچه درین قول غفریب
 بیان خواهد شد بسوم حدیث که بدان ذکر است که انت امرأۃ الضا دیة فی حضرت
 النبی صلی الله علیه وسلم و قالت الی غدت ان اضرب ینب یدک الدف
 فقال صلی الله علیه وسلم ان کنتم غدت فاضرب فی فضوت بین یدیه غنت
 طلع البدر علینا الا اقول ان حدیث را مخالف از عمرو بن شعیب پیش کرده و آن
 ضعیف است کما ذکرناه فی الفصل الثانی و حدیث عمرو بن شعیب که از ابی داود
 ذکر این اشاعت نیست و در حدیث ترمذی که او هم مضمون از او روایت کرده ذکر این اشاعت
 بجز ذکر این اشعار و دیگر حدیث بر دیگر موقع بود چنانچه در فصل ثانی بیان کرده شده و آن
 حدیث که در آن ذکر این اشعار است منقطع و مفصل است و قابل محبت نیست و اینکه محمد غزالی
 نوشته که ان الذکر لا ینعقد فی الحرم صحیح است لیکن بر سه دعوی محمد غزالی ازین فایده
 نیست بوجوهات ذیل (۱) که برین قول که النذر لا ینعقد فی الحرم حدیث متفق علیه
 است و محمد غزالی خود قبول کرده که برین اتفاق است یعنی اتفاق است پس تعارض در میان
 دو حدیث پیدا شد که از حدیث مستنده محمد غزالی در نذر ضرب دف و شعر شده بودند و در
 صورت تعارض حدیث متفق علیه صحیحین مقدم است پس عمل بر و لازم است -
 (۲) اگر مطلب محمد غزالی این است که سماع و ضرب دف و غیره از محرمات نیستند
 برای این اجازت شعر و ضرب دف این عورت را شده بود تا جواب این است که در

حاضر بود و الا فلا ازین الفاظ ظاهرست که اجازت بسبب نذر شده بود بدین قید
 که اگر نذر نیست تا فلا تضربه پس اگر مباح می بود تا فلا چرا فرمودند و درین حدیث
 این لفظ هم هست که آن حضرت صلی الله علیه و سلم نام این شیطان گرفته و
 امر مباح شیطان صادق نمی آید و نیز که در امر مباح انعقاد نذر هم نباشد پس قید
 نذر چرا فرمودند (۳) در اصل این حدیث قابل حجت نیست و اگر فرضاً مسلم و شریف
 تا هم این قصد بر امور شوکت اسلام متعلق داشت کما قال البیهقی یشهد انی کون
 اذن لها فی ذلک لما فیه من اظهار الفرج بعود النبی صلی الله علیه و سلم
 سالماً و این امر بر وقت دایمی حضرت صلی الله علیه و سلم از غوازی بود و درین موقع
 اظهار خوشنودی مؤمنین و بیعت بر منافقین و کافیرین بصورت شوکت اسلام بود
 و در همچنین موقع رخصت است که عموم را فائده نمی رسد (۴) آنکه محمد غزالی از روایت
 احمد از علی بن ابی طالب آورده که حضرت جعفر و زید بر بشارت حضرت صلی الله علیه و سلم رقص
 فرمودند و این از لفظ مجمل حاصل گرد ازین دعوی ایشان نیز فائده نمی رسد و اگر قصور
 صوفیه و عوام که در آن رقص از قسم فاحشه و مغنیه و غیره جمله داخل اند آنرا بهیئت
 دیگر است که بدست و پا و تمام جسم رقص کنند و زید و جعفر در ضرب بیک پا
 ایستادند از بسبب فرح و تشبیه طایبق نیست دوم اگر ازین قطع نظر کرده شود تا
 هم لفظ مجمل غیر محفوظ است چرا که در صحاح نیامده و معلوم است که تصحیح این لفظ
 شده است براسی این بریولف و محمد غزالی لازم بود که این را بحت رسانند و نه
 خصم را موقع انکار است و خالص نقل از مسند احمد که آن ملزم لصحت نیست کافی
 شدن نمی تواند سوم آنکه اگر زید و جعفر از بشارت که از لسان معجز الالبیان
 فرد کامل که لوای فضیلت و ماسوی شریف هر کس است این قدر سرور
 کردند بطور عادت کردند و بجای خود کردند و در عبادتگاه و نه عبادت خانه
 کردند و نه این عمل را وسیله قرب دانسته کردند پس در اباحت او کلام نیست بر قول
 متوال فاجر که گاه واپس پشت فاحشه العروق کجری می آید و گاه روی صوفی

و برین حالت رقص کردن صوفی منکک دیگر اند تا الی و تدبیر و آنکه حدیث لعب حجه
 بر شریعت رقص پیش کرده از آن جهت که بدعوی او حاصل نیست بدلائل دلیل (۱)
 بخاری و مسلم این حدیث را در باب عید و ولایت کرده اند و بخاری که در اینجا باب
 بسته بدین الفاظ است باب الحوب و الدرق فی یوم العید و نیز بخاری این باب
 در باب جهاد نیز آورده و بران باب بدین الفاظ بسته باب اللهب یا الحرب فی حقها
 که ازین عمل مسلم و بخاری ظاهرست که این حدیث را تخصیص با عید و جهاد است و ثقات
 محدثین و مشهورین شرح از محدثین هم برین تخصیص رفته اند چنانچه نووی نوشته
 فیه جواز اللعب بالسلاح و نحوه من آلات الحرب فی المسجد و یلتحق به فی
 معناه من الاسباب المعینة علی الجهاد و انواع البر (۲) حافظ نوشته که
 واللعب بالحوب لیس لعبا مجردا بل فیه تدرب الشجعان علی مواقع الحرب
 والاستعداد للعدو (۳) شاه ولی الله نوشته قوله باب الحوب
 والدرق یوم العید - ای اللعب بهما واللعب بهما فی الجملة
 صباح فی یوم العید بهذا الحدیث وقد استحسن بعض العلماء ذلک
 اظهار الشوکیة المسلمین و قوتهم و اشتغال باعداد آلات الحوب
 (۴) در نیل الاوطار هم مطابق قول حافظ تحریر است چو که این ابو بکر عید
 بود و در یوم عید انبساط و سبوح که در غیر آن جائز نیست معفوست کما ذکر
 فی تحت حدیث الجاریتین و ازین ابو فائده متعلقه جهاد هم بود برای این شایع
 مقرر داشت بر یوم عید مگر رقص صوفیه و دعوا هم برین صورت قیاس شدن نمی تواند
 چه که در هم چنین ابو بودن سلاح و آلات حرب و بودن ابو از قسم قواعد جنگ
 و بودن ابو از عید ضروری است و در رقص صوفیه و دعوا هم این لموات دران موجود
 نباشند و آنکه محمد غزالی گفته که بر شارع بیان وجوب لازم بود و سبب آنکه بر غیر
 صحیح نیست زیرا که شارع خود محرم و محلل بود کما قال الله تعالی فی حقهم
 یا مَنَّهُم بِالْمَعْرُوفِ وَیَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَیُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتُ وَیُحَرِّمُ

علیه السلام الخبائث الایة و فی رواية ابن داود والدارمی وابن ماجه عن مقداد
 ابن معدیکرب قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم الا انی اوتیت القرآن
 ومثله مع الایوشاک رجل شعبان علی اریکته یقول علیکم هذا القرآن
 فما وجدتم فیہ من الحرام فحرموه وانما حرم رسول الله صلی الله علیه وسلم
 کما حرم الله اهل قیس و قتیبة شارح بحضور خود چیزی را وید و بحال داشت
 تا بران حالت این خیال کردن که حضرت صلی الله علیه وسلم بر ارام اقدام کردند انکار
 و غیر ممکن است و ذ کسی سلمان این ظن کردن میتواند زیرا که خدا پاک فرموده و انک
 لعلی هدی مستقیم الایة و هر کاری که رسول کرد بر هدایت و صحت است و خیال
 باطل بر رسول باطل است بغیر اینکه برای ساختن قضیه منطقی ضرورت افتد و شخصی
 خیالی شکر تصور کرده شود و ظاهر است که اکثر فقهاء حنفی آیات مذکوره را قطعه
 الالات دانسته بر احادیث اباحت که احاد و اندر ترجیح داده اند بلکه قرآن را
 نسخ قرار داده اند و بعض علماء دیگر هم برین طرز رفته اند چنانچه ضمناً در اکثر متون
 مذکور کرده اند و ما در ای آنها نقل ابن التین عن ابی الحسن البلیغی
 ان اللعاب بالحراب فی المسجد منسوخ بالقرآن و السنة اما بالقرآن
 فقولہ تعالی فی بیوتہ اذن الله ان ترفع الرءوس و اما السنة فحدیث جنبل
 مساجدکم صهیبا نکه و بجانبیکم رواه ابن ماجه و محدثین بر قاضی
 تطبیق اند و اینکه محمد غزالی از احادیث عموم مجاز پیدا کرده پس با آیات و احادیث
 حدیث منسوخ دانسته باید اگر منسوخ دانسته تا بر قلعه اصول فقه یا محدثین
 عمل کرد و اگر منسوخ دانسته تا بر تبع او تاریخ تقدم و تاخر بیان کردن ضرورت
 در نه حکم نسخ صادق نمی آید بلکه در حدیث معارض که بخاری آورده ذکر استقبال
 است بلفظ سیات و ظاهر آن نسخ ماضی و حال است قائل - و واضح مآله که ما متوقع
 که شارح صلی الله علیه وسلم جبار و در آنها تفصیل نکرده بلکه مدفیل و احادیث ما انا
 لا الذمونی و حدیث حصر لعاب مباح بر ستمه جامع غزالی بغیر عبارات

صرف از قیاس خود آنها را خاص کرده پس جایگزین خود قیاس می کند تا این قضیه قضیه
برداقتد و غیر این قول محمد غزالی که بر شارب بیان حرمت لازم بود از بی توجیهی یا ناواقف
است آیا ندیده و نه شنیده که در عهد نامه حدیبیه حضرت صلی الله علیه و سلم با وجود انکار
حضرت علی رضی الله عنہ لفظ رسول الله از عهد نامه خود محو کردند و وجه بیان نظر نمودند و نه شخصی
از صحابه در نزد وی یا پسید که این تقلید عین ایمان و اسلام است و محمد غزالی را بقول
شاعری امور مملکت ملک خردوان دانند و گدائی گوشه نشینی تو حافظا مخروش
در مصلحت نبوت داخل نباید و باید فهمید که در رسم چنین امورات از قیافه در روش صحابه
و کبار تابعین ثقات است مطالب معانی بر آورده اند و نام آنها دالت و کنایت
و اشارت نهاده اند و اگر در کل امور بر عبارت انحصار می بود و تکرار خانه شریعت بشکل
قرار پذیرفت پس در اینجا هم از قیاس و استنباط ثقات فتوی داده اند که مذکور
شدند و ضرورت نبود که شارب عبارته و چه بیان می کرد و محمد غزالی اگر چه برین موقع وجه از
شارب مطلب کند مگر بعد ازین در قول دیگر خود هم ازین کناره کرده چنانچه بیان خواهد شد
و ماسف است که محمد غزالی آیه و الذین یکتفون را که در تهجد پدید می آید در دست در ویل
خود بر نام رسول الله صلی الله علیه و سلم آورده ازین فعل زور فلسفیه ظاهر است و در نه عالم
منقولات حق بهیچ الفاظ در ذیل نام نمی نهد و احادیثی که الله منده و اگر چه شارب علیه السلام
وجه را عبارته بیان نفرموده مگر از احادیث شارب صلی الله علیه و سلم و همین حدیث حبشه
تخصیص این ظاهر است مثلاً حضرت عمر رضی الله عنہ بر این وجه اعتراض کرد و حضرت صلعم
فرمود که دعاهم یا عمار اگر این امر از اول ممنوع نبود می تا حضرت عمر را اعتراض نکرد
و باز که حضرت صلی الله علیه و سلم رخصت داد برای همین بود که ازین فعل مردمان اسلام
از قوا بعد جنگ زیاده محاوره پیدا کنند و همون لهو که دران از قسم جنگ خبری فائده
حاصل آید بر حال جائز است بلکه ضروری است قال الله تعالی و اعبدوا الله
ما استقامتم من قری و من رباط الخیل ترهبون به عدو الله و عدوکم
و از عقیقه بن عامر محمد و سلم روایت کرده قال سمعت النبی صلی الله علیه و سلم

يقول واعدوا لهم ما استطعتم من قوة الا ان القوة الرمح الا ان القوة
 الرمح الا ان القوة الرمح وعز عقبتك قال النبي صلى الله عليه وسلم ارموا واكسبوا
 فان ترموا فهو خير لكم من ان تركبوا وقال كل شئ يلهو به ابن آدم
 فهو باطل الا ثلاثا رصيه عن قيس وناذيب فرسه وملاعبته اهله فافهم من
 الحق رواه الخمسة واین حدیث بطرحت ثابت است که نفیر ازین بر سر لبو باقی
 کل لبو باطل است اگر چه محمد غزالی درین حضر کلام کرده مگر جواب کافی نداده که از پس
 بیان خواهد شد و ظاهر است که لبو همیشه که بسلاح بود از وترش بگشاید صل می شد
 و اگر همراه او نشان چیزی از غنا و فرا میسر شده باشد تا مضائقه ندارد و زیرا که در جنگ
 حذر هم جائز است بقوله تعالى يا ايها الذين امنوا اذا قاتلتم الذين كفروا فاحذروا
 فلا تفلحوا لهم الا دبار و مزيو لهم يومئذ دبر الا المتكفرون القتال و متخير الى فحش
 فقد باع بعضكم من الله الا و حديث ابی هريرة عند البخاري و حديث جابر عند
 البخاري شواهد حال اند و نیز تعالی شان فرموده و لا تجسسوا و در جهاد ازین هم رخصت
 است چنانچه حدیث علی عند البخاری شاهد است پس چنانچه برای خدعه و کذب و شایسته
 در جهاد رخصت داده شده برای لبو همیشه همچنین رخصت داده شده و هر گاه شایسته
 و راجح بیان کرده یا نگرده در اینجا همون حال است و اگر ازین لبو رقص صوفیه دانسته شود
 تا بر این عوام و صوفیه خدعه و کذب جاسوسی هم جائز گفتن خواهد افتاد (۴) ظاهر است
 از حدیث همیشه که حضرت عاقله هم ام المؤمنین هم تا شایسته همیشه را دیدند و ثابت است
 که در آن وقت آن صاحب بالعه بودند و عمرشان پانزده سالگی بود و اگر از حدیث همیشه
 عموم رقص جائز است تا نظرا جنبیه هم جائز خواهد افتاد بجانب مردان غیر محرم و اگر بر
 این جواز نیست تا رقص صوفیه و عوام را هم جواز نیست (۵) پس ازین حالات که
 تحریر شدند این قضیه محمد غزالی که من قال ان الرقص حرام و سماع صوت الدف
 و الغناء حرام کان ذلك اعترافا من ان النبي صلى الله عليه وسلم حضر الحوام
 و اقر غيرهم على الحوام و من احتلج في ظنه كفر بالافتاق و نتیجه این شد که من قال

ان الرقص حرام والقضاء وسماع صوت الدف حرام كغيره لا لحاقه باطل
 است واین قضیه متقدمه و سابقه است زیرا که حضرت صلی الله علیه و سلم چیزی را که میکرد و او را
 اختیار بود که چیزی را حلال یا حرام میکرد و باز در دیگر مواقع رخصت میداد یا با
 حکم حکمی کرد و رسول صلی الله علیه و سلم را تقلید نامردمان نبود بلکه بایان را تقلید
 اوست و این هم صحیح نیست که حضرت با حرام حاضر شد و دیگر از ابر حرام رخصت
 کرد بلکه آنوقت آنقدر که شارع رخصت داد حلال شد و حضرت صلی الله علیه و سلم
 حلال حاضر شدند و بر حلال تقریر کردند و این قضیه لازم نیست که قبل آن یا بعد آن یا
 بر دیگر مواقع هم حلال باشد چرا که مخصوص هرست بر دیگر مواقع از شارع هم وارد و نه
 چنانچه مذکور شدند (۶) و اینکه محمد غزالی گفته که حضور صلی الله علیه و سلم و عدم بنی آواز
 رقص حبشه دلیل بر جواز مطلق است قولی است که گفته است و رد ویلی بر آن نیارده
 و دلائل که مخالف آن مذکور شدند آن اقوی اند و قوله که وان قال المنكر ان الرقص
 لعب واللعب حرام لانه صلى الله عليه وسلم قال لا الدومني ولا انما من الدوم
 واللعب قلنا ان اخذ قولنا ورد في البخاري - این هم صحیح نیست زیرا که محمد غزالی
 گفته که این حدیث مخصوص به نزد قمار است و غیر فو کاک یعنی خاص به یک فرد مخصوص
 نموده بلکه نزد قمار و غیره گفته و این شمول تحریم این با کثر افراد ابو محمد غزالی قبول کرده
 و باز که ابو حبشه را خارج کند بر روایت بخاری و بخاری و شرح آن این ابو حبشه را
 مخصوص به فرد خاص گفتند پس ازین قول محمد غزالی مدعا او ثابت نشد پس اگر
 مسافر در این برود و حدیث پیدا نیست بلکه لعب حبشه بر عید و جهاد مخصوص است
 و لا الدومني بر غیر این جاری است و این قول محمد غزالی که نزد قمار و غیر فو کاک است
 صحیح نیست خصوصاً که معنی دوماست که ما قال فی مجمع البحار الدوم الدومني
 واللعب و از حدیث مذکور که مذکور شد معنی دو به باطل ثابت است و دو عام است
 مخصوص به فردی نیست و هم چنین موقع تا وقتیکه دلیل خاصی برای تخصیص نیارده
 شود صرف قول محمد غزالی معتبر نیست و این قول محمد غزالی که قال المنكر

و فی الخبر لا لعب الا فی ثلاث الرمح والفرس والملاعبة الرجل باهله فلما
 الاخر فقول یعنی اللعب الکامل والجملة بهم صحیحیت اول نیکه و بر هر وجه
 صحیح غزالی خود نوشته که شارب علیه السلام وجه بیان نکرده پس بر محمد غزالی
 برین موقع وارد شود که در هر دو حدیث شارب علیه السلام وجه نفرموده که بکدام خود
 متعلق است و تغییر زبان مبارک شارب که عباده باشد محمد غزالی تسلیم نکرده پس
 در اینجا هم بتبع او بغیر عبارت نص تسلیم نمی شود و هم این حدیث که بالا ذکر شده
 است که حضرت صلی الله علیه وسلم بغیر سه کلمه دیگر را باطل کرده و محمد غزالی ازین مراد کمال
 گیرد و نظاره که پیش کرده آن مطابق نیاید مثلاً این گفته که انما انت منذر انما نقول
 حال شانه در عالم مخالف محمد غزالی ثابت نشود و آن این است که هر رسول منذر و مبشر
 باشد که این هر دو صفت ذاتی است و جای هر دو صفت مذکور می شود مثلاً جایی که
 فسق کم از درجه کفر باشد در اینجا بر لئس سلیمین فاستحق منذر هم است بمشروع است زیرا که
 لا یقنطوا من رحمة الله و در حق او شان وارد است و نیز این است که ان الله
 لا یغفر ان یشاک به و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء که کار او شان ما بین
 یاس و امید واقع است در اینجا بشارت و انداره و در هم چنین موقع ذکر رسول
 به مبشر و منذر هر دو آید و گاهی به منذر و گاهی به مبشر و آنکه مبشر اند چنانچه شمس در
 وعشره مبشر و غیره برای آنها مبشر است و برای کفار بصر حال منذر است و درین موقع
 که انما انت منذر گفته شده خاص حق کفار است و درین موقع مبشر بودن رسول
 امر محال است پس هر حقیقه واقع است و در حقیقه حصر حقیقی شد تا نماند مدعا ما باشد
 که در حدیث هم حصر حقیقی نهیده شود و آنکه نظیر لافق الا عل ولا سیف لا لا و لا
 نوشته آن قول کسی محدث دین است زیرا که شهادت که از کدای رافضی است و
 بافت است که پراکنده است و قول رسول صلی الله علیه وسلم که مخبر صادق است
 بران تشبیه ندارد و چه که در قول رسول صلی الله علیه وسلم چه بغیر و انما انت مبشر
 و انما انت منذر و قیاس محمد و انداره در وصف تشبیه شک اند که در حدیث مذکور

در اینجا
 در اینجا
 در اینجا

چنانچه آنمختصر بر آنکه مورد مقرر داشته شده بر حصر حقیقه رایی آنگاه خواهد آمد که امی لهو که
 خارج ازین هر سه فرد باشد از کلام شارع علیه السلام یا فعل آن یا تقریر آن صایفته نشده
 و بر قدر احادیث که مؤلف و غزالی آورده اند خواه اصلی یعنی صحیح خواه ضعیف کل
 درین هر یک از افراد داخل اند برین تشریح که اول لهو رمی و تادیب فرس که در حدیث
 است ازین جهت است که رمی یا تادیب فرس که برای کار غیر بود و کار غیر کامل
 در آن وقت جهاد بود بر صدق آنکه کریمه واحد و الهم که مذکور و تمهید این جمله
 برای جهاد که قیام بود و ملاعبه اهل که فرموده مراد از آن رضاست که
 این است و تادیب که از حد اعتدال منجر به فوق نگیرد و مختصر نیست پس بر قدر احادیث
 که مؤلف یا محمد غزالی پیش کرده ازین اقسام بیرون شدن نمی توانند مثلاً حدیث
 بی بی و جارتین که اندر آن بامی هر دو امر اند اول در حدیث بی بی و جارتین
 قتال بودند و تعریف و توصیف شجاعان شصده بود در آن بود که از آن ترغیب
 بر قتال حاصل میشد و این قاعده عام است که از هم چنین شجاعان جودت دلاوران
 زیاده می شود و برای همین در جنگی خوانند و مطابق آنکه مذکور و نیز که آنکه کریمه
 و بعضی المومنین علی القتال ازین حاصل می شد و دیگر از لهو و لعب عورات است و
 سرور حاصل میشود و نیز اظهار نخل و اعلانش هم متعلق باهل با خلق باشد که ازین
 حدیث بر ملاعبه اهل و بر امر جهاد و هر دو متعلق دارد و برای همین جمله می این را در کتاب
 انصاری و نخل هر دو آورده و هم چنین در حدیث جارتین اشعار از جنگ بجاست بودند
 که از آن ترغیب بر جنگ شجاعان را حاصل می شد و نیز نزد حضرت عائشه بن اشعار
 می خوانند که رضامندی او برین بود و نیز این هم مراد بود که اهل اسلام به خواش لهو که
 این را سخت متعلق بقص است بر اعیاد کفاره نروند و اینکه اعیاد اهل اسلام را علیه
 حاصل آید و شوکت اسلام به خواش پیدا شود برای این نه باط مزید در اعیاد جارتین
 شده پس این حدیث را هم متعلق به دوست و آنکه حدیث نخل از عائشه رضاست و در آن
 در آنجا که در آن انصار داده شده بود و حدیث

فرمود که انصار را به خوش کنه که ازین هم ملاعبه اهل پیداست و نیز اعلان نکاح
هم ظاهرست که نکاح و اعلان آن هم از تمام رضائندی اهل است و آنکه عورت
بند زلف زده بود اگر چه حدیث ضعیفست مگر از ضعف آن اگر قطع نظر کرده
شود تا هم در آن موقع بود که حضرت صلی الله علیه و سلم از جهاد و سپس تشریف آورده
بودند و از آن شوکت اسلام و تحریض یومنین بر قتال و ذلت مخالفین پدید می شد
و باقی احادیث که مؤلف بر موقع روز تشریف آمدی حضرت صلی الله علیه و سلم در مدینه
آورده اگر چه ضعیف اند مگر قطع نظر از اینها در آن هم شوکت اسلام بود که ازین هم جز جهاد
است بخودش که این جمله احادیث ازین هر سه قسم بیرون نیستند و اگر مؤلف یا محمد غزالی
صحیح حدیثی می آورد که از اقام جهاد یا شوکت اسلام یا عید یا نکاح خارج باشد و حضرت
در آن رخصت دلوه باشند تا البته خلل در خصاص شاید که پیدا شود مگر ازین بی حدیث
خلل در خصاص حاصل نیست و انحصار بحال خودست قوله واستدل المنکرون
بقوله تعالی وما کان صلواتهم عند البیت الامکاء و تصدیقه قلنا هذا
الاستدلال فاسد فانه تعالی منعهم عن المکاء والتصدیقه عند البیت
ولا یلزم من منع شئ فی حاله احرامه ومنعه فی مقامات تعارض ذلك
الحرم - اقول محمد غزالی درین قول انحراف از قول اول خود کرده یعنی بر حدیث
جاریستین گفته که خصوص السبب لا یمنع عموم الحکمه و وجه در رقص
گفته که بر بنی صلی الله علیه و سلم بیان وجه لازم بود پس نتیجت که درین جا منع
از سبب خاص بحال خود دارد و حال آنکه خدا پاک جل شانہ نفرموده که این خاص
بسیست و نه شارع علیه السلام فرموده و این قول محمد غزالی از عموم قاعده متفق
مخالفست زیرا که قاعده متفق همینست چنانکه محمد غزالی اول نوشته که
خصوص السبب عموم حکم را منع نمی کند تا وقتیکه نص خلاف آن نباشد و در اینجا نص
مخالف نیست که آن عموم را باند کرده باشد بلکه نص بر اینست که معنی تصدیق
است و نتیجت یک است که کف دست بر دست زده و قال رسول الله صلوات

اما التصفیق للنساء والتسبیح للرجال فی الصلوة متفق علیہ وعن ابن عباس
 قال لعز رسول الله صلی الله علیه وسلم المتشبهین من الرجال بالنساء والمتشبهات
 من النساء بالرجال رواه البخاری پس این فعل رقص رجال که از جزو مجامعت
 و ذریعہ قرب الی الله دانند و تشابهت بزنان کنند داخل در منع است - و در
 نقض النواقص نوشته که قال عبد السلام واما الرقص والتصفیق فمفسدة
 و رعونة و یدل علی جمالة فاعلیهما و ان الشریعة لم تردیهما فی کتاب
 و سنتہ ولا فعل ذلک من الانبیاء ولا معتبر من اتباع الانبیاء و انما فعله
 الجہلۃ السفہاء الذین افسدت علیہم الحقائق بالاهواء وقد حرم
 التصفیق علی الرجال لقوله صلی الله علیه وسلم اما التصفیق للنساء و در شرح
 مشکوٰۃ مولانا قطب الدین زبیر اثر ابن سعود در باب الاعتصام بانستہ کہ من کان
 صفتنا فلیستن بمن قد مات اہ نوشته کہ صحابہ صلعم تصوف خوب رکض کرتے
 مگر نہ رقص کرتے تھے و نہ لٹے کرتے تھے و نہ سر جھکاتے تھے و نہ جمع ہوجاتے
 واسطے راگ و مزامیر کے - و زیادہ تر بیان ابن دراقول مجتہدین و فقہاء درجست
 قول و استدلالوا لایض بقوله ومن الناس من یشتزی لہو الحدیث و ہو الغناء
 قلنا معنی قوله الحدیث انہ یجوز سماع الحدیث الحق الخ اقول در ضمن بیان
 از احادیث حدیث ابی امامہ و اثر ابن سعود نقل کردہ شدہ و آن صحیح است کہ ابن سعود
 بخلاف گفتہ کہ لہو الحدیث ہوا الغناء و نیز از دیگر صحابہ و تابعین بچنین نقل است چنانچہ
 از آثار و احادیث و تفاسیر کہ در فصل سوم مذکور اند ثابت است پس قول محمد غزالی
 بہ اقول صحابہ و تابعین ترجیح نہاد و رواۃ لہو الحدیث غناست لاریب فیہ و بالعرض
 کہ اگر خیال محمد غزالی تسلیم کردہ شود کہ درین پر دو حدیث و ہر دو آیات مطابق
 بیان محمد غزالی مراعت تاہم علامہ ابنین چند احادیث درست قوی اند و قوی را
 تقریر سے ترجیح باشد بموجب اصول فقہاء و این قول محمد غزالی کہ تحریم سماع
 و رقص نفس کتاب احمد و مسند رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم است از اتیان

از آیات کہ در ضمن بیان احادیث مذکورہ بالا از انما یجوز سماع الحدیث الحق الخ

است و مطابق همین قول صاحب سفر السعادت است که پیتر گذشته مگر این غلط
 محض است چه که احادیث و آیات بر درست سماع موجود اند چنانچه سابقا نوشته
 شده اند و اینکه محمد غزالی نوشته که وقد ورد ان من الشجر حکمة صحیح است
 مگر معنی این در فتح الباری این نوشته ای قد لا صادقا مطابقا للحق و هو
 المواعظ والامثال التي يتعظ بها الناس و غیر این در آیت و درست
 والشعراء يتبعهم الغاؤون الم تراهم فی کل واد یحیمون و بخاری روایت
 کرده قال ابن عباس فی کل لھو یخوضون و سماع در قص صوفیه باول
 مطابق نمی افتد چه که در ان وعظ نباش البتہ بر ثانی مطابق است که فوض در لہو باشد
 و اینکه محمد غزالی نوشته که از صحابه و اولیاء امر سماع در قص ثابت است و عوام
 که می کنند بحدیث من تشبه بقوم فهو منهم بدین باب پیروے نیکان اند
 از غفلت اوست و نه خیال باید کرد که از صحابه با کل ثابت نیست چنانچه خود محمد غزالی
 بنحیر حالت جعفر زید بن نام کسی دیگر از صحابه نوشته که آن کردیست و در قصه جعفر
 و زید رقص ثابت نشده و نیز که از اولیاء امر ثابت است یا نه جواب این بعد ازین فصل
 دیگر نوشته خواهد شد مگر تعجب است که عوام صرف از صوفیه بسبب سماع در قص معفو
 خوانند شد تا نجس و خیار و فرقہ میراثیان که رقص کنند آن بدیجہ اولی و بدین تشبیه
 بدیجہ عالیہ خواهند رسید اعاذنا الله منه و نیز این امر بر م قابل خیر است که از صحابه
 رقص با کل ثابت نیست و هر چه هست از حبشه یا از کفار ان که که مصداق ما کان
 صلواتهم عند البیت الامکاء و تصدیقہ اند ثابت است و این بر دو مسلمان
 نبودند بلکه از حبشه وقت این لہو ثابت نیست که اسلام آورده بودند یا نه بلکه این قول
 او شان که محمد عبد صالح دلالت دارد که از اسلام با قف بودند و در رسول الله صلعم
 می گفتند پس تشبیه رقص باین هر دو می رسد و تعجب است که صوفیه را باین اے
 تشبیه داده شود و گفته شود که من تشبه بقوم فهو منهم و این قول محمد غزالی که ان الشاع
 مطلقا و ان منکره اما کافرا و خاسقا هو اکلا ستمها بالمر و یز و یز و یز

لا ولياء الله تعالى غلط محض است که از دلائل شرعی چنانکه مذکور شد در دعوت
 محمد غزالی ثابت نیست و براباحت مطلق سماع جمهور سنت و جماعت زندقه پس بقول
 محمد غزالی جمله یا فاسق اند و یا کافر اند مع آنکه اربعه و غیره از اکابر محدثین خصوصاً
 امامنا الاعظم ابوحنیفه رحم باول درجه خواهد بود چرا که او مطلق حرام گفته و ما در دم که
 مقلد او هستیم در وادی کفر جمله را محمد غزالی داخل کرده مگر شکر است که مؤلف باقی مانده است
 چه که او از مقلدین نهی می یابد مقلدین فرق المحدث نیست و نخواهد بود - لا حول ولا
 قوة الا بالله و شاید مؤلف وقت تحریر این کلمات محمد غزالی از انبساط نفس برهوار
 پوریده باشد و اینکه مؤلف حواله صوفیه در تحریر خود داده در فصل پسین حال این بیان خوا
 شد انشاء الله تعالی انهی قول الغزالی - و بتغییر از قول محمد غزالی مؤلف قول فتاوی
 دستور القضاات بر اثبات دعوی خود هم نقل کرده و هوذا که من انكر السماع فقد
 انكر سبعين صدقاً - نام صنف این فتاوی معلوم نیست و نه این فتاوی متداول
 است پس معلوم نمی شود که از کدام مذهب است و از کتاب غیر عرف فتوی گرفتن
 جائز نباشد مگر ذکر و قول این هم محمل است تفصیل بیان نکرده که آن به نقاد و صدیق کدام
 بحسان اند پس این قول قابل حجت نیست و نیز مؤلف برائی قول غزالی نخواهد
 این که در مسلک خریدارانش باشیم و قول طحاوی بر تائید رخص هم نقل کرده
 مگر از وثیقت رخص در مذهب حنفی و نه براس تر وید اقوال فقها مذهب حنفی و غیره
 فاکره رسد اول که حال طحاوی پیش مذکور شده است که او از فقها قابل فتوی خلاف
 قول امام نیست و نیز در اینجا گفته و من الفقهاء من لم يمنع الرخص و من بر
 تبعیض است که از این تبعیض صراحت ثابت است که خلاف جمهور فقها است و خلاف
 زیرا که سئله که به قیل و دین و غیره حروف که از آنها بیاضیت و غیره پیدا است باشد
 قواعد اصول حنفی آن از روایت شاذه و متروکه باشد بلکه مردوده و قابل اعتبار
 نباشد چنانچه این قاعده را در اول مفصل نوشته شده و آنکه فتوی بلقینی در بیان
 انبساطی است بلقینی شافعی است که فتوی او در مذمت حنفی کارآمد نیست ویران الدین

مخص از خیال خود یا از علم تاریخ کلام کنند و مخالف محمول علماء باشد تا تقلید او نشان
لازمی نیست و ظاهر است که مولانا اسماعیل صاحب در اینجا قول از خیال خود کرده و شیخ
عبدالحق صاحب صرف بطور تاریخ تفکر کرده و در نقل تاریخ التزام صحت نباشد
پس اقوال او نشان درین محل قابل حجت نیستند خصوصاً و قتیکه مخصوص و اقوال
محمد بن خلاف ایشان است (۷) ظاهر است که قتیکه از رسول الله صلی الله علیه و سلم
حدیث آوردن است تا با سنا و صحیح روایت آوردن ضروری است و جایکه لزوم
قولی یا فعلی روایت بکار است و از آنجا که گزینش است در آن هم قاعده وایت متقل
صحیح مرعی داشتن لازم است و نه بر قول که نقل است اعتبار داشتن و در تمسک آوردن
یو الهومی است و ازین هم منکر را گنجایش قوی است که او ازین نقول انکار کند که از
صوفیه این کار صادر نشده برای اینکه صوفی از صفائی است و دلی از ولایت است
و ولایت اتقار کامل را گویند که در آن وجهی خلاف شروع نباشد و قطع نظر از دلائل
حرمت اگر دیده شود تا هم این امر مسلم است که در مسئله سماع و غناء در قص اختلاف است
و این اختلاف در محل و حرمت است و بر همچنین امر مقدم نهادن از اتقار خارج
و داخل در حرمت است كما جاء عن رسول الله صلی الله علیه و سلم الحلال المحرم
بدين وبينهما ما مشبهتا لا يعلمنك شي من الناس من اتقى الله في الشهوات استبرأ
لدينه وعرضه ومن وقع في الشهوات وقع في الحرام پس بر صوفی و ولی خصوصاً
که بر کرده اولیاء الله چه سان خیال کردن صحیح خواهد شد که او نشان در امر مشبه
کرده باشند (۸) هر قدر که حواله جاست پیش کرده شدند از آنها معلوم نمی شود که صوفیه
این فعل را پسند از شارع علیه السلام اختیار کرده اند یا با الهام خود اگر نه از شارع علیه السلام
دارند تا همون سنا و آنکه مولف و محدثان پیش کرده یا علاوه از آنها اگر همون اند
تا از دهنائی اثبات حل حاصل نیست و اگر بغیر اینها دیگر سند است تا پیش کردن
باید و اگر از الهام خود کرده تا الهام او نشان قابل سند نیست که فقر و فی الاصول
والهام الاولیاء حجتی فی حق انفسهم من وافق الشريعة ولم يتعد الى غيرهم

كذا في نورا لا نوار - وقال في حاشيته وارتخا لفت الشريعة المحمدية
 فهو ليس بنجدة لاني حق نفسي ولا في حق غيره انما هو من الشيطان الضال
 المضل وهكذا قال عامة العلماء وشمس عليه الامام السهروردي واعتمد
 الامام الرازي وابن السكيت من الشافعية كذا في الصبح الصادق فليس للعلماء
 ان يدعوا غيره الى الهامد ولا ان يمنعوا غيره من العمل باجتهاده الصريح وان لم
 بالالهام ان اجتهاده خطأ (٩) زور قول محمد غزالي وزور نقول مولف بغیر
 مخطوطات سید احمد صاحب مرجع است که گرامی صوفی قول کرده که این باور است یا
 مستحب است یا واجب است یا براین را حکم کرده که برین رخص و سماع اقدام ننهند (١٠)
 ارکان صوفیه قولاً هم ازین سماع منع کرده اند و رخص را بدو دسته اند و این قول اولی
 برستاد و شان رسیده است مثلاً حضرت محی الدین عبدالقادر جیلانی رحمه
 الله مشهور اند که کتاب نفیة الطالبيين از تصنيفات حضرت به تواتر مشهور است
 و در باب اول الاكل و الشرب نوشته است ثم الذي ذكرنا اذا كان خاليا عن
 المنكر الطبل والمزمار والعود والشاء والسدوق والشبابه والرباب والمغانی
 والطناير والجمان الذي يلعب به الترك لا يجلس لان جميع ذلك محرم لما للذوق
 فيجوز استعماله في التكساح وسماع القول بالانقيصاف الرقص مكرره كما فسر بعض المفسرين
 قوله عز وجل ومن الناس من يشتري لهو الحديث هو الغناء والشعر وجماع في بعض
 الاحاديث عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال الغناء يثبت للنفاق في القلب
 كما يثبت السيل البقل ومثل الشبلي رحمه عن الغناء ففصيل الحق هو قال لا قال
 فماذا بعد الحق الا الضلال ثم كيف في كراهته ما في ذلك من ثوران الطبع
 وهيجان الشهوة والميل الى السوان وابطال النفوس وبعو ناهها والطرب
 والسخف والاماعة والاشتغال بذكر الله تعالى الطيب واسم المنزلة بالله
 واليوم الآخر انتهى. ودر شرح سر و الخرون نوشته که که ما جمیع ذکر و یکجا
 من شیطان که کو خواب من اور روحها من شیطان است که کما فی ما تاتے تو

ہمارے یاروں پر کسی چیز سے اوس نے کہا مان و وقت میں ایک توراک
 میں اور ایک نظر کرنے میں ہیں داخل ہوتا ہوں اونہیں لہتے۔ در کتب
 و دست و شصت و شش امام ربانی مجد الف ثانی کہ مولفہم از دستند آورو
 نوشتہ است کہ حضرت خواجہ نقشبند علما و تجار جمع کردہ بخانقاہ حضرت امیر کلان
 بردہ بودند تا ایشان را از ذکر چہر منع فرمایند علما و حضرت امیر گفتند کہ ذکر چہر بدعت
 محکمہ ایشان در جواب فرمودند کہ کنیم۔ اکابر دین طریقت ہر گاہ در منع ذکر چہر این
 سبالت نمایند از سماع در قص و وجد چہ گوید احوال و مواجد کہ بر سبابت نامشروع
 مرتب شوند نزد فقیر از قبیل استدراجات چہ اہل استدراج را نیز احوال
 و از دواق دست می دہد و کشف و مجاہد و مکاشفہ معانندہ در پای صور عالم بطریق
 می آید حکما و یونان و جوگیہ و براہمہند و دین معنی شریک اند علالت صدق
 احوال موافقت علوم شرعیہ است با اجتناب از ارتکاب امور محرکہ و مشتبہ
 و بداند کہ رقص و سماع فی الحقیقت داخل ابو و لعب است آیہ کریمہ و من الناس
 من یشتوی لہو الحدیث در شان منع سرود نازل شد کہ است چنانچہ مجاہد
 کہ شاکر و ابن عباس است و از کہا تا ہمین مے گوید کہ مراد از ابو الحدیث سرود است
 و فی المذاکر السمر و الغناء و کل ابن عباس و ابن مسعود رضی اللہ عنہما انہ
 الغناء و قال مجاہد فی قولہ تعالیٰ و الذین لا یستہدون النور و الذین یضرون انفسہم
 و آیات و احادیث و روایات فقہیہ در صحت غناء بسیارست بحدیکہ حصار ان متغیر
 است مع ذلک اگر شخص حدیث منسوخ ... یا روایت شافہ را در باباحت سرود
 یا بار و اعتبار نباید کہ کہ فقیر در ہیچ وقت و زمانے فتویٰ باباحت سرود ندادہ است
 در قص و پاکوینی را مجوز نہ است چنانچہ در مکتب رسالہ امام ضیاء الدین شامی مذکور
 است و عمل صوفیہ در حل و حرمت سننیت۔ بہین بن نیت کہ ایشانرا معذور ندانم
 و ملاست کنیم و امر ایشانرا بحی سمانہ و تعالیٰ مغض و ایریم اینجا قول امام ابی حنیفہ و امام

عل میران خود را بهانه ساخت سرود در قص را دین دولت خود گرفته اند و طاعت عباد
 ساخته او لئک الذین اتخذوا دینهم لهوا ولعباً انتهى و آنکه مولف تول مجرد صاحب
 از مکتوب در ویست و شتاد و پنجم نقل کرده از آن هیچیک فتوی بر جواز از مجرد صاحب
 یافته نمی شود صرف حالتی منفعت بیان کرده اند مگر این نگفته اند که فعل نیک یا جائز
 است و شاید مولف مکتوب هزاران دیده و نه شنیده باشد و نه مطلب را فهمیده زیرا که
 مجرد صاحب در مکتوب محاوره مولف همین قدر نوشته جماعت را نافع است منفعت
 عامست که برای استخراج باشد یا ولایت و نه گفته که جائز است بلکه اصل مدعا مجرد صاحب
 بهر جهت که در مکتوب ۲۶۶ مندرج است.

موا میر علمای ولایت بر در مطبق سماع غنا

القول بحل السماع وضرب الدف باطل من اعتبار علیه کما اعتبر علیه المولود فیض عالم
 فوقع فی حیز البطلان والخللان و من عمل علیه فقد وقع معه فی قعر التیران
 المولود غلام رسول ماکر محمد پور - جواب الحبيب حق وقول المؤلف الرسالة
 مرد و دلا یباید - صاحب محمد نور ساکن سریکوٹ در فتاویٰ برهنه نوشته
 و فی الحدیث استماع الملاهی معصیه و الجلوس علیها فسق و التلذذ بها من الکفر
 و این از جهت تعلیف گناه است یا از برای استحلال و سرور شنیدن و همچنین گفتن این نیز
 گناه است کبیره در همه ادیان تا کفار را منع کرده شود و در قایل البدعت گفته که این نزدیک
 امام عظم و صاحبیه حرامست مطلقاً خواه اهل باشد یا دیر برای خود باشد یا برای غیر بنفاد
 و بهر جهت مجتهد نعمانی بر این اتفاق کرده اند و هیچ یکی را از علماء نعمانی درین مسئله اختلاف است
 و فیج اهل الدین در کتاب شریک گفته که غنا نزدیک امام ابی حنیفه و اهل عراق حرامست
 و نزدیک امام شافعی حرام معنی حرام و مشهور از مذہب مالک نیز همین است و امام احمد بن حنبل
 در اهل عراق داخل است و شیخ شهاب الدین در عوارف گفته که اجماع کرده اند علماء بر حرامست
 سماع و میانه کرده اند و در معنی گفته که لاهو الحدیث غنا است و تحمل و اگر فرست و مثلاً با نوا و قوا

و اگر تا کمالان گوش افتد ضرورت دارد الحیث

شته تاتشود و لهذا پیغمبر علیه السلام انگشت در گوش می آورد و چون ملاهی گیوش اومی نماید
 فقیر فضل الهی سکنه حضور - فقیر نعمان ساکن نوری کلے مرز - حافظ سدرند پشاور
 بسم الله الرحمن الرحيم - قال الله تعالى في الناس من يشتري لهو الحديث عن
 ابن مسعود رضي الله عنه ان الغنائم بيت الفناق كما ينبت الماء البقل وعنه اية امامة عن النبي
 انه قال ما من جل رقع عقيرته يغناء الا بعث الله تعالى شيطاني على منكبيه يضره بان
 باعها بما على صدره حتى يمساك وفي التناظر خائدا عالم ان التغني حرام في جميع الاوقات
 واول من تغنى ابليس كما في القهستان واول من احدث الرقص والتواجد صاحب البيت
 اتخذ لهم عملا وجعل الخوارق ما ويرقصون عليه ويتواجدون فهو من الكفار وعبادهم
 واول من احدث القصيد الزنا دقة ليستغلو به المسلمين عن كتاب الله تعالى كذا في تفسير
 القرطبي قال في الزبائات اذا اوصى بها هو معصية عندنا وعند اهل الكتاب منها الوصية
 للمغنيين والمغنيات وحتى عن طهير الدين المرغيا في رحمة الله عليه انه قال ما قبل لمقرئ
 زمانا احسنت عند قرأته يكفرا انتهى ووجه ان التغني للناس لما كان حراما بالاجماع كان
 قطعيا فتحسينه تحليل الحرام وكذا كل تحسين القبيح القطعي كفر وصاحب الهداية والذخيرة
 سميا كبيرة في التغني للناس في غير الاعياد والعرس ويدخل فيه تغني صوفية زمانا
 في المسجد والدعوات بالاشعار والاذكار مع اختلاط اهل الهوى والمرد بل هذا اشد
 من كل تغني لانه مع اعتقاد العبادة واما التغني وحده بالاشعار لدفع الوحشة او
 الاعياد والعرس فاشنع افيها فالصواب منه مطلقا في هذا الزمان ١٢ طريقه
 من عيها ونفسها صفي و - قال قول بحل الغناء والسمع في هذا الزمان قول مخالف
 لمذهب ائمتنا الاعظم النعمان رحم الله عليه بل هو قول حديث من قائله باعواي
 الشيطان لان مسرعة الغناء والسمع مختلفة فيها فكم من روايات تبين الغناء وكم
 من روايات تحرمه واذ اجمع البشير والحرم حجر الحرم كما هو قاعدة من قواعد
 الأصول ومصرح في التفسير الاحمدى وقد ذهب ائمتنا الاعظم الاكرام الاشرف
 القسوس بحرم الغناء والسمع مطلقا في هذا الزمان فمن انكره فعليه البياح

قول اللسان بل بالدلیل والبرهان ودلائل مصنف سالة الوجيز في ابحاث الفناء
لا يثبت بهامدا ۱۲ وكذا ضيق الوقت لبسط بسطاً كاملاً فقط بفضل احمد سلكه
ولي محمد ساكن القبا - فقير عطر شاه ساكن قاضي پور - شاه صاحب ساكن زروقان زى
فقير سعد الله ساكن حسن واه - فقير منير بلدا ساكن كندى - ناصر ملا صاحب ساكن جلال پور
فقير نور احمد غور غشى قلم خود - فقير بهاول الدين غور غشى - فقير رحمة الله ساكن سر پور
فقير سندی ساكن شاه منصور اتان خيل - مولوى عبد الرحمن ساكن سيله
فقير قاضى ساكن كبرى - فقير فضل احمد ساكن هند - شاه غريب ساكن مان پرى
صاحب هذه الرسالة مصيبت وصاحب الجيز محطى نعتى لاسيما محالفا من هيب
امام الهمام ابو حنيفه نفعى جان محمد ساكن شهر الكهنته - مولوى سيد امير ساكن كرهان
مولوى حضرت مير ساكن ايقه - حامدا ومصليا وبعد فان مسئلة السماع والفناء من عباد
العلماء الاذكياء ومدارك الفضلاء لا فوايد من الصوفية والمحل ثين والفقهاء فاختلوا
فيها الاختلاف شديد وجا دلوا فيها جدلا مديدا فمن محرم ومحل تفصيلا فصيلا والاخرى
لدولى التي هي هذا كما هو مذهب الامام الهمام الاعظم بعد اذ اتفاد من المحرم والمبيح
فالترجيح للمحرم فالمبيح هذه الايام المائتة والربع والخمسة لا يواب الاقام والفتن
وقارك المذهب الامام الهمام مع ان الكثر دوايات مذهب متواحدة على التخيير القوي
كما لا يخفى على متبع انارهم ومبتغ انوارهم محمد علي بن سيد علي قاضى من قري التناول
عند خان الخوازين نواب محمد كرم تاي الله عليه العالم

نظر كسب في تجميع كرامات شيوخ الصوفية في ابحاث الفناء
نظر كسب في تجميع كرامات شيوخ الصوفية في ابحاث الفناء

يرضا طر يك نصير ترك صدر شينان محافل ادراك اضح باكر عرب لم وعاليان افرينش انسيان
وجنيان براى عبادت معرفت خود كرده دان بي عبوديت صرفه كه محصور در اتباع رسول هست
استقبال نيت سحر عقل قربان كن بيشين مصطفى حبسى اسد كوا الله هم كفى بيشين از سبكي
چاره نيت انبيا صلوة اسد عليهم اجمعين واوليا از صحابه و تابعين رتبع ايترا از فقهاء و صوفيه

و محمد بن محمد بن یحیی از همین اتباع سنت یافته در اینچه در دار الجزاء اند ضاع خداوند کریم
 و جنت نسیم از قصور و علمان نسیم و غیره مالا عین ذات ولا اذن صفت و الا خطر علی قلب
 بش می کند از برکت این اتباع سنت خواهد بود و یکی میجویت منحصر در طفولیت سرور محبوبان
 سر دفتر گزیده گان محمد صلی الله علیه و سلم است چو سایه در قدم سرور سرافراز توام + مرید سلسله
 گیسوی و دانه توام + پس هر قیاسی را چه با و می و با کشفی و با الهامی که از قول و فعل آن امام
 اقدم و متبوع علی الله علیه و سلم مخالف آید و عمل صحاب کرام و تابعین و اتباع عظام بر آن
 یافته نشده اصلا شأن تمام و در راه را غنای او نخواهد شد اگر چه از تحقیق کمال فایده نماند ^{مصطفی}
 که کمال محجوبی به شد مکرر بنام محبوبی + هر که با او شراکت خواهد جان پاره متابعت کمال
 خویش را با او کند مانند تا شود همچو او سعادت مند و دین فطرسالی علم و عمل اسلام
 بدو غنی و مسعود غنی اگر چه حرف قدر دانی علوم و دینی از صفیضات ارباب بصائر
 نسبتا متیاشگشته و گرد کسا و کسوف در و سلسله محقق علم و فقه است در هم شسته
 و سحاب نار و آبی خسوف جهالت بالیلار راه بسیار فنون کیاست و فراست با هم پیوسته
 مگر آن عالی همت جوهر شناس بلند و صله روشن قیاس را نشنیده بلکه بچشم خود ندیده که
 که هر آید علم را بر رخ جوهر جان خریدار است و در شاهوار عمل را بشن بشن از آن طلبکار عنان
 فتح بنیان تو جوش پیوسته نخوتم اجزای پریشان و فقر علوم معطوف و ذات لازم الیه کاتر
 باوصاف کسر نفس و تواضع ارباب فهم و موصوف قدر دانی علماء در خمیر اوست نفع رسا
 طلبا در ضمیر او احی شید بنیان السلطنت و ال ریاست موسس ارکان الترتیب و ال سیاست
 بانی مبانی العدالت صاحب العزم و الجلال حامی ارباب الدین و الملته حامی فراسم الکفر
 و الشک و البده الخالص غیثه فی اعلاء کلمه الله و الخالص طوبی غیثه فی احیای سنت رسول الله
 اعنی قاضی صاحب محمد میر عالم الهزاروی اسکندر فخری خلد الله ملک و اجر فی بیچار
 المرام فلک - زمانی که که بددگاری و دوات و کان بسته شکش میسر آید و دینی گو که بد بشیاری
 فلم و بان شکسته بوصفش می گراید ناچار عثمان شهبان مژد زبان را ازین عرصه ناپیدا
 کنار دست اقتدار محجور ساخته بسو کوی ادای مدعا معطوف میدارد و جوهر غرر

بوجود حالت

مطلب را منصوب خاطر طلب و مرفوع ضمائر اولی الالباب سازد که سعی و حسنات هاشم نقد
درین است طبابت تنقیح مطلوبات حرکت جمیع و توضیح ترویجیات خیالات اخوان الملایه و اهل علم ایراد
یافته که تا حال بر تو عقل کسی از ما هرین علوم نقیض بر آن در طبع نافته فیض روح القدس که از مد فی سیریه
دیگران هم بکنند آنچه میجاست که در و در باز و فی آن طباع بالغ نظر و صانع هنر پروردگواهیست
صاوق از احادیث و قرآن دیگر چه حاجت بیان و شاهدیست مایع از موبیر علماء و فضلا و کذلک
جعلنا کم امت و وسطا لکنی لو اشاء الله علی الناس زبایده اینین چه ضرورت بر آن رسد بآید که
اعلمت کی نخواهد بود اگر نه از عقیق از همین شود پیدای تو صیقل تالیفین و تحریر و نیست از خواندن
و شنیدن ظاهر و باهر خواهد شد بقول مشهور و شاکست که خود بخوبی بدید که عطار گوید هر کس که درین رساله
نافعه تدبر و تامل نماید بی ریب شکوک علماء و ائمه و شیخات مبتدعه صوفیه خلا فی زنده یقینیه نجات
یابد و اتباع طریق حقیقیه محمديه بطور صحابه کرام و اولاد عظام و تابعین متبع تابعین و ائمه مجتهدین علماء
صالحین و اولیا متقدمین متاخرین همه الله تعالی علیه جمیع این مسائل سطره نصیب اگر در شمه از
سباحث سطره که در ضمیر این فقیر آمده بود بعضی خاطر طلب اولی الالباب نیز میسر سازد شاکا
محمد العزیز صاحب بیتان المحمدين در احوال عباد الهی المبارک نوشته که در ایام جوانی بشرب بنیه مبتلا
بودند و آنچه لازم این مشغلت از استماع ملاهی و سرود صحبت یاران کنایه نیز از دست نمی دادند
یکبار و بر و هم چنگی سبب در باغی داخل شدند و باران رفیقان نیز دعوت کردند و طعام و شراب
بسیار بکلف حاضر ساخته و مشغول به و و طرب گشتند تا آنکه مستی غالب آمد و بهیوش افتادند چون از
سحر شد بیدار شدند در اوقات چنگ دست گرفته خواستند که بنوازند و سرودی غایبانه و دریدند
چنگ هرگز آوازی آمد در یکبار هجارت تمام داشتند تا روزی که از اسلحه کردند باز همان قسم صدای آوازه
چنگ بقدرت الهی گویا شد و چون آدمی این آیت را تلاوت نمود که یا لیلان میلاکون انک تشع
قلوبهم لذلک الله ایشان فتنه شد چنگ شکسته برافشند و بنیزد را رنجند و جواهر نقش و طراز
را که در بر داشتند در دیدند و طلب علم شتغال در دیدند انتهی در اینجا تامل باید کرد که از این المبارک کدام
عالم شامل و صوفی کامل تر باشد که او اساع غفلا حلال شده اند حافظ این تمثیه درین باب شکر
مستقل نوشته و خلاصه مضمونش اینست که بعضی این قصوف که قائل بکمال و مجز و جود و حالت از در ایل

گرفته اند با پنج محمد بن طاهر قدسی در سکه سماع و در صفت تصوف گفته که از السبع صلح الشدة اعوانی
 من لقد استجيت حجة الله وكمي من + فلا طيبيا ولا راق + الا الطيبين في شفقت به + فعند
 زبني قديرا في + وانه لو اجد حتى سقطت البردة عن منكبه فقال له معاذ الله احسن له منكم فقال
 ههنا يا معوية ليس بكم من لم يتواجد عند ذكر الحبيب - وهو شدة مكدوب مع ضيق يا تفاقا ^{لعل}
 بهذا الشأن لكن رخص النبي صلى الله عليه وسلم في انواع من اللغو والعز و نحوه كما رخص النساء ان يضربن بالدفوف
 في الاسواق والافراح واما الرجال على هذه صلح فلم يحرم احد يضرب فرب ولا يضيق كيف بل ثبت
 عنه في الصحيح انه قال اقام تصفية للنساء واما كان الغناء والطرب بالدف والكف من قبل النساء كان
 السلف يستعملون من يفعل ذلك من الرجال عنتا ويسمون الرجال المغنيرين من قبلت وهذا مشهور ^{كله}
 ومن هذا الباب حديث عائشة لما دخل عليها ابو بكر في ايام العيد وعند هاجار بيتان الحديث ففي هذا الحديث
 بيان ان هذا لم يكن من عادة النبي صلى الله عليه وسلم واحكامه بل اجتماع عليه لهذا اسماء الصديق فزار الشيطان
 والنبي صلى الله عليه وسلم اقبحوا رضى عليه لا في يوم عيده والصغار يرخص لهم في اللعب الاحياء كما جاء في الحديث
 يعلم المشركون ان في ديننا فسيحة وكان عائشة لعب تلعب بهن ونحو جز صلحهم ما من النسوة
 يلعبن معها وليس في الحديث الجاريتان ان النبي صلى الله عليه وسلم استمع ذلك والا امر النبي فاما يتعلق
 ولا استماع لا يجر السماع كما في الرواية فيحصل منه ما يفيد الاختيار وكذلك في استماع الطيبات
 ينهي المحرم عن قصد الشم فاما اذا شم ما لا يقصده فانه لا اثم عليه كذلك في مباحة الحركات
 كالحركات الخمس السمع والبصر والشم والذوق واللسان مما يتعلق الامر الذي من ذلك بالعبادة
 قصدها ما يحصل بغير اختياره فلا امر فيه ولا نهي وهذا ما وجهه بالبحث الذي في السنين
 عن ابن عمر انه كان مع النبي صلى الله عليه وسلم فسمع صوت زماره راع فدخل عن الطريق وقال هل تسمع هل تسمع
 حتى انقطع الصوت فان من الناس من لا يقول بتقدير صحة البحث لما لم يسمع من جهة السداد فيه
 فيجانبه كان صغيرا ونحوه فانه لم يكن يستمع وانما كان يسمع هذا الاثم فيه وانما فعل ذلك
 طمعا لا بفضل الاكمل من اجتناب طريق فسمع قوما يتكلمون بكلام محرم فسادا فيه لم يسمع بذلك
 اللهم الا ان يكون قسما على ضرره في لا يندفع الا بالصدقة واذا عرف هذا فاعلم انه لم يكن في عفو
 المأمور من التمتع المفضلة لا بالسبحا ولا بالشام ولا اليمن ولا مضر المغرب ولا الحواشي ^{وغيرها}

من أهل الدين والصالح والزهد العباد من يجمع على مثل سماع المكاء والتصدية لا بد من
 ولا كيف وإنما حدثت في أواخر المائة الثانية فلما راوه الأئمة انكروه وكرهوه
 وأكابر المشيخ الصالحين لم يحضروا مثل إبراهيم بن ادهم والفضل بن عياض وسعد الكرخي
 وأبو سليمان الداراني وأحمد بن محمد السقطي وأمثالهم من المشيخ المحمديين تركوه في أمر
 أمهم وأحبوا المشايخ عابوا أهلهم كما فعل ذلك الشيخ عبد القادر والشيخ أبو البياض وغيرهما من
 المشايخ. فقال الشافعي لم يختلف بعد شيئا الحديث الزنادقة يسمونه التعبير بصدون
 الناس القرآن. وما ذكر الشافعي كلام إمام خبير بأصول الإسلام فان هذا السماع لم
 يعرف به ويدعوا إليه في الأصل إلا من هو منهم بالزندقة كابن الراوندي والقار وأبو سينا
 وأمثالهم كما ذكر أبو عبد الرحمن السلمي في مسألة السماع عن ابن الراوندي أنه قال اختلف
 الفقهاء في السماع فأباح قوم وكرهه قوم وأنا أوجبها وقال امرئيه مخالف إجماع العلماء
 في الأمر به والغاي إلى كان بأرجاء في الغناء الذي يسمونه للموسيقا وله فيه طريقة عند أهل
 صناعة الغناء وحكاية مع أهل همدان مشهورة لما ضرب بكاهم ثم اضحكهم ثم بقومهم ثم
 خرج وأبرسينا ذكر في أسانيد في مقامات العارفين في الترغيب فيه وفي عشق الصور
 ما يناسب طريقة أسلافه الفلاسفة الصائين وأخوانه الاسماعيلية القرامطة الباطنية
 وبالحجة فمن فعل هذه الملامه على وجه الديانة والتقرب فلا ريب في ضلالتهم جميعا
 ولما إذا فعلها على وجه التمتع والتلذذ فذهب الأئمة لأربعة بن الآلات للهو كلها حرام
 ولم يذكر أحد من أتباع الأئمة في الآلات للموتزاعا إلا بعض المستأخرين من أصحاب الشافعي
 ذكر في البراهين وخمسين بخلاف الآثار ونحوها فانهم لم يذكروا فيها نزاعا أو أمسا
 العارفيون هم أعلم بمذاهبهم وأتبع له فلم يذكروا نزاعا في هذا بل صنفوا فصلهم
 في وقت أبي الطيب الطبري شيخ الشيخ أبي اسحق الشيرازي في ذلك مصنف
 معروفا ولكن تركوا في الغناء المجرد عن الآلات للهو هل هو حرام أو مكروه
 أو مباح وذكر أصحاب أحمد لهم في ذلك ثلثة أقوال وذكر بعض الشافعيين قولين
 وذكر بعض أبي حنيفة ومالك في ذلك نزاعا وذكر زكريا بن يحيى الساجي

کہ نہ خیال تھا کہ فی ذلک من الفقہاء المتقدمین الابرار میں سے سعد بن اہل البصرہ
 وما ذکرہ ابو عبد الرحمن السلمی وابو القاسم القسیری وغیرہ۔ مالک و اہل
 المدینہ فی ذلک فغلط واما وقعت الشبهة فیہ لان بعض اشہل المدینہ
 کان بحضور السماع الا انہ فی الیس قعدا ائمتہم و فقہائہم
 بل قال اسحق بن عیسیٰ الطیاطب ما لک ما لکما عمار یخصیہ
 اہل المدینہ من الغناء فقال انما یفعلہ عندنا القساق
 وهذا معروف فی کتب اصحاب مالک
 و ہم اعلم بمن ذہب اہل المدینہ
 انتہ مختصراً
 الحمد لله اولاً
 و آخراً

اعلان

مستطابہ
محمد شاہ جواد غفرلہ

دلاویض
کاتب الحروف

واضح ہو کہ حق کاپی رائٹ اس کتاب کا شتر کے قبضہ میں
 اسوایطے ب صاحبان مطابع و تجارتی قوت دار کی خدمت میں التماس
 کہ کوئی صاحب بلا اجازت تحریری اس حق کے اس کو چھاپنے کا
 ارادہ نہ فرمائیں اور بعض نفع کے نقصان نہ اوٹھائیں۔
 المش

محمد حسین ساکن ضلع ہزارہ موضع منال

Supplied by
Mirza Law H
HTAWA

تعداد جلد (۱۰۰) قیمت فی جلد (۵۰) (۱۰۰)

CALL No. { ۲۹۷۵۴ (R) ACC. No. ۱۷۱۸۰

AUTHOR میر عالم گنڈاپوری

TITLE

لوارق الاسماع

(R) Acc. No. ۱۷۱۸۰
Class No. ۲۹۷۵۴ Book No. ۲۲۲
Author میر عالم گنڈاپوری
Title لوارق الاسماع

AT THE TIME

Borrower's No.	Issue Date	Borrower's No.	Issue

MAULANA AZAD LIBRARY ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of Re. 1-00 per volume per day shall be charged for text-books and 10 Paise per volume per day for general books kept over - due.

